

ceza kanunları bireyin hak ve özgürlüklerine derin biçimde müdahale eden yaptırımları içermektedir bu nedenledir ki bir ülkedeki ceza kanununa hâkim felsefe değer ve ilkeler o ülkedeki siyasî rejimin niteliğini gösterir nitekim tarihte ve günümüzde totaliter devletler ideolojilerini benimsetmek ve rejimi ayakta tutmak için ceza kanunları yoluyla kişi hak özgürlüklerini ya geniş biçimde sınırlandırmışlar ya da ortadan kaldırmışlardır demokratik hukuk devletleri ise ceza kanunlarının kötüye kullanılmasını önlemek için bu kanunların temel ilkelerine anayasalarında yer vermektedirler yine insanların adaletsiz ve haksız biçimde ceza ve tedbirlere maruz kılınmaması amacıyla başta insan hakları evrensel beyannamesi ve avrupa insan hakları sözleşmesi olmak üzere bir çok uluslararası sözleşme ve belgede bireyi ceza kanunlarının keyfi uygulanmalarına karşı güvence altına alan hükümlere yer verilmiştir bu sözleşmelere taraf olan ülkemizin anayasasında da aynı esaslar öngörülmüş olduğundan ceza kanununun amacını tanımlayan maddeyle bireyin sahip bulunduğu hukukî değerler hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması ön plana çıkarılmıştır böylece kanunun özgürlükçü karakteri vurgulanmakta bunun yanında bireyin adalet ve güvenliğin sağlandığı bir toplumda yaşama hakkının gereği olarak kamu düzeni ve güvenliğinin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi ceza kanunun temel amaçları arasında sayılmaktadır

kanunun amacına ilişkin maddesinde ifade edilen kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için hangi fiillerin suç teşkil ettiğinin kanunda açık bir şekilde belirlenmesi gerekir aynı şekilde suç işlenmesi dolayısıyla verilecek ceza ve tedbirlerle cezaya mahkûmiyetin hukukî sonuçları ve bu yaptırımların süre ve miktarlarının da kanunla düzenlenmesi zorunludur

anayasamızda da ifade edilen ve evrensel nitelikteki kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin gereği olarak suçların tanımlanması ve ceza hukuku yaptırımları koyma yetkisine sadece türkiye büyük millet meclisi sahiptir yine anayasamıza göre yasama görevi devredilmesi mümkün olmayan bir yetkidir bireyin maddî ve manevî varlığı üzerinde derin etkiler doğuran suç ve cezaların ancak ulusal iradeyi temsil eden organ tarafından yapılacak kanunla düzenlenebilmesi kişi hak ve özgürlüklerine sağlanan en önemli anayasal garantilerden birini oluşturmaktadır anayasada temel hak ve özgürlükler alanının kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceğinin öngörülmesi de bu garantinin bir ifadesidir kişi hak ve özgürlükleri konusunda kanun hükmünde kararname çıkarılmaması bakımından anayasal normla getirilen bu yasağın idarenin diğer düzenleyici işlemleri için de geçerli olduğu kuşkusuzdur

suçta ve cezada kanunilik ilkesinin doğal bir sonucu olan evrensel ilke niteliğindeki ceza kanunlarının uygulanmasında kıyasa başvurulamayacağı maddenin üçüncü fıkrasında açıkça düzenlenmiştir böylece ceza kanunlarının bireye güvence sağlama işlevinin bir gereği daha yerine getirilmiş olmaktadır yeni tarihli ceza kanunlarında da kıyas yasağına ilişkin olarak açık hükümlere yer verilmektedir örneğin yeni fransız ceza kanununda bu husus ceza kanunları dar yorumlanır biçiminde ifade edilmiştir kıyas yasağıyla getirilen güvencenin tam anlamıyla uygulanabilmesini mümkün kılmak amacıyla kıyasa yol açacak şekilde yapılacak geniş yoruma da başvurulamayacağı açıkça ifade edilmiştir ancak bu hükümle ceza hukukunda genişletici yorum tümüyle yasaklanmamakta sadece bu yorum biçiminin kıyasa yol açacak şekilde uygulanmasının önüne geçilmek istenmektedir

suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir çünkü ancak haklı ve suçun ağırlığıyla orantılı bir yaptırım ile suç işleyen kişinin bu fiilinden pişmanlık duyması sağlanabilir ve yeniden topluma kazandırılması söz konusu olabilir yine bireylerin hukuka olan güvenlerinin pekişmesi ve cezanın caydırıcılık etkisinin doğru biçimde gösterilebilmesi için de ceza hukukunun temel ilkelerinden olan oranlılık ilkesine uymak gerekir madde ile bu hususa ceza kanunda açıkça yer verilerek ceza kanunun adaletçi bir karaktere sahip olduğu da vurgulanmak istenmiştir

geçmişte ve günümüzde insanın ırk din düşünce veya cinsiyeti nedeniyle uğradığı haksız muamelelerin önlenmesi insanlık camiasının temel uğraşlarından ceza hukuku araçlarıyla yapılan ayrımcılık ise insana yönelik yapılan en zalimane uygulamalardan biridir özellikle totaliter rejimlerdeki ayrımcılığın ortaya çıkardığı felaketler insanlık tarihinde unutulamayacak acı izler bırakmıştır işte bu nedenlerdir ki insan haklarıyla ilgili uluslararası sözleşmelerde ve anayasamızda ifade edilen eşitlik ilkesine yer verilerek ceza kanununun insancıl niteliğe sahip olduğuna da işaret edilmektedir ceza kanunlarının düzenlenmesinde ve uygulanmasında bireyler arasında herhangi bir sebeple ayırım yapılmamasının ifade edilmesi aynı zamanda hukuk devletinin özünü oluşturan insan onurunun korunmasının ceza kanununda da temel değer olarak benimsenmesi anlamına gelmektedir

tasarıda kişinin bir fiilin hukuk düzenince yasaklandığına ilişkin kaçınılamayacak hatası dikkate alınmamaktaydı anayasamızda güvence altına alınan kusur ilkesiyle açık biçimde çelişen bu durumun düzeltilmesi zorunluluğu nedeniyle maddeye ikinci fıkra eklenmiştir

bu hükümle kişinin işlediği fiilden dolayı kusurlu ve sorumlu tutulabilmesi için bu fiilin bir haksızlık oluşturduğunu bilmesi gerektiği vurgulanmıştır buna göre kişi işlediği fiilin hukukten kabul görmez bir davranış olduğunun bilincinde olmalıdır ancak işlenen fiilin kanunlarda suç olarak tanımlanmış olduğunu bilmek gerekmez

işlenen fiilin hukukten kabul görmez bir davranış oluşturduğu hususundaki hatanın kaçınılamaz olması hâlinde kişi kusurlu sayılamaz hatanın kaçınılamaz olduğunun belirlenmesinde ise kişinin bilgi düzeyi gördüğü eğitim içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları göz önünde bulundurulur

hatanın kaçınılabılır olması durumunda kişi kusurlu sayılacak ve bu husus temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulacaktır

özel ceza kanunlarında ve ceza içeren kanunlarda suç tanımlarına yer verilmesinin yanı sıra çoğu zaman örneğin teşebbüs iştirak ve içtima gibi konularda da bu kanunda benimsenen ilkelerle çelişen hükümlere yer verilmektedir böylece ceza kanununda benimsenen genel kurallara aykırı uygulamaların yolu açılmakta ve temel ilkeler dolanılmaktadır tüm bu sakıncaların önüne geçebilmek bakımından ayrıca hukuk uygulamasında birliği sağlamak ve hukuk güvenliğini sağlamak için diğer kanunlarda sadece özel suç tanımlarına yer verilmesi ve bu suçlarla ilgili yaptırımların belirlenmesi ile yetinilmelidir buna karşılık suç ve yaptırımlarla ilgili olarak bu kanunda belirlenen genel ilkelerin özel kanunlarda tanımlanan suçlar açısından da uygulanmasının temin edilmesi gerekmektedir aksi yöndeki düzenlemelerin hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturmaları nedeniyle hükümet tasarısındaki madde metni değiştirilmiştir

suçta ve cezada kanunilik ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmaması dolayısıyla kadın ve örgüt tanımları tasarı metninden çıkarılmıştır tekrerrü ile ilişkin olarak sistem değişikliği yapıldığı için aynı türden suç tanımı ve ayrıca tanımlanmasına gerek görülmemesi nedeniyle cebir ve şiddet tanımı metinden çıkarılmıştır

kişinin vatandaşlığının belirlenmesinde 1121964 tarihli ve 403 sayılı türk vatandaşlığı kanununun esas alınacağını belirten tanım ceza uygulaması itibarıyla önemli olan hususu belirlemektedir böylece suçu işlediği sırada türk vatandaşı iken sonradan uyruğunu değiştiren kişi suçun unsuru veya kovuşturma koşulu bakımından türk sayılacağı gibi suçu işlediği sırada türk uyruğuna girmiş olan kişi de türk vatandaşı sayılacaktır çifte uyruğu olanlar da türk vatandaşı sayılacaklardır

birleşmiş milletler çocuk hakları sözleşmesi hükümleri göz önünde bulundurularak çocuk deyiminden henüz onsekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin anlaşılması gerektiğine dair bir tanıma yer verilmiştir

765 sayılı türk ceza kanunundaki memur tanımının doğurduğu sakıncaları aynen devam ettirecek nitelikte olan tanım tasarı metninden çıkarılarak memur kavramını da kapsayan kamu görevlisi tanımına yer verilmiştir yapılan yeni tanıma göre kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegane ölçüt gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır

bilindiği üzere kamusal faaliyet anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının bu işi sürekli süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır bu bakımdan örneğin mesleklerinin icrası bağlamında avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır keza kişi bilirkişilik tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler bu bakımdan örneğin bir suç vakıasına müdahil olan bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma subay veya erleri de kamu görevlisidirler

buna karşılık kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerince üstlenilmesi durumunda bu kişilerin kamu görevlisi sayılmayacağı açıktır

kanunun zaman bakımından uygulanmasına ilişkindir lehe olan kanunun uygulanacağı kuralı muhafaza edilmiştir yürürlükteki usul hükümleri kesinleşmiş hükümler hakkında lehe olan yeni kanunun nasıl uygulanacağını göstermek bakımından yeterli görülmüştür

ikiden çok kanunun değişmesi hâlinde bunlardan hangisi daha lehte ise onun uygulanacağını belirtmek maksadıyla maddenin ikinci fıkrası kaleme alınmıştır

maddenin üçüncü fıkrasında güvenlik tedbirleri hakkında infaz usul ve uygulamaları yönünden hüküm zamanında yürürlükte olan hükümlerin geçerli olacağı belirtilmiş ve böylece tedbirlerin iyileştirme işlevi vurgulanmıştır

sürelî ve geçici kanunların bu madde kapsamı içinde olmamasının adalet sosyal yarar ve kanunun etkinliği gereği bulunduğu kabul edildiğinden son fıkraya metinde yer verilmiş ve böylece sürelî ve geçici kanunların etkinliğinin ve adaletin sağlanması istenilmiştir

bilindiği gibi bir kısım ceza kanunları olağanüstü hâlleri ve geçici durumları karşılamak amacıyla ve dolayısıyla nitelikleri yönünden geçici olarak veya kanun metninde açıkça belirtilen süre kadar yürürlükte kalmak üzere meydana getirilirler bu tür kanunların nitelikleri gereği yürürlükte bulundukları süre içinde işlenmiş bütün suçlar hakkında uygulanmaları zorunludur aksi takdirde söz konusu kanunların caydırıcı etkileri kalmaz veya azalır oysa çeşitli nedenlerle suçların failleri ele geçirilememekte ve örneğin iştirak hâlinde işlenen bir suçta kaçan fail kanunun uygulama süresi geçtiğinde hiçbir yaptırım ile karşılaşmamaktadır bu nedenle maddenin son fıkrasıyla bu maddenin geçici ve sürelî kanunlar hakkında uygulanmayacağı hükmü getirilmiştir zamanaşımı hükümleri ise elbette ki bu suçlar bakımından da geçerlidir

mülkîlik ilkesinden ve ceza kanunlarının millî egemenliğin bir sonucu oldukları kuralından hareketle türkiyede işlenen suçlar hakkında sanığın ve mağdurun uyrukluğuna bakılmaksızın türk kanunlarının uygulanacağı maddede açıkça belirtilmiştir

ayrıca türk kanunlarının uygulanması bakımından türk ülkesinin anlamı açıklanmış ve türk kara ve hava sahaları ile karasularında işlenen suçların türkiyede işlenmiş sayılacakları belirtilmiştir karasularının anlamı buna ilişkin kanuna göre belirlenecektir

bundan başka açık denizlerde ve bu denizlerin üzerindeki hava sahasında her çeşit türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla işlenen suçlarla askerî deniz ve hava araçlarına özgü olmak kaydıyla yabancı karasularında veya hava sahalarında işlenen suçların türkiyede işlenmiş sayılacakları maddede belirtilmiştir

hükûmet tasarısında türkiyede işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan yabancı ile vatandaş arasında yabancı lehine bir ayırım öngörülmüştü anayasada güvence altına alınan eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı düşüncesiyle madde metninde yapılan değişiklikle bu ayırım ortadan kaldırılmıştır

keza maddenin türkiyenin taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümleri saklıdır şeklindeki ikinci fıkrası hükmü yukarıdaki maddenin gerekçesinde belirtilen düşüncelerle metinden çıkarılmıştır

maddeyle yabancı ülkede türkiye namına memuriyet veya görev yapan kişilerin yabancı memlekette bu memuriyet ve görevlerinden dolayı bir suç işlemeleri hâlinde türkiyede yargılanacakları belirtilmiştir bu gibi memur ve görevliler hakkında yabancı ülkede yargılama yapılmış ve hüküm kurulmuş olması türkiyede suçun türüne cezanın ağırlığına suçtan zarar görenin uyruğuna ilişkin başkaca bir koşul aranmaksızın yeniden yargılama yapılmasına engel değildir ancak bu durumda mahsup işlemlerinin uygulanacağı hususunda şüphe yoktur memuriyet veya görevin sürekli veya geçici olması devlet veya herhangi bir kamu kuruluşu adına yapılmış bulunması arasında fark yoktur

türk vatandaşının yabancı ülkede işlemiş bulunduğu suçtan dolayı türkiyede yargılanabilmesi için belli koşulların gerçekleşmesi gerekir bu koşullar maddenin birinci fıkrasında belirlenmiştir

bunun için failin türk vatandaşı olması ve türkiyede bulunması gerekir failin türkiyede bulunması bir kovuşturma şartı niteliğindedir vatandaşın yurt dışında işlediği suç dolayısıyla türkiyede türk kanunlarına göre cezalandırılabilmesi için bu suçun türkiyede kovuşturulabilir bir suç olması gerekir bunun belirlenmesinde türk kanunlarının göz önünde bulundurulması gerektiği muhakkaktır

yabancı ülkede işlenen bu suçla ilgili olarak türk kanunlarında öngörülen hapis cezasının aşağı sınırı bir yıldan az değilse fail hakkında türkiyede türk kanunlarına göre resen yargılama yapılacaktır türk vatandaşının yabancı ülkede işlemiş bulunduğu suçun 13 üncü maddede belirlenen suçlardan olması durumunda bu madde hükmü uygulanmaz

buna karşılık yabancı ülkede işlenen bu suçla ilgili olarak türk kanunlarında öngörülen hapis cezasının aşağı sınırı bir yıldan az ise fail hakkında türkiyede türk kanunlarına göre yargılama yapılabilmesi için zarar gören şahsın veya yabancı hükûmetin şikâyetinin olması gerekir ancak bunun için şikâyetin vatandaşın türkiyeye girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yapılması gerekir

türk vatandaşının yabancı ülkede işlediği suçtan dolayı mağdur olan kimse yabancı ise fail hakkında türkiyede türk kanunlarına göre yargılama yapılabilmesi için fiilin işlendiği ülke devleti kanununa göre de suç teşkil etmesi gerekir

bir yabancının yabancı ülkede işlediği bazı suçlardan dolayı türkiyede ne gibi koşullarla yargılanabileceğine ilişkin hükümler getirilmiştir

yabancının yabancı ülkede işlediği suç bakımından iki durumu birbirinden ayırarak ayrı esaslara bağlanmıştır yabancı 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında türk kanunlarına göre aşağı sınırı bir yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı memlekette türkiyenin zararına işlediği takdirde yabancı ülkede bu suçtan dolayı hakkında hüküm verilmiş olsa da adalet bakanının istemi ile yargılanacak ve türk kanunları gereğince ceza görecektir bu durumda mahsup hükümlerinin uygulanacağı muhakkaktır fiil bir türkün zararına işlendiği takdirde türkiyede yargılama yapılması mağdurun şikâyetine ve yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması koşuluna bağlanmıştır

yabancının yabancı ülkede bir yabancıya karşı suç işlemesi hâlinde ise türkiyede yargılanması fiilin cezasının aşağı sınırının üç yıldan az olmayan hapis cezasını gerektirmesi ve suçluların geri verilmesi işleminin gerçekleştirilmemesi koşullarına bağlı tutulmuştur böylece yabancı ülkede yabancıya karşı suç işlemiş bulunan yabancının türkiyede yargılanması işlenen suçun daha vahim olması koşuluna bağlanmıştır

tasarı maddesinin ikinci fıkrasında ... bir türkün ifadesinden sonra gelmek üzere veya türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişinin ifadesine yer verilmiştir bu değişiklikle yabancı tarafından yurt dışında türk kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişilerin zararına olarak suç işlenmesi durumunda da türk kanunlarının uygulanmasına imkan sağlanmıştır

maddenin dördüncü fıkrasına göre birinci fıkra kapsamına giren suçtan dolayı yabancı mahkemece mahkûm edilen veya herhangi bir nedenle davası veya cezası düşen veya beraat eden yahut suçu kovuşturulabilir olmaktan çıkan yabancı hakkında adalet bakanının talebi üzerine türkiyede yeniden yargılama yapılabilir

1963 yılında imzalanan uçaklara karşı işlenen suçlara veya diğer fiillere ilişkin tokyo sözleşmesi 1970 yılında imzalanan uçakların kanun dışı yollarla ele geçirilmesinin önlenmesi hakkındaki la haye sözleşmesi 23 eylül 1971 tarihli sivil havacılığın güvenliğine karşı kanun dışı eylemlerin önlenmesine ilişkin montreal sözleşmesi 14 aralık 1973 tarihli diplomasi ajanları da dahil olmak üzere uluslararası korunmaya sahip kişilere karşı işlenen suçların önlenmesi ve cezalandırılmasına dair new york sözleşmesi uyuşturucu maddelere dair 1961 tek sözleşmesi 21 aralık 1971 tarihinde viyanada imzalanan psikotrop maddeler sözleşmesi ve ayrıca avrupa konseyince 27 ocak 1977 tarihinde hazırlanan tedhişçiliğin önlenmesine ilişkin avrupa sözleşmesi örnek olarak gösterilebilir

ceza miktarının soruşturma koşulunu oluşturduğu hâllerde suçun ilgili olduğu kanun maddesindeki cezaya mı yoksa iddia çerçevesinde kanunî ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenler de göz önüne alınmak suretiyle bulunacak olan cezaya mı itibar edileceği hususuna açıklık getirilmesinde uygulama bakımından yarar bulunduğu düşünülmüş ve bu gibi hâllerde soruşturma aşamasında ileri sürülen kanunî ağırlaştırıcı nedenlerin aşağı sınırı ile kanunî hafifletici nedenlerin yukarı sınırı göz önüne alınmak suretiyle soruşturmaya esas oluşturacak cezanın hesaplanacağı belirtilmiştir

maddede suç nerede işlenmiş olursa olsun yabancı ülkede gözaltında gözlem altında tutuklulukta veya hükümlülükte geçen sürelerin aynı suçtan dolayı türkiyede yapılacak yargılama sonunda verilecek cezadan indirilmesi öngörülmüş böylece adalet esaslarına uyulması sağlanmıştır

geri vermeye ilişkin koşullar türkiyenin çeşitli devletlerle imzalamış bulunduğu iki taraflı sözleşmeler ile suçluların iadesine dair avrupa sözleşmesinde belirlenmiştir

ancak buna rağmen geri vermeye ilişkin asgari şartların iç hukuk düzenlemesi olan kanunla belirlenmesi uygulamada tek düzeliği sağlama açısından önem taşımaktadır geri verme taleplerinin hangi usul ve esaslara göre yerine getirileceği sözleşmelerde genellikle düzenlenmemekte taraf devletlerin iç hukukuna bırakılmaktadır kişi özgürlüğünün kısıtlanması sonucunu doğuran geri vermenin usul ve esasına ilişkin asgari şartların kanunla belirlenmesine ihtiyaç vardır

geri verme yoluna ancak türkiyenin egemenlik sahası dışında işlenmiş olan suçlar dolayısıyla gidilebilir anayasada hüküm altına alındığı üzere vatandaş kural olarak geri verilemez ancak uluslararası ceza divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler dolayısıyla vatandaş da yargılanmak veya mahkûm olduğu cezası infaz edilmek üzere yabancı bir devlete teslim edilebilecektir geri vermenin dayanağını teşkil eden fiilin türk kanunlarına göre de suç oluşturmaması gerekir bu itibarla yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı talep üzerine kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla geri verilebilir

geri vermenin dayanağını teşkil eden fiilin düşünce suçu veya siyasî ya da askerî suç niteliğinde olmaması gerekir ancak belirtmek gerekir ki ceza kanunlarında esasen suç olarak tanımlanan ve suç oluşturduğu hususunda bütün insanlığın fikir birliği içinde bulunduğu fiillerin bu istisna kapsamında mütalâa edilmesi mümkün değildir

suç yurt dışında işlenmiş olmakla birlikte türk devletinin güvenliğine karşı türk devletinin veya bir türk vatandaşının ya da türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmişse geri verme talebi kabul edilmez

geri verme talebinin dayanağını oluşturan suçla ilgili olarak gerek talep eden devlet hukukuna göre gerek türk hukukuna göre dava ve ceza zamanaşımının dolmamış olması gerekir keza suç her iki devlette affa uğramamış olmalıdır

madde metninde hukukumuz açısından yeni bir hükme yer verilmiştir geri verme hâlinde talep eden devlette kişiye işkence ve insanlık dışı muamele yapılabileceğine dair kuvvetli şüphe sebepleri mevcut ise yani bu konudaki kuşkunun somut vakıalara dayanması durumunda talep kabul edilmeyecektir

geri verme talebiyle ilgili olarak hukukî nitelikte karar verme yetkisinin ağır ceza mahkemesine ait olduğu kabul edilmiştir

türk hâkimi yargılamak durumunda olduğu somut olayla ilgili olarak ancak türk kanunlarını uygulamak görev ve yetkisine sahiptir bu nedenle yabancı kanunun doğrudan doğruya yurt içinde uygulanması kabul edilemez aksi görüş devletin hâkimiyet ilkesiyle bağdaşmadığı ve anayasaya aykırı olduğu gibi uygulamada da pek çok güçlüğü ve hatta imkansızlığa sebep olur çünkü yabancı ceza kanununun uygulanması hem fiilin suç olarak tespitinde ve cezanın tayininde yabancı kanunun ölçü olarak alınması anlamına gelmektedir

buna karşılık adalet ilkesi gereğince yabancı kanunun göz önünde tutulması mümkündür nitekim madde metninde yabancı kanunun göz önünde bulundurulması hususunda bir hükme yer verilmiştir

bu düzenlemeyle öngörülen uygulama şöyle olacaktır türk hâkimi yargılamakta olduğu olayla ilgili olarak fail hakkında önce türk kanunlarına göre bir ceza belirleyecektir ancak türk kanunun uygulanması suretiyle belirlenen somut cezaya yabancı kanunun göz önünde bulundurulması suretiyle bir sınırlama getirilmektedir buna göre türk kanunlarının uygulanması sonucunda belirlenen ceza açısından yabancı kanunda yargılama konusu suçla ilgili olarak öngörülen soyut cezanın azami ölçü olarak alınması gerekir

ancak işaret etmek gerekir ki türk hâkimi yurt dışında türkiyenin güvenliğine karşı veya zararına olarak ya da türk vatandaşına karşı veya türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisi zararına olarak işlenen suçlarda münhasıran türk kanunlarını uygulamak suretiyle hüküm tesis edecek yani suçun işlendiği ülke kanununu göz önünde bulundurmayacaktır aynı şekilde türkiye devleti tarafından görevli olarak yurt dışına gönderilen kişilerin bu görevleri dolayısıyla bu görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı da ceza belirlenirken yabancı kanun göz önünde bulundurulmayacaktır

tasarının suçun faili başlıklı maddesi değiştirilmiş olup madde metninde anayasamıza uygun olarak ceza sorumluluğunun şahsîliği kuralı vurgulanmıştır

özel hukuk tüzel kişilerinin suç faili sayılıp sayılmaması ile işlenen bir suçtan dolayı bunlar hakkında bir yaptırıma hükmedilmesi sorununu birbirinden ayırmak gerekir suç ve ceza politikası gereği olarak ancak gerçek kişiler suç faili olabilir ve sadece gerçek kişiler hakkında ceza yaptırımına hükmedilebilir bu anlaşılış anayasamızda da güvence altına alınan ceza sorumluluğunun şahsîliği kuralının bir gereğidir ancak işlenen suç dolayısıyla özel hukuk tüzel kişileri hakkında güvenlik tedbiri niteliğinde yaptırımlara hükmedilebilecektir

kast kişi ile işlediği suçun maddi unsurları arasındaki psikolojik bağı ifade etmektedir suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların bilerek ve istenerek geręekleřtirilmesi kastın varlığı için zorunludur suç tanımında yer almakla birlikte fiilin ifade ettiği haksızlık üzerinde etkili olmayan koşulların geręekleřtięinin bilinip bilinmemesi kastın varlığı açısından önem taşımamaktadır örneğin objektif cezalandırılabilme koşulunun arandığı suçlarda bu koşulun veya şahsi cezasızlık sebebinin fail tarafından bilinmesi gerekmez madde metninde doğrudan kasttan ayrı olarak olası kast da tanımlanmıştır

olası kast durumunda suçun kanuni tanımında yer alan unsurlardan birinin somut olayda geręekleřebileceęi öngörölmesine rağmen kişi fiili işlemektedir diğer bir deyişle fail unsurların meydana gelmesini kabullenmektedir mevzuatımıza giren yeni bir kavram olan olası kastla ilgili uygulamadan bazı örnekler vermek yararlı olacaktır

yolda seyreden bir otobüs sürücüsü trafik lambasının kendisine kırmızı yanmasına rağmen kavşakta durmadan geğmek ister ancak kendilerine yeşil ışık yanan kavşaktan geğmekte olan yayalara çarpar ve bunlardan bir veya birkaçının ölümüne veya yaralanmasına neden olur trafik lambası kendisine kırmızı yanan sürücü yaya geğidinden her an birilerinin geğtiğini görmüş fakat buna rağmen kavşakta durmamış ve yoluna devam etmiştir bu durumda otobüs sürücüsü meydana gelen ölüm veya yaralama neticelerinin geręekleřebileceęini öngörerek bunları kabullenmiştir

düğün evinde törene katılanların tabancaları ile odanın tavanına doğru ardı ardına ateş ettikleri sırada bir kişinin aldığı alkolün de etkisi ile elinin seyrini kaybetmesi sonucu yere paralel olarak yaptığı atışlardan bir tanesinden çıkan kurşun törene katılanlardan birinin alnına isabet ederek ölümüne neden olur bu örnek olayda kişi yaptığı atışlardan çıkan kurşunların orada bulunan herhangi birine isabet edebileceğini öngörmüş fakat buna rağmen silâhıyla atışa devam etmiştir burada da fail silâhıyla ateş ederken ortaya çıkacak yaralama veya ölüm neticelerini kabullenmiştir

verilen bu örneklerde kişinin olası kastla hareket ettiğinin kabulü gerekir

suçun olası kastla işlenmesi durumunda temel cezada indirim yapılması öngörölmüştür

kasten işlenebilen suçlar ilke olarak hem doğrudan hem de olası kastla işlenebilir ancak kanundaki tanımında bilerek ifadesine yer verilmiş olan suçlar sadece doğrudan kastla işlenebilir örneğin iftira suçunda failin suğsuz olduğunu bilerek kişiye suç isnat etmesi gerektiğinden bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir

suçlar kural olarak kasten işlenirler ancak istisnaen taksirle işlenen belli fiiller de kanunlarda suç olarak tanımlanmaktadır taksirli suçların belirgin özelliği icrai veya ihmali şekilde olabilen iradi hareketin varlığı ve kanunî tanımda yer alan unsurlardan birinin öngörülmemiş olmasıdır fakat bu öngörmemenin gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla ortaya çıkması gerekir çünkü gerekli dikkat ve özen gösterilmediği için kanunda tanımlanmış olan neticenin gerçekleşeceği öngörülmemiştir

bu dikkat ve özen yükümlülüğünün belirlenmesinde failin kişisel yetenekleri göz önünde bulundurulmaksızın objektif esastan hareket edilir nitekim toplum hâlinde yaşamının güvenli bir biçimde sürdürülebilmesi için çeşitli alanlarda kişilerin dikkat ve özenli davranmalarıyla ilgili kurallar konmaktadır inşaat faaliyeti sağlık hizmetlerinin yürütülmesi ve trafik düzeniyle ilgili kurallar dikkat ve özen yükümlülüğüne örnek olarak gösterilebilir

taksirli suçlarda fail kendi yetenekleri algılama gücü tecrübeleri bilgi düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar altında objektif olarak varolan dikkat özen yükümlülüğünü öngörebilecek ve yerine getirebilecek durumda olmalıdır bütün bu yeteneklere sahip olmasına rağmen bu yükümlülüğe aykırı davranan kişi suç tanımında belirlenen neticenin gerçekleşmesine neden olması durumunda taksirli suçtan dolayı kusurlu sayılarak sorumlu tutulacaktır

taksirle işlenen suçlardan dolayı kusurluluk bir değerlendirmeye ancak olay hâkimi tarafından yapılabilir bu nedenle taksirden dolayı kusurluluğun matematiksel olarak ifadesi mümkün değildir ancak normatif değerlendirmeye hâkim tarafından belirlenen kusurluluk göz önünde bulundurulmak suretiyle suçun cezasında belli bir oranda indirim yapılabilir

taksir dolayısıyla kusurun belirlenmesi normatif bir değerlendirmeye mümkün olmakla birlikte somut olayda dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlâl edilip edilmediğinin belirlenmesi açısından bilirkişi incelemesi yaptırılabilir örneğin ölümle sonuçlanan bir ameliyat sırasında hastaya yapılan tıbbi müdahalenin tekniğine uygun olarak yapılmış olup olmadığının belirlenmesi açısından bilirkişi incelemesine gerek bulunduğu muhakkaktır keza ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan bir trafik kazasında sürücülerin trafik kurallarına uyup uymadıklarının hangi trafik kuralının ne suretle ihlâl edildiğinin trafiğe çıkarılan aracın teknik bakımdan herhangi bir arızasının olup olmadığının belirlenmesi açısından da bilirkişi incelemesi yapılabilir ancak bu durumlarda bilirkişinin yapacağı inceleme işin tekniği ile sınırlı olmalıdır

hiyerarşik yapı içinde amirin verdiği emrin hukuka uygun olması hâlinde verilen bu emrin yerine getirilmesi de hukuka uygun olacaktır amirin emri hukuka aykırı olmasına rağmen bu emir emredilen açısından bağlayıcı olabilir anayasamıza göre kamu görevlileri görevlerini ifa ederken amiri durumundaki kişilerden aldıkları emirleri hukuka aykırı bulmaları hâlinde bu emri yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirirler ancak emir hukuka aykırı olmakla beraber amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse emir yerine getirilir bu hâlde emri yerine getiren sorumlu olmaz madde 137 fıkra 1 bu durumda emri yerine getiren açısından bir hukuka uygunluk nedeni değil bir sorumsuzluk nedeni söz konusudur yerine getirme zorunluluğu esasen hukuka aykırı olan emri hukuka uygun hâle getirmez ancak hiyerarşik yapı dolayısıyla emri yerine getiren sorumlu olmaz bu durumda sorumluluk emri verene aittir hükûmet tasarısındaki hükümde bu durumda emri verenin de sorumluluktan kurtarılmasına yönelik bir ifadeye yer verilmişti yapılan değişiklikle bu yanlışlık düzeltilmiştir

emir hukuka aykırı olmanın yanı sıra ayrıca suç da teşkil edebilir anayasamız konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilmesine hiçbir surette izin vermemektedir madde 137 fıkra 2 bu durumda emri yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle anayasanın söz konusu hükmüyle paralellik sağlanmıştır

bir hakkı kullanan kimsenin hukuka aykırı bir şekilde hareket etmiş sayılamayacağı bilinen bir gerçektir bir hak kanun tüzük yönetmelik genelge gibi nizamlara dayanabilir ve hukuken tanınmış ve düzenlenmiş olmak kaydıyla bir mesleğin icrasından da doğabilir

burada hakkın doğrudan doğruya kullanılabilir olması aranacaktır eğer hak bir mercie başvurarak kullanılabilecekse artık buradaki hak kapsamında kabul olunmayacaktır

maddenin ikinci fıkrasında ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni düzenlenmiştir söz konusu hukuka uygunluk nedeninin varlığı için rızanın kişinin üzerinde mutlak surette tasarrufta bulunabileceği bir hakla ilişkin olması gerekir keza kişinin bu hakla ilgili olarak rıza açıklamaya ehil olması gerekir

madde metnindeki mağdurun rızası ibaresi ilgilinin rızası veya kişinin rızası olarak değiştirilmiştir ceza sorumluluğunu kaldıran bir sebep olarak rıza suçun oluşumu açısından fiilin işlenmesinden önce ve en geç işlendiği sırada açıklandığında etkili olur bu durumda herhangi bir mağduriyet söz konusu olmadığı için mağdur yerine ilgili veya kişi kelimesi tercih edilmiştir

sınır kasten aşıldığında örneğin meşru savunmada bulunan kişi vaki saldırıyı defetmek için saldırganı öldürmenin şart olmadığını bile bile ve sırf tecavüze uğramış olması fırsatından yararlanarak saldırganı öldürdüğü takdirde hukuka aykırılığın kalkmayacağı ve failin bu maddedeki herhangi bir ceza indiriminden yararlanamayacağı şüphesizdir bu nedenle madde sınırın kast olmaksızın aşılması hâlini kapsamaktadır

yukarıda verilen örnekte fail maruz kaldığı saldırı dolayısıyla ve içinde bulunduğu durum itibarıyla esasta gerekli olandan fazla bir savunmada bulunmuş olabilir sınırın aşılmasındaki bu taksir kendisinin cezalandırılmasına yol açabilirse de bunun için işlenen suçun taksirle işlendiği takdirde de cezalandırılabilen bir fiil olması zorunludur demek oluyor ki bu gibi hâllerde işlenen suçun niteliğine bakılacak ve sadece kast bulunduğu takdirde cezalandırılabilen bir suç söz konusu ise faile ceza verilmeyecek buna karşılık suç taksirle işlendiği takdirde de cezalandırılabilen fiillerden birini oluşturduğunda maddede öngörülen biçimde cezadan indirim yapılarak faile taksirli suçtan dolayı ceza verilecektir

haksız tahrikin ana koşulu yapılan haksız hareketin fail üzerinde bir hiddet veya şiddetli elem meydana getirmesi ve suçun işlendiği anda failin bu durumda bu etki altında bulunması olduğundan madde söz konusu psikolojik hâlleri belirtecek biçimde kaleme alınmıştır gazap aslında hiddetlenmeyi ifade eder şedit bir elem deyimi psikolojik bakımdan aslında hareketsizliğe pasifliğe yöneltici bir ruh hâli ise de burada söz konusu olan hiddete yönelten bir elemdir bu itibarla sadece hiddet sözcüğünün kullanılması bu hâli de kapsar idi ancak uygulamada duraksamalara neden olmamak için metinde her iki sözcüğün kullanılması uygun sayılmıştır

hiddet veya şiddetli elemin haksız bir fiil sonucu ortaya çıkması gerekir maddeye bu ibarenin eklenmesinin amacı ülkemizde özellikle töre veya namus cinayeti olarak adlandırılan akraba içi öldürme suçlarında haksız tahrik indiriminin yanlış biçimde uygulanmasının önüne geçmektir

maddedeki düzenleme nedeniyle bir suçun mağduruna yönelik olarak gerçekleştirilen fiiller dolayısıyla fail haksız tahrik indiriminden yararlanamayacaktır örneğin cinsel saldırıya maruz kalmış kadına karşı babanın veya erkek kardeşin işlediği öldürme fiilinde haksız tahrike dayalı olarak ceza indirimi yapılamayacaktır maddedeki haksız fiil terimi bir davranışın hukuk düzenince tasvip edilmediği anlamına gelmektedir ancak böyle bir haksız fiili yapan kişiye karşı yönelik fiilin varlığı durumunda maddenin uygulanması söz konusu olabilecektir

kast suçun kanuni tanımındaki maddî unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir bu unsurlara ilişkin bilgisizlik eksik veya yanlış bilgi sahibi olunması durumu ise maddî unsurlarda hata olarak adlandırılır böyle bir hata kastın varlığına engel olur örneğin kişi vestiyerden kendisinin zannederek başkasının paltosunu alır keza kişi gece karanlığında vahşi bir hayvan zannıyla hareketli bir cisme ateş eder ancak gerçekte bu hareket eden cisim bir insandır ve dolayısıyla bu insan ölür veya yaralanır örnek olarak verilen bu olaylarda failin bilgisi gerçeğe uysaydı işlediği fiil haksızlık teşkil etmeyecekti bu nedenle hata hâlinde kasten işlenmiş bir suçtan söz etmek mümkün değildir

fıkra da ayrıca maddî unsurlarda hata hâlinde taksirle sorumluluğa ilişkin hükme yer verilmiştir buna göre meydana gelen neticeye ilişkin olarak gerekli dikkat ve özen gösterilmiş olsaydı böyle bir netice ile karşılaşılmazdı şeklinde bir yargıya ulaşılabiliyorsa taksirle işlenmiş bir suç söz konusu olur ancak bu durumda neticenin taksirle gerçekleştirilmesinin kanunda suç olarak tanımlanmış olması gerekir bu nedenle kendisinin sanarak başkasının çantasını alan kişinin yanılığında taksirin varlığı kabul edilse bile kanunda hırsızlık fiilinin ancak *yararlanma kasdı*yla işlenebileceği belirtildiği için böyle bir olay dolayısıyla ceza sorumluluğu doğmayacaktır buna karşılık av hayvanı zannederek gerçekte bir insana ateş edip onun ölümüne neden olan kişinin bu hatasında taksiri varsa adam öldürme kanunda taksirle işlenen bir suç olarak da tanımlandığı için böyle bir olayda fail taksirle adam öldürme suçundan dolayı sorumlu tutulacaktır

kastın varlığına engel olan hata suçun sadece temel şekline ilişkin unsurlar hakkında değil aynı zamanda failin daha ağır veya hafif ceza ile cezalandırılmasını gerektiren nitelikli unsurları bakımından da ortaya çıkabilir ikinci fıkra ile kişinin suçun nitelikli unsurlarına ilişkin hatasından yaralanması öngörülmüştür

hükûmet tasarısının 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında 765 sayılı türk ceza kanununun 52 nci maddesinde düzenlemeye paralel olarak şahısta hata ve hedefte sapma hâli düzenlenmiştir

şahısta hata aslında bir ve ikinci fıkra hükümleri bağlamında düşünülmesi gereken bir durum olduğu için bu hususa ilişkin ayrı bir hükme yer verilmesi gereksiz görülmüştür

kişinin fiziksel gelişimine paralel olarak toplumun değer yargılarını bunların anlam ve içeriğini algılama yeteneği gelişmektedir yine bu gelişim sürecinde algılama yeteneğinin yanı sıra ayrıca toplumdaki ölçü davranış kurallarının gerekleri doğrultusunda hareketlerini yönlendirebilme irade yeteneği de gelişmektedir

suç oluşturan fiili işlediği sırada henüz oniki yaşını bitirmemiş olan çocukların ceza sorumluluğu bulunmamaktadır fiili işlediği sırada henüz oniki yaşını bitirmemiş olması çocuk açısından kusurluluğu mutlak surette ortadan kaldıran bir neden olarak kabul edilmiştir

izlenen suç ve ceza politikasının gereği olarak bu gruba giren yaş küçüklerinin ceza sorumluluğunun olmadığı normatif olarak kabul edilmiştir çünkü bu çocuklar hakkında ceza yaptırımının uygulanması cezanın özel önleme ve yeniden topluma kazandırma işlevi bakımından tamamen ters etki gösterecektir hatta bu çocuklarla ilgili olarak ceza kovuşturmasına ilişkin işlemlerin yapılması psikolojik gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler meydana getirebilmektedir bu nedenle suç yoluna sürüklenmiş olan bu çocuklarla ilgili olarak sadece koruyucu ve eğitici nitelikte olan güvenlik tedbirlerine başvurulabilir

çocukluktan gençliğe geçiş sürecinde bulunan oniki yaşını doldurmuş ve fakat henüz onbeş yaşını tamamlamamış kişiler genellikle işlediği fiilin bir haksızlık oluşturduğunun bilincinde olmakla beraber bazı durumlarda fiili işlemekten kendini alıkoyamamakta ve bazı davranışlar açısından iradesine yeterince hâkim olamamaktadır bu nedenle suç oluşturan bir fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş olup da henüz onbeş yaşını bitirmemiş olan kişilerin işlediği suç açısından davranışlarını yönlendirebilme yeteneğine sahip olduğunun belirlenmesi hâlinde ceza sorumluluğunun olduğu kabul edilmiştir

bu grup yaş küçüklerinin ceza sorumluluğunun olup olmadığı çocuk hâkimi tarafından tespit edilir ancak bu belirlemeden önce yaş küçüğünün içinde bulunduğu aile koşulları sosyal ve ekonomik koşullar ile psikolojik ve eğitim durumu hakkında uzman kişilerce rapor hazırlanması istenir çocuk hâkimi hazırlanan bu raporları ceza sorumluluğunun belirlenmesiyle ilgili olarak yapacağı değerlendirmede dikkate alır

kusur yeteneği bulunmayan yaş küçüğü hakkında ceza tertibine yer olmadığına karar verilir ancak bu kişiler hakkında koruyucu eğitici ve yeniden topluma kazandırıcı nitelikte güvenlik tedbirlerine hükmedilir

kusur yeteneğini etkileyen bir neden olan akıl hastalığının varlığı durumunda kişi işlemiş bulunduğu fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamamakta veya işlediği fiille ilgili olarak irade yeteneği önemli ölçüde etkilenmektedir kişi bu durumda kusurlu olamayacağından hakkında cezaya hükmedilemeyecektir ancak fiili hukuka aykırı niteliğe sahip olduğundan kişi hakkında akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerine başvurulacaktır

ayrıca işaret etmek gerekir ki akıl hastalığı kişinin işlediği her fiil açısından algılama veya irade yeteneği üzerinde etkili olmayabilir örneğin kleptomani akıl hastası olan kişinin hafif değerdeki şeylere yönelik olarak işlediği hırsızlık suçu açısından irade yeteneğinin olmadığı söylenebilir ancak bu kişinin kasten adam öldürme suçunu işlemesi durumunda malûl olduğu akıl hastalığı bu fiille ilgili olarak algılama ya da irade yeteneğini etkilemez

kişinin akıl hastası olup olmadığının tespiti ile hastalığının algılama ve irade yeteneği üzerinde ne gibi etkilerinin olabileceğini davranışlarını ne surette etkilediğini genel olarak belirleme tıbbî bir konudur uzman bilirkişi bu hususu ortaya koyduktan sonra akıl hastası olan kişinin somut olay açısından algılama veya irade yeteneğinin olup olmadığını akıl hastalığının somut olay açısından kişinin bu yeteneklerini ne ölçüde etkilediğini normatif olarak belirleme görevi hâkime aittir

hükûmet tasarısında akıl hastalığı durumunda kişinin kusur yeteneği akıl hastası hakkında uygulanacak tedbirler ve bunların usulü aynı maddede düzenlenerek farklı konuları ilgilendiren hükümler tek bir madde içinde yer almaktaydı sistematik açıdan hatalı olan bu düzenleme değiştirilmiştir madde metninde sadece akıl hastalığının kusur yeteneğine etkisi düzenlenmiş buna karşılık akıl hastaları hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin ilgili bölümde düzenlenmesi uygun bulunmuştur

sağır ve dilsizin ceza sorumluluğunun belirlenmesinde suç oluşturan fiili işlediği sıradaki yaşı ölçü alınmıştır böylece sağır ve dilsizlerle ilgili olarak yaş küçüklerinin sorumluluk rejimine paralel bir düzenleme yapılmıştır ancak sağır ve dilsizlerin algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği daha geç gelişebileceği düşüncesiyle ayrı bir yaş grubu sınıflandırması yapılmıştır

fiili işlediği sırada yirmibir yaşını doldurmuş olan sağır ve dilsizler açısından yaşı ceza sorumluluğu üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı kabul edilmiştir ancak bu kişilerin işledikleri fiil açısından algılama veya irade yeteneğinin olup olmadığı yönünde ortaya çıkabilecek sorunla ilgili olarak akıl hastalarına ilişkin sorumluluk rejiminin göz önünde bulundurulması gerekmektedir

kişi gerçekleştirdiği davranışın hukukî anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğini etkileyen bir nedenin etkisine bilinci olmaksızın veya iradesi dışında girmiş olabilir örneğin kimyasal madde üretiminin yapıldığı bir tesiste çalışan kişiler kimyasal maddelerden yayılan kokunun etkisinde kalarak geçici bir süre algılama ve irade yeteneğini tümüyle yitirmiş olabilir bu gibi durumlarda kusur yeteneğinin olduğundan söz edilemez

yine yatağında bebeğini emzirdiği sırada uykuya dalan anne uykudayken bebeğin havasızlıktan dolayı ölümüne neden olabilir bu durumda ölüm olayının gerçekleştiği anda anneye izafe edilecek bir fiil bulunmamaktadır yani uyku hâlinde iken kişi hareket yeteneğini yitirmektedir ancak annenin bu ölüm neticesinden dolayı sorumluluğunu belirlerken uyku hâlindeki davranışlarını değil uykuya geçmeden önceki dönemde gerçekleştirdiği davranışları göz önünde bulundurmak gerekir anne dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak emzirmek üzere bebeğini yatağına almış ve bu esnada uyuya kalmıştır aynı şekilde hipnotik telkin altına girmiş olan kişinin de bu hâldeyken hareket yeteneğinin varlığından söz edilemez

kişi alkol veya uyuşturucu madde almak kastıyla hareket etmemesine rağmen yanılarak bu maddeleri almış olabileceği gibi alkol veya uyuşturucu madde almaya zorlanmış da olabilir gerek bilmeyerek gerek zorla alınan alkol veya uyuşturucu maddenin etkisindeyken işlenen suç açısından kişinin kusur yeteneği bulunmamaktadır ancak belirtmek gerekir ki geçici bir neden olarak istemeyerek alkol veya uyuşturucu madde alınması dolayısıyla failin taksirinin dahi olmaması gerekir

suça teşebbüste fail suçu tamamlamak amacıyla hareket etmesine rağmen elinde olmayan nedenlerden dolayı bunu gerçekleştirememektedir bu durumda ise kişiye tamamlanmış suça oranla daha az bir ceza verilmektedir ancak teşebbüs hâlinde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri cezanın belirlenmesinde eksik teşebbüs tam teşebbüs ayrımının esas alınmasıdır çünkü eksik teşebbüs tam teşebbüs ayrımında her olaya uygulanabilen ve duraksamaya yer bırakmayan objektif bir ölçüt bulunamamaktadır

bu nedenle suçun tamamlanamadığı durumlarda ceza miktarı belirlenirken yapılan hareketin ulaştığı gerçekleşme aşamasından ziyade fiilin doğurduğu zarar veya tehlikenin ağırlığı dikkate alınmalıdır çünkü bir olayda icra hareketleri bitmemesine rağmen ortaya çıkan zarar veya tehlike icra hareketlerinin bitmesinden sonra meydana gelen zarar veya tehlikeden daha ağır olabilir özellikle silâhla yapılan ve tekrarlanan hareketlerle gerçekleştirilmek istenen adam öldürme suçunda bu durum söz konusu olmaktadır örneğin tabancasındaki mermilerden sadece birini atıp mağduru yaraladıktan sonra engellenen fail icra hareketleri bitmediği için adam öldürmeye eksik teşebbüsten dolayı buna karşılık silâhındaki tek kurşunu atıp mağdura isabet ettiremeyen fail icra hareketleri bittiği için tam teşebbüsten dolayı cezalandırılmaktadır

görüldüğü üzere 765 sayılı türk ceza kanunu ve hükûmet tasarısında yer alan eksik teşebbüs tam teşebbüs ayrımı adil olmayan bir cezalandırmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır ayrıca belirtmek gerekir ki bu ayırım sırf hareket suçlarında uygulanamamaktadır

belirtilen bu sorunların giderilmesi için yabancı bir çok ceza kanununda olduğu gibi suça teşebbüste cezanın tespit edilmesinde eksik teşebbüs tam teşebbüs ayrımına maddede yer verilmemiş adil ve eşit bir cezalandırma bakımından teşebbüs hareketinin meydana getirdiği zarar veya tehlikenin ağırlığının esas alınması öngörülmüştür

buna göre suça teşebbüs durumunda hâkim önce cezanın belirlenmesindeki ölçülere göre temel cezayı saptayacak daha sonra bu konuya ilişkin hükümdeki sırayı takip ederek teşebbüs hükmünü uygulayacaktır bu hüküm uygulanırken somut olayda ortaya çıkan zarar veya tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak teşebbüse ilişkin hükümde belirtilen sınırlar arasında ceza belirlenecektir

suça teşebbüs düzenlemesinde getirilen diğer bir yenilik icra hareketlerinin başlangıcına ilişkindir bilindiği üzere icra hareketlerinin ne zaman başladığının belirlenmesi kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasıyla yakından ilgilidir eğer failin kastının şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkmasıyla icranın başlayacağı yolundaki sübjektif ölçüt kabul edilirse kişinin düşüncesi ve yaşam tarzı dolayısıyla cezalandırılmasına varabilecek bir uygulamaya yol açılacaktır çünkü hazırlık hareketleri aşamasında da kastın varlığının şüpheye yer vermeyecek biçimde tespit edilebilmesi mümkün olup böyle bir ölçüt hazırlık icra hareketleri ayrımı konusunu bir kanıtlama sorunu hâline getirmektedir diğer bir deyişle suçun icrasıyla ilgisiz davranışlar dahi suç kastını ortaya koyduğu gerekçesiyle cezalandırılabilecektir

açıklanan bu nedenlerle tasarıdaki kastı şüpheye yer bırakmayacak ölçütü madde metninden çıkartılmış ve bunun yerine doğrudan doğruya icraya başlama ölçütü kabul edilmiştir böylece işlenmek istenen suç tipiyle belirli bir yakınlık ve bağlantı içindeki hareketlerin yapılması durumunda suçun icrasına başlanılmış sayılacaktır

ayrıca belirtilmelidir ki anayasal düzeni zorla değiştirmeye teşebbüs gibi teşebbüs hareketlerinin bağımsız suç tipi olarak düzenlendiği suçlara teşebbüs mümkün değildir

suça teşebbüste kullanılan araç suçun kanuni tanımında öngörülen fiili meydana getirmeye elverişli olmalıdır ancak elverişlilik sadece kullanılan araç bakımından değil suçun konusu da dahil olmak üzere bütün fiil yönünden bulunmalıdır nitekim uygulamada da elverişlilik bu şekilde anlaşılmaktadır bu nedenle maddeye suça teşebbüsün bu unsurunu tam anlamıyla ifade eden uygun hareketler kavramı dahil edilmiştir

765 sayılı türk ceza kanununda sadece icra hareketlerinin devamı aşamasında kabul edilen gönüllü vazgeçme icra hareketlerinin bittiği ancak neticenin meydana gelmediği olaylar bakımından da öngörülmüştür böylece suçun icrası sürecindeki bütün aşamalarda gönüllü vazgeçme mümkün hâle gelmektedir ancak icra hareketlerinin bitmesinden sonra gönüllü vazgeçmenin kabulü için vazgeçenin suçun tamamlanmasını önlemek bakımından ciddi bir çaba göstermesi gerekmektedir

gönüllü vazgeçme hâlinde kişiye ceza verilmemekte ancak o ana kadar yapılan hareketler ayrıca bir suç oluşturunca sadece o suçtan sorumlu tutulmaktadır

suç bütün unsurlarıyla tamamlandıktan sonra örneğin çalınan eşyanın geri verilmesi veya kaçırılan kişinin serbest bırakılması hâllerinde artık vazgeçme değil etkin pişmanlık söz konusudur bazı suçlarla ilgili olarak yapılan düzenlemeler bağlamında özel hükümler olarak etkin pişmanlığa yer verilmesinin daha doğru olacağı düşüncesiyle hükûmet tasarısında tam teşebbüs aşamasındaki gönüllü vazgeçme karşılığında kullanılan etkin pişmanlıkla ilgili hüküm tasarı metninden çıkarılmıştır

765 sayılı türk ceza kanununda aslî ve ferî iştirak ayırımı kabul edilmiştir asli iştirak aslî maddî iştirak ve aslî manevî iştirak olarak ikiye ayrılmıştır bu ayırmada fiili irtikap etme ve doğrudan doğruya beraber işleme aslî maddî iştirak şekilleri olarak öngörülmüştür buna karşılık azmettirme aslî manevî fail olmayı gerektirmektedir tek tek sayılmak suretiyle belirlenen ferî iştirak hâllerinde ise cezanın indirilmesi gerekirken zorunlu ferî iştirakin asli iştirak olarak cezalandırılması öngörülmüştür

bu sistemin en önemli sakıncası kişinin suçun işlenişine katkısının gerçekleştirilen suçun bütünlüğü içersinde değil ondan bağımsız olarak ele alınmasıdır örneğin bir işyerinde işlenen silâhlı yağma suçunda dışarıda gözcülük yapan kişinin fiili yağma suçunun bütününden bağımsız olarak değerlendirilmektedir bu nedenle gözcülük yapan uygulamada bazen asli fail bazen ferî fail olarak sorumlu tutulmaktadır bu sistemde suçun işlenişine iştirak eden kişilerin çoğu zaman asli fail olarak mı yoksa ferî fail olarak mı sorumluluğu gerektirdiği duraksamaya yer vermeyecek bir biçimde saptanamamaktadır halbuki örnek olayda gözcülük yapma fiilinin diğer kişilerle birlikte işlenen yağma suçunun gerçekleşmesine olan etkisi bir bütün olarak değerlendirildiğinde gözcülük yapan kişinin de diğer suç ortaklarıyla birlikte suçun işlenişinde ortak hâkimiyet kurduğu sonucuna ulaşılır bu durumda ise gözcülük yapan kişinin de fail olarak sorumlu tutulması gerekir

müşterek faillikte birlikte suç işleme kararının yanı sıra fiil üzerinde ortak hâkimiyet kurulduğu için her bir suç ortağı fail statüsündedir ortak hâkimiyetin kurulup kurulmadığının saptanmasında suç ortaklarının suçun icrasındaki rolleri ve katkılarının taşıdığı önem göz önünde bulundurulur bu durumda fiilin icrası veya sonuçsuz kalması ortak faillerden her birinin elinde bulunmaktadır örneğin suç ortaklarından birinin cebir veya tehdit kullanarak mağduru etkisiz hâle getirdiği diğerinin de üzerindeki para ve sair kıymetli eşyayı aldığı yağma suçunda her iki suç ortağının suçun işlenişine yaptıkları katkı suçun icrası açısından birbirini tamamlayıcı niteliktedir dolayısıyla her iki suç ortağı suçun işlenişinde ortak bir hâkimiyet kurmaktadır

suç ortaklarının iştirak katkılarının karşılıklı olarak birbirlerini tamamlamadığı durumlarda da müşterek faillik mümkündür bazı hâllerde failler her biri suçun kanuni tanımındaki bütün unsurları tek başına gerçekleştirmek üzere bir anlaşmaya varabilir örneğin bir kişiyi öldürmek için aralarında anlaşmış olan beş kişi amacın gerçekleşme ihtimalini daha da yükseltmek için aynı anda mağdurun üzerine ateş ederler ateşlenen mermilerden bir kısmı mağdura isabet eder bir kısmı ise etmez bu örnek olayda bütün suç ortakları ortak bir suç işleme kararına dayanarak birlikte hareket etmektedirler bu beş suç ortağının ateşlediği mermilerden sadece bir tanesinin mağdura isabet edip ölümüne neden olması hâlinde dahi tamamlanmış kasten adam öldürme suçundan dolayı bu kişilerden her biri müşterek fail olarak sorumlu tutulacaktır

müşterek faillik bakımından zorunlu diğer bir koşul failler arasında birlikte suç işleme kararının varlığıdır belli bir hareketin icrasına ve neticenin meydana gelmesine ilişkin olan birlikte suç işleme kararı kast kapsamında düşünülmelidir suç ortaklarının suçun işlenişine ilişkin kastlarının doğrudan veya olası kast gibi farklılık göstermesinin müşterek fail olarak sorumlulukları üzerinde bir etkisi yoktur

bir suçun failine onun haberi olmaksızın tek taraflı iradeyle suçun işlenmesine başlamadan önce veya suçun icrası sırasında yardım edilmesi hâlinde müşterek fail olarak değil yardım eden olarak sorumlu tutulmak gerekir

suçun işlenmesinde kusur yeteneği olmayan kişilerin araç olarak kullanılması durumunda dolaylı faile verilecek olan cezanın bu nedenle artırılması kabul edilmiştir zira bu durumda sadece bir suç işlenmemekte kendisini yönlendirme yeteneği olmayan kişiler istismar da edilmektedir

azmettirme belli bir suçu işleme hususunda henüz bir fikri olmayan bir kişinin başkası tarafından bu suçu işlemeye karar verdirilmesidir izlenen suç politikasının gereği olarak azmettirenin suçun kanundaki cezası ile cezalandırılacağı kabul edilmiştir

maddenin ikinci fıkrasında üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme hâlinde azmettirenin cezasının belli bir oranda artırılması uygun görülmüştür ancak çocukların suça azmettirilmesi hâlinde bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmayacaktır bu durumlarda azmettirenin cezasında artırım öngörülmesinin hukukî dayanağı ayrıca azmettirme olgusunun tek başına bir haksızlık ifade etmesidir

üçüncü fıkra ceza soruşturması ve kovuşturmasının amacına hizmet eden bir hükme yer verilmiştir buna göre azmettirenin belli olmaması hâlinde kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında verilecek cezada indirim yapılabilecektir bu durumda indirim yapılması hususunda hâkim takdir yetkisine sahiptir bu hükmün uygulanabilmesi için kişiliğe ilişkin olarak verilen bilginin maddî gerçeğin ortaya çıkmasını sağlaması gerekir

bağlılık kuralı suç ortaklarından bazılarında faillik için aranan şartların bulunmaması hâlinde bu kişilerin işlenen suçtan sorumluluğunu sağlamaktadır böylece suçun işlenişinde hâkimiyet kuramadığı veya özel faillik niteliğini taşımadığı için fail olarak sorumlu tutulamayan bir suç ortağı bağlılık kuralı sayesinde gerçekleşen suçtan sorumlu tutulabilmektedir

bağlılık kuralının gereği olarak diğer suç ortaklarının azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilmesi için failin işlediği fiilin kasten işlenmesi ve hukuka aykırı olması gerekir ve yeterlidir failin bu fiil nedeniyle ayrıca kusurlu olmasına gerek yoktur yine cezayı hafifleten veya ortadan kaldıran kişisel nedenler ancak ilgili suç ortağı açısından hukukî sonuç doğururlar

özel faillik niteliğinin arandığı suçlarda ancak bu niteliğe sahip olan kişiler fail olabilir örneğin zimmet suçunun faili ancak kamu görevlisi olabilir özel faillik niteliğini taşımayan kişiler özgü suça iştirak etmeleri hâlinde ancak azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olur

sadece özel faillik niteliğine sahip olmak özgü suçun faili olarak sorumluluk için yeterli olmayabilir bunun için özel faillik niteliğinin yanı sıra ayrıca fiil üzerinde hâkimiyet kurulması gerekir örneğin resmî belgede sahtecilik suçunun işlenişine iştirak eden kamu görevlisi kişilerin bu suçun nitelikli şekli açısından müsterek fail olarak sorumlu tutulabilmeleri için birlikte suç işleme kararının yanı sıra ayrıca belgede sahtecilik fiili üzerinde ortak hâkimiyet kurmaları gerekir

müteselsil suç yerine zincirleme suç kavramı benimsenmiştir zincirleme suç hâlinde aynı suçun birden fazla işlenmiş olması söz konusudur ancak bu suçlar aynı suç işleme kararı kapsamında işlenmektedirler yani bu suçlar arasında sübjektif bir bağ bulunmaktadır bu nedenle kişiye bu suçların her birinden dolayı ayrı ayrı değil bir ceza verilmekte ve fakat cezanın miktarı artırılmaktadır ancak bu durumda cezanın artırım oranları tasarıya göre yükseltilmiştir

bir suçun aynı suç işleme kararı kapsamında olsa da değişik kişilere karşı birden fazla işlenmesi hâlinde zincirleme suç hükümleri uygulanamaz buna göre örneğin bir otoparkta bulunan otomobillerin camları kırılarak radyo teyplerin çalınması durumunda her bir kişiye ait otomobildeki hırsızlık bağımsız bir suç olma özelliğini korur ve olayda cezaların içtimaî hükümleri uygulanır

maddenin ikinci fıkrasında bir fiille birden fazla kişiye karşı işlenen suçlardan dolayı sorumlulukla ilgili bir içtima hükmüne yer verilmiştir bu hükümle uygulamamızda karşılaşılan tereddütlerin önüne geçilmek amaçlanmıştır örneğin bir sözle birden fazla kişiye sövülmüş olması durumunda her bir mağdur bakımından ayrı sövme suçları değil bir sövme suçu oluşur ancak bu durumda suçun cezası birinci fıkra da belirtilen oranlarda artırılır

maddenin üçüncü fıkrasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı suçlar belirtilmiştir

kişi işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşumuna neden olabilir ancak non bis in idem kuralı gereğince bu fiilden dolayı ancak bir defa cezalandırılabilir gerçekleştirdiği fiilin birden fazla farklı suçun oluşumuna neden olması durumunda failin bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suç nedeniyle cezalandırılması yoluna gidilmelidir böylece bir fiilden dolayı kişinin birden fazla cezalandırılmasının önüne geçilmek amaçlanmıştır

bir suçun temel ve nitelikli şekillerinin dışındaki suçlar fikri içtima uygulamasında farklı suç olarak kabul edilmelidir

belli bir süreyle hapis cezasına mahkûm olmak cezanın uyarı fonksiyonunu ve kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayabilir kişi gördüğü eğitim yaşadığı sosyal çevre psikik ve ahlakî eğilimleri itibarıyla tesadüfi suçlu özelliği taşıyabilir bu kişilerin mahkûm oldukları cezanın infaz kurumunda çektirilmesi toplum barışı açısından bir zorunluluk göstermeyebilir ayrıca kısa süreli hapis cezalarının infaz kurumunda çektirilmesinin doğurduğu sakıncalar nedeniyle kısa süreli hapis cezasına mahkûm olan kişinin infaz kurumuna girmesini önleyecek seçenek yaptırımlara hükmedilmesi gerekebilir

hakkında seçenek yaptırımlardan birine hükmedilen kişinin bu yaptırımın gereklerine uygun hareket etmesi durumunda bu ceza infaz edilmeyecek ve kişi açısından bu cezaya mahkûmiyete bağlı hukukî sonuçlar doğmayacaktır

ancak tasarının 64 üncü maddesinde benimsenen seçenek yaptırımlar esas itibarıyla korunmakla birlikte bunlara yeni bazı seçenekler eklenmiş ve bunun yanında söz konusu yaptırımların etkin biçimde uygulanmasına yönelik ilave düzenlemelerde bulunulmuştur nitekim kamunun uğradığı zararın giderilmesi özellikle bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme gibi yeni seçenek yaptırımlara yer verilmiştir

getirilen diğer bir yenilikle ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması ile belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklama seçenek yaptırımlarına başvurulabilmesi bunların sağladığı hak ve yetkilerin kötüye kullanılması veya gerektirdiği dikkat özen yükümlülüğüne aykırı davranılması koşuluna bağlanmıştır böylece ancak suçun ehliyet ve ruhsatla ya da meslek ve sanatın icrasıyla bağlantılı olması hâlinde ehliyet ve ruhsatların geri alınması ya da meslek ve sanatın yasaklanması yaptırımına hükmedilebilecektir

kısa süreli hapis cezasına mahkûm olan kişinin cezası hâkim tarafından uygun görülmesi ve kendisinin de rızasının bulunması hâlinde kamuya yararlı bir işte çalıştırma tedbirine çevrilecektir hükümlünün çalışacağı kurumda kadrolu olması ve bir ücret alması da söz konusu değildir kısa süreli hapis cezasını gerektiren bir suç işlemiş olan ve eğitim derecesi elverişli bulunan bir kişinin örneğin okuma yazma öğreten bir kursta öğretici olarak görev yapmasına karar verilmesi bu seçenek yaptırımı örnek olarak gösterilebilir doğal olarak bu tedbirin uygulanma usulü ayrı bir tüzük veya yönetmelikte belirlenecektir

ikinci fıkrada bir kanun maddesinde hapis cezası ile adli para cezasından birinin hâkimin takdirine göre seçimlik ceza olarak uygulanabileceği belirtilmiş ve hâkim takdirini kullanarak hapis cezasına hükmetmiş ise artık bu cezayı maddenin birinci fıkrasını uygulamak suretiyle adli para cezasına çeviremeyeceği açıklanmıştır

ertelemede denetim süresi içerisinde hükümlü bakımından söz konusu olabilecek yükümlülükler açısından da bazı yenilikler getirilmiştir örneğin erteleme sadece mağdurun değil kamunun uğradığı zararın da tamamen tazmini koşuluna bağlanabilir hâle getirilmiştir

ayrıca cezanın ertelenmesi hâlinde denetimli serbesti tedbirinin daha etkin bir şekilde uygulanabilmesini sağlamak için tasarıdaki madde metninde bazı değişiklikler yapılmıştır örneğin denetimli serbesti süresi içinde bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına ya da onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin özellikle bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine karar verilebilir

getirilen diğer bir yenilik de denetim süresi içinde hükümlüyle ilgili olarak uzman bir kişinin görevlendirilmesidir hükümlüye rehberlik edecek bu uzman kişi kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek istişarelerde bulunur hükümlünün davranışları sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir

özellikle enflasyon nedeniyle türk parasının değerinin düşmesi karşısında para cezalarını artırmak için sık sık yapılan kanun değişiklikleri de uygulamada çeşitli sorunlara yol açmaktadır bu sorunların giderilmesi için para cezasının miktarının belirlenmesinde memur maaş katsayısı veya yeniden değerlendirme oranı gibi ölçütlerin dikkate alınması ise ceza hukuku ilkeleriyle bağdaşmamaktadır

diğer yandan suç işleyen kişinin ekonomik durumu dikkate alınmadan hükmolunan para cezası eşitlik ilkesine aykırı sonuçlar doğurmaktadır ödeme gücü olan kişi üzerinde etkisi olmayan ödeme gücü olmayanı ise sonuçta yine infaz kurumuna gönderilmesini sonuçlayan bu sistemden vazgeçilerek gün para cezası olarak adlandırılan ve günümüzde almanya avusturya polonya isveç finlandiya danimarka ve hatta fransa gibi bir çok ülkede uygulanan sisteme geçilmiştir

gün para cezası sisteminin temel amacı para cezasının kişinin ödeme gücüne göre belirlenmesi yoluyla suç işleyen zengin ile fakir arasındaki eşitsizliği gidermektir bunun yanında sistem uygulaması basit etkili saydam ve para cezasından güdülen amaçları yerine getirebilecek özelliktedir

söz konusu yaptırım adli para cezası olarak ifade edilmiştir bu suretle söz konusu yaptırımın idari nitelikteki para cezasından farklılığına işaret edilmek istenmiştir

adli para cezası ilke olarak hapis cezası ile birlikte değil bu cezaya alternatif olarak uygulanacaktır buna karşılık ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli suçlarda kanunda ayrıca gösterilmesi koşuluyla hapis ve adli para cezasına birlikte hükmedilebilecektir

adli para cezasına hükmederken hâkim önce suç karşılığı olarak kanundaki sınırlar arasında gün birimi sayısını saptayacaktır toplam gün birimi sayısı belirlenirken hâkim cezanın bireyselleştirilmesindeki ölçüleri esas alarak bir sonuca varacaktır örneğin yüz gün birimi gibi ikinci aşamada ise kişinin ekonomik ve diğer şahsî hâlleri göz önünde tutularak bir gün biriminin parasal miktarı tayin edilecektir bu miktarı hâkim kişinin malvarlığını bir günde kazandığı veya kazanması gereken gelirini dikkate alarak takdir edecektir örneğin elli türk lirası gibi daha sonra toplam gün birimi sayısı ile bir gün biriminin parasal miktarı çarpılarak adli para cezasının miktarı tespit edilecektir örnekte yüz gün ile elli türk lirası çarpıldığında adli para cezasının miktarı beş bin türk lirası olarak bulunmaktadır

işlediği suç dolayısıyla toplumda kişiye karşı duyulan güven sarsılmaktadır bu nedenle suçlu kişi özellikle güven ilişkisinin varlığını gerekli kılan belli hakların kullanmaktan yoksun bırakılmaktadır madde metninde işlediği suç dolayısıyla kişinin hangi hakları kullanmaktan yoksun bırakılacağı belirlenmiştir

ancak bu hak yoksunluğu süresiz değildir cezalandırılmakla güdülen asıl amaç işlediği suçtan dolayı kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayıp tekrar topluma kazandırılması olduğuna göre suça bağlı hak yoksunluklarının da belli bir süreyle sınırlandırılması gerekmiştir bu nedenle madde metninde söz konusu hak yoksunluklarının mahkûm olunan cezanın infazı tamamlanıncaya kadar devam etmesi öngörülmüştür böylece kişi mahkûm olduğu cezanın infazının gereklerine uygun davranarak bunun tamamlanmasıyla kendisinin tekrar güven duyulan bir kişi olduğu konusunda topluma da bir mesaj vermektedir bu bakımdan hak yoksunluklarının en geç cezanın infazının tamamlanması aşamasına kadar devam etmesi suç ve ceza politikasıyla güdülen amaçlara daha uygun düşmektedir

bu sistemde süresiz bir hak yoksunluğu söz konusu olmadığı için yasaklanmış hakların geri verilmesinden artık söz edilemeyecektir

maddenin üçüncü fıkrasında mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet vesayet ve kayyımlık yetkilerini kullanabileceği belirtilmiştir ayrıca dördüncü fıkra da kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında mahkûm oldukları cezaya bağlı herhangi bir hak yoksunluğunun doğmadığı hüküm altına alınmıştır

maddenin beşinci fıkrasında belli bir hak ve yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen kasıtlı suçlar dolayısıyla mahkûmiyet hâlinde mahkûm olunan cezanın infazından sonra da etkili olmak üzere bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına ayrıca hükmedilmesi öngörülmüştür bu durumda mahkemenin belli bir hak ve yetkiyle ilgili olarak vereceği yasaklama kararı bir güvenlik tedbiri niteliği taşımaktadır

müşadere ve suç nedeniyle mülkiyetin devlete geçmesi başlığını taşıyan yaptırımlar tasarıda ferî ceza olarak düzenlenmiştir bilindiğı üzere müşadere bir şeyin mülkiyetinin devlete geçmesini sonuçlayan bir yaptırımdır bu nedenle müşadere yanında suç nedeniyle mülkiyetin devlete geçmesi adıyla ayrı bir yaptırım düzenlemesi bilimsel açıdan doğru olmadığı gibi kavram karışıklığına da yol açabilecektir

ayrıca tasarıda müşadere yaptırımı bir ceza olarak öngörölmesine rağmen suç dolayısıyla hiç kimse mahkûm edilmese de müşadereye hükmedilebilmesi kabul edilmiştir ceza niteliğindeki bir yaptırıma bir kimsenin mahkûmiyeti olmadan başvurulamayacağı açıktır

belirtilen bu sakıncaların giderilmesi ve müşaderenin anayasada yer alan mülkiyet hakkını zedelememesi için suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen eşyanın müşaderesine karar verileceğı kabul edilmiştir ancak bunun için eşyanın iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekir başka bir deyişle kişinin suçun işlenmesine iştirak etmemesi suçun işlenişinden haberdar olmaması durumunda sahibi bulunduğu eşya bir suçun işlenmesinde kullanılmış olsa bile müşadereye hükmedilemeyecektir suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış olan eşya ise suçun icra hareketlerine henüz başlanmamış ise sadece bu nedenle müşadere edilemeyecektir ancak bu eşyanın niteliğı itibarıyla kamu güvenliğı kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müşaderesine hükmedilecektir

yapılan yeni düzenleme ile getirilen temel değışiklik müşaderenin hukukî niteliğinin bir güvenlik tedbiri olduğunun kabul edilmesidir işte bu nedendir ki müşadereye hükmedilmesi için bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla birlikte bu suçtan dolayı bir kimsenin cezaya mahkûm edilmesi gerekmemektedir örneğın suç işlenmesinde kullanılan tehlikeli eşya bunu kullanan fail çocuk veya akıl hastası olması nedeniyle cezalandırılmasa dahi müşaderesine hükmedilebilecektir

ikinci fıkraya göre müşadere konusu eşyanın ortadan kaldırılması elden çıkarılması tüketilmesi veya müşaderesinin başka bir surette imkansız kılınması hâlinde bunun değeri kadar para tutarının müşaderesine hükmedilecektir

üçüncü fıkırada ise müşaderede orantılılık kuralı kabul edilmiştir buna göre suçta kullanılan eşyanın müşadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında müşaderesine hükmedilmeyecektir

maddenin dördüncü fıkrasında yasak olan eşyanın müsadereesine ilişkin hükme yer verilmiştir üretimi bulundurulması kullanılması taşınması alım ve satımı suç oluşturan eşyanın her hâlde müsadereesine hükmolunacaktır

maddede suç işlemek yoluyla kazanç elde edilmesini engelleyecek etkin bir yaptırım olarak kazanç müsadereesine ilişkin düzenleme yapılmıştır bu düzenleme ile güdülen temel amaç suç işlemek yoluyla kazanç elde edilmesinin önüne geçilmesidir bu nedenle yeni hükümde kazanç müsadereesi kapsamlı bir biçimde düzenlenmiş ve suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edilen ekonomik kazançların müsadereesi olanaklı hâlde getirilmiştir böylece kazanç müsadereesi karapara aklama uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti dolandırıcılık kaçakçılık ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik çıkar elde etme amacıyla işlenen suçlara karşı etkin biçimde caydırıcılık özelliği olan bir yaptırım niteliğine kavuşturulmuştur bu hükmün uygulanmasında mağdurun ve iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları korunacak bunlara ait maddî değerler kazanç müsadereesine tabi tutulmayacaktır

düzenleme ile getirilen diğer bir yenilik kaim değerın müsadereesidir buna göre müsadere konusu ekonomik değerin harcama imha tüketme gibi hareketlerle müsadereesinin imkansız kılınması hâlinde karşılığı para tutarının müsadereesine karar verilecektir

çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin nelerden ibaret olduğu ve bunların ne suretle uygulanacağı hususlarında çocuklarla ilgili kanun içeriğinde düzenleme yapılması uygun görülmüştür

maddede akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir buna göre fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişiler yüksek güvenliklı sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar

akıl hastaları ile ilgili güvenlik tedbiri açısından belli bir süre öngörülmüş değildir bu nedenle güvenlik tedbiri akıl hastasının toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına kadar uygulanmaya devam edilecektir

kusur yeteneği tam olarak kalkmamış olmakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak hastalığı yüzünden davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişinin mahkûm olduğu hapis cezasının akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirine çevrilmesine de olanak tanınmıştır

keza suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin güvenlik tedbiri olarak alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınması ve bu kişilerin tedavisinin alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam etmesi öngörülmüştür bu kişiler yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilecektir

kişinin daha önce işlediği suç nedeniyle belli bir cezaya mahkûm edilmiş olmasına rağmen suç işlemede gösterdiği kararlılıkla toplum açısından tehlikeliliğini ifade eden tekerrür kişi hakkında hükmolunan cezanın infazı sırasında dikkate alınacak bir neden ve hatta infazdan sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasının nedeni olarak görülmüştür bu nedenle tekerrür dolayısıyla kişinin cezasında artırma yapan sistemden vazgeçilmiştir

tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki mahkûmiyetin infaz edilmiş olması gerekmemekle birlikte tekerrüre ilişkin sürelerin işlemeye başlaması bakımından önceki mahkûmiyetin infaz edilmiş olması aranmış ve böylece tasarıdan farklı bir düzenleme yapılmıştır

ayrıca tasarıya göre yapılan değişikliklerle yabancı mahkeme kararlarının tekerrüre etki alanı genişletilmiştir

maddenin son fıkrasında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin itiyadi suçlu suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanabileceği öngörülmüştür

anayasamızda da güvence altına alınan ceza sorumluluğunun şahsîliği kuralının gereği olarak sadece gerçek kişiler hakkında ceza yaptırımına hükmedilebilir ancak bu ilke işlenen suç dolayısıyla özel hukuk tüzel kişileri hakkında güvenlik tedbiri niteliğinde yaptırımlara hükmedilmesine engel değildir

bu nedenle maddede özel hukuk tüzel kişileri hakkında hükmedilebilecek güvenlik tedbirlerinin tür ve koşulları düzenlenmiştir

maddede öngörülen ilk güvenlik tedbiri faaliyet izninin iptalidir bunun için ilk koşul özel hukuk tüzel kişisine belirli bir faaliyette bulunabilmesine ilişkin bir kamu kurumunca verilen bir iznin varlığıdır ikinci koşul ise bu iznin sağladığı yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına kasıtlı bir suç işlenilmesidir dikkat edilmelidir ki burada söz konusu olan suç tüzel kişi yararına işlenmiş herhangi bir suç değildir işlenen suçla verilen iznin kullanılması arasında nedensellik bağı olmalıdır ayrıca özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin bu suçun işlenmesine iştirak etmeleri gerekir

örneğin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden elde edilen gelirlere meşruiyet görüntüsü kazandırmak için bir döviz bürosunun kullanılması hâlinde bu döviz bürosunu işleten özel hukuk tüzel kişinin döviz bürosu işletmek için aldığı izin iptal edilecektir yine ilaç üretmek için izin alınmış olan bir laboratuarda uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimi yapılması durumunda da aynı sonuç doğacaktır

maddede cezanın belirlenmesinde izlenecek yöntem düzenlenmiştir birinci fıkrada temel cezanın belirlenmesinde hangi hususların göz önünde bulundurulacağı bentler hâlinde gösterilmiştir

maddenin birinci fıkrasında temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak hususlardan bazıları özel suç tanımlarında cezanın artırılmasını veya azaltılmasını gerektiren nitelikli unsurlar olarak belirlenmiş olabilir bu durumda söz konusu nitelikli unsurlar birinci fıkraya göre temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınmayacaktır bu düşüncelerle maddenin ikinci fıkrasında mükerrer değerlendirme yasağı vurgulanmıştır

maddenin üçüncü fıkrasında bir suçun temel şekline nazaran daha ağır cezayı gerektiren birden fazla nitelikli unsurunun gerçekleşmesi hâlinde temel cezanın en ağır cezayı gerektiren nitelikli unsura göre belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır

suçun temel şekline nazaran daha az cezayı gerektiren nitelikli unsurun varlığı hâlinde temel ceza üzerinden indirim yapıldıktan sonra sırasıyla yapılacak olan artırım ve indirim sebepleri dördüncü fıkrada belirlenmiştir buna göre sırasıyla teşebbüs iştirak zincirleme suç haksız tahrik yaş küçüklüğü akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir

tekerrür cezanın ağırlaştırılması nedeni olarak görülmediği için cezanın belirlenmesi açısından tasarıda benimsenen sıralamada yer alan tekerrür çıkarılmıştır

maddeyle mahkûmun suç nedeni ile şahsî hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran örneğin tutuklama gibi hâller nedeni ile geçirilen sürelerin mahkûmiyetten indirilmesi esasî benimsenmiştir böylece teknik anlamda tutukluluk sayılmamakla beraber şahsî hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran tedbirlerin tümünün de tutukluluk gibi mahkûmiyet süresine mahsup edilmesi öngörülmüştür bu nedenle madde metninde hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün hâller ibaresi kullanılmıştır

maddede hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ibaresi yer aldığından hükümlünün mahkûm edildiği suçtan başka bir fiilden dolayı yargılama nedeniyle hürriyetinin sınırlanmış olması hâlinde de mahsubun hangi koşul ile yapılabileceği gösterilmiştir

tasarıdaki maddenin ikinci cümlesinde yapılan değişiklikle adli para cezasına hükmedilmesi durumunda mahsubun bir gün karşılığı yüz türk lirası sayılmak suretiyle yapılacağı kabul edilmiştir

birleşmiş milletler soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması sözleşmesi birleşmiş milletler genel kurulunun 9 aralık 1948 tarihli ve 260 a ıı sayılı kararıyla onaylanarak imzaya açılmış ve türkiye bu sözleşmeye 2331950 tarih ve 5630 sayılı kanun uyarınca çekince koymaksızın onaylamıştır

sözleşmenin 1 inci maddesinde sözleşen taraflar soykırımın ister barış ister savaş zamanında işlenmiş olsun bir devletler hukuku suçu olduğunu tasdik ederler ve bu suçu önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt ederler ifadesine yer verilmiş olup 3 üncü maddesinde cezalandırılması gereken fiiller belirtilmekte 5 inci maddesinde ise taraf devletlerin sözleşmenin hükümlerinin yürürlüğe konmasını ve özellikle 3 üncü maddede belirlenen suçları işlemekten sanık kişiler için etkin cezaların verilmesini sağlamak üzere gerekli kanunları anayasaları çerçevesinde yürürlüğe koymaları gereğine işaret edilmektedir

tasarının bu maddesi sözleşmenin tanımladığı soykırım fiillerinin cezalandırılmasını öngörmektedir jenosit nazi almanyasının sekiz milyon kişinin ölümüne neden olan ıı dünya savaşı sonrasında amerika birleşik devletleri rusya ingiltere ve fransa tarafından oluşturulan nürnberg mahkemesi statüsü ve görev alanına giren insanlığa karşı işlenen suçlar temel alınarak oluşturulan ve insan öldürme den farklı bir suçtur millî etnik ırkî ve dinsel bir grubu veya herhangi bir grubu yok etmek maksadı suçun manevî unsurunu oluşturmaktadır maddî unsur ise grup azalarının öldürülmesi grup azalarının bedensel ve aklî melekelerinin ciddî surette haleldar edilmesi grubun tümü ile veya kısmen yok edilmesini sonuçlayacak nitelikte varlık koşullarına zorlanması çocukların zorla başka yerlere gönderilmeleridir

suçun oluşması için gerekli maksadın yanında maddî unsurların da bir özellik taşıması gerekmektedir maddî unsurların oluşması yönünden hareketlerin bir planın icrası sonucu gerçekleştirilmeleri gerekmektedir tasarının bu maddesi fransız ceza kanununun da yaptığı gibi birleşmiş milletlerin 9121948 tarihli sözleşme metninden ayrılmaktadır sözleşme 2 nci maddesinde soykırımı bir insan grubunun imha niyeti ile belirlemekte ve böylece sübjektif bir ölçüt kullanmaktadır tasarı metninde ise meydana getirilmiş bir planın icrası suretiyle denilerek objektif bir ölçüt kullanılmış olmaktadır böylece suç girişiminin planlı ve sistematik karakteri vurgulanmış olmaktadır kaldı ki bu koşul nürnberg mahkemesi statüsünün 6 ncı maddesinde de yer almaktadır

ayrıca şu hususa da işaret edilmelidir ki 1948 sözleşmesinde sadece belirli gruplar yer aldığı hâlde tasarı bunlara bütün diğer grupları da eklemek suretiyle suça daha da genişlik vermiştir

soykırım suçunun millî etnik ırkî veya dinsel veya herhangi bir grubun tamamen veya kısmen ortadan kaldırılması amacıyla işlenen bir suç olduğu açıktır bu suçun mevzuatımıza dahil edilmesi 1948 tarihli jenosit sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerimizin gereğidir sözleşme ile maddî ve manevî unsurları açıkça belli olan farklı bir suçu ihdas etme yükümlülüğü getirilmiştir

romada düzenlenen diplomatik bir konferans sonucu kabul edilen ve jenosit dahil insanlığa karşı işlenen suçların cezalandırılması amacıyla kurulması öngörülen birleşmiş milletler uluslararası ceza mahkemesi statüsü düzenlemelerinde de konu irdelenmiş bulunmaktadır

bu suçlarla ilgili olarak sözleşmeye taraf ülkelerin bazıları konuyu iç mevzuatlarına sokmuşlardır söz gelimi fransa 1992 yılında kabul etmiş olduğu yeni ceza kanununda insanlığa karşı suçlar başlığı altında soykırım suçunu düzenlemiş konu avusturya ceza kanununun 321 inci maddesinde alman ceza kanununun 220a maddesinde yer almıştır

maddenin üçüncü fıkrasında bu suçlardan dolayı özel hukuk tüzel kişileri hakkında da bunlara özgü güvenlik tedbirine hükmolunacağı son fıkrada ise bu tür suçlardan dolayı zamanaşımının işlemeyeceği kabul edilmiştir

maddede bir planın uygulanması suretiyle ve siyasal felsefî ırkî veya dinsel saiklerle nüfusun sivil bir grubuna karşı sürgün etme esir hâline getirme kitle hâlinde ve sistematik olarak kişileri öldürme insanların kaçırıldıktan sonra yok edilmeleri işkence veya insanlık dışı işlemlere veya biyolojik deneylere tâbi kılma zorla hamile bırakma zorla fuhşa sevk etme fiillerinin işlenmesi insanlığa karşı suç sayılmıştır

bu madde nürnberg mahkemesi statüsünün 6 c maddesinden esinlenerek kaleme alınmıştır nitekim yeni fransız ceza kanunu da 212-1 inci maddesi yönünden aynı surette hüküm getirmiştir dikkat edilmelidir ki bu maddedeki hareketler bir grubun grup olarak imha edilmesi amacıyla işlenecek olursa soykırım suçuna dönüşür

gerek soykırım suçunun gerek insanlığa karşı suçların örgüt şeklindeki bir yapılanmayla da işlenmesi hâlinde madde bu tür suçları işlemek amacıyla örgüt kurulmasını ve bu örgütlere katılmayı ayrıca cezalandırmaktadır örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmiş olması hâlinde ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunacağı gözden uzak tutulmamalıdır

maddeye türkiye tarafından da onaylanan sınıraşan örgütlü suçlara karşı birleşmiş milletler sözleşmesi ve sınıraşan örgütlü suçlara karşı birleşmiş milletler sözleşmesine ek kara deniz ve hava yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı protokol hükümlerinin gereğini yerine getirmek üzere tasarıda yer verilmiştir

maddî menfaat sağlamak üzere genellikle suç örgütleri marifetiyle göçmenler başka ülkelere kaçırılmakta yasal olmayan yollarla ülkeye sokulmakta ve bu örgütlerin eline düşen çaresiz insanlar büyük ve bazen yaşam ve beden bütünlükleri bakımından onarılamayan zararlara uğrayabilmektedirler

maddenin birinci fıkrası göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturan seçimlik hareketler tanımlamaktadır tanıma göre doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla yasal olmayan yollarla bir yabancıyı ülkeye sokmak veya ülkede kalmasına imkan sağlamak ya da türk vatandaşı veya yabancının ülke dışına çıkmasına imkan sağlamak seçimlik hareketli suç olarak tanımlanmıştır

bu itibarla yasal olarak yurda girmiş olmakla beraber türkiyede sürekli olarak oturmalarına yetkili mercilerce karar verilmemiş yabancıların ülkede kalmalarına imkan sağlamak da bu suç oluşturacaktır

suçun manevî unsuru fiilin doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî bir yarar elde etmek maksadıyla işlenmesidir suçun oluşması için bu maksadın varlığı gerekli ve yeterlidir ancak menfaatin elde edilmiş olması gerekmez bu unsur suçu örneğin terör maksadıyla bazı kişileri ülkeye sokmak fiillerinden ayırmak olanağını vermektedir kaldı ki bu suçta asıl mağdurlar çaresizlik ve yoksullukları nedeniyle kendilerine bir ekmek kapısı açmak için çırpınan insanlardır

ikinci fıkrada göçmen kaçakçılığı suçunun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde verilecek cezaların yarı oranında artırılması öngörülmüştür

maddenin son fıkrasında bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde tüzel kişi hakkında da bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı öngörülmüştür

maddeye türkiye tarafından da onaylanan sınıraşan örgütlü suçlara karşı birleşmiş milletler sözleşmesi ve sınıraşan örgütlü suçlara karşı birleşmiş milletler sözleşmesi ek insan ticaretinin öncelikle kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesine durdurulmasına ve cezalandırılmasına ilişkin protokol hükümlerinin gereğini yerine getirmek üzere tasarıda yer verilmiştir

1990lı yıllardan itibaren suç örgütlerinin etkinliklerini sınırlar ötesi alana genişleterek özellikle kadın çocuk ve insan ticaretini örgütledikleri ve insanları bu uygar dünyada âdeta esarete tâbi kıldıkları görülmektedir işte bu nedenle söz konusu sözleşme ve protokolün öngördüğü suçlara hukuk sistemimizde de yer verilmesi uygun görülmüştür

maddenin öngördüğü maddî unsurlar kadın çocuk veya diğer insanların tedarik edilmeleri kaçırılmaları bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmalarıdır ancak bu hareketler kişileri zorla çalıştırmak bazı hizmetleri vermeye mecbur kılmak adı geçenleri esaret veya benzerî uygulamalara tâbi kılmak yahut beden organlarından bazılarının verilmesine razı etmek maksadıyla icra edilecektir

kişinin acıma hissi olmaksızın bir başkasını öldürmesi hâlinde canavarca hisle öldürme söz konusudur canavarca hisle öldürmenin arzettiği özellik öldürmenin vahşi bir yöntemle gerçekleştirilmesidir kişinin yakılarak uyurken kulağının içine kızgın yağ dökülerek ya da vücudu parçalanarak öldürülmesi buna örnek olarak gösterilebilir

bu bentte yer verilen ikinci seçimlik hareket ise kişiye eziyet çektirilerek öldürülmesidir bu durumda kişi hemen değil belli bir süreç içinde acı çektirilerek öldürülmektedir örneğin kişiye gözleri çıkarılarak kulağı ve sair organları kesilerek acı çektirilmekte ve sonuçta öldürülmektedir

öldürmenin genel tehlike yaratmak ya da tehlikeli araçlar kullanılmak suretiyle işlenmesi bu suçun nitelikli hâli olarak tanımlanmıştır genel tehlike yaratmak başlı başına bir suç oluşturmaktadır genel tehlikeye sebebiyet verme suçunun oluşabilmesi için ölüm veya yaralama ya da malvarlığına zarar verme gibi bir neticenin meydana gelmesi gereksizdir bu nedenle kasten öldürme suçunun genel tehlike yaratmak suretiyle işlenmesi hâlinde hem genel tehlike yaratma suçu hem de kasten öldürme suçu birlikte gerçekleşmiş olmaktadır fikri içtima hükümleri uygulanmak suretiyle bu durumda kişiye daha ağır cezayı gerektiren kasten öldürme suçundan dolayı cezaya hükmetmek gerekecektir ancak bu bent hükmüyle söz konusu durum kasten öldürme suçunun nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir

kasten öldürme suçunun belli akrabalık ilişkisi içinde bulunan kişilere yani üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı işlenmesi bu suçun diğer bir nitelikli hâli olarak tanımlanmıştır

kasten öldürme suçunun çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi bu suç açısından bir nitelikli hâl olarak öngörülmüştür çocuk olması veya ileri yaşı hastalığı malûllüğü veya ruhî veya fizik güçsüzlüğü nedeniyle kendini korumaktan âciz bir kimseye karşı fiilin işlenmesi gerek faildeki ahlâkî kötülüğün mefruz çokluğu gerek fiilin icrasındaki kolaylık dolayısıyla nitelikli hâl sayılmıştır

kasten öldürme suçunun gebe olduğu bilinen kadına karşı işlenmesi bir nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir suçun gebe kadına karşı işlenmesi hâlinde iki hayata son verilmektedir bu nedenle belirtilen durumda faile daha ağır ceza verilmesi öngörülmüştür failin söz konusu nitelikli unsur dolayısıyla sorumlu tutulabilmesi için mağdurun gebe olduğunu bilmesi gerekir yani suçun bu nitelikli unsuru açısından failin doğrudan kastla hareket etmesi gerekir

ihmal kişiye belli bir icraî davranışta bulunma yükümlölüğünün yüklendiğı hâllerde bu yükümlölüğe uygun davranılmamasıdır belli bir icraî davranışta bulunma yükümlölüğüne aykırı olarak bu davranışın gerçekleştirilmemesi sonucunda bir insan ölmüş olabilir örneğın bir sağıık kuruluşunda görev yapan tabip durumu acil olan bir hastaya müdahale etmez ve sonuçta hasta ölür

ihmali davranışla sebebiyet verilen ölüm neticesinden dolayı sorumlu tutulabilmek için neticeyi önlemek hususunda soyut bir ahlakî yükümlölüğün varlığı yeterli değildir bu hususta hukukî bir yükümlölüğün varlığı gereklidir

neticeyi önleme yükümlölüğü bazı durumlarda koruma ve gözetim yükümlölüğüne dayanmaktadır bu yükümlölüğün kaynağı önce kanundur kişilere belli durumlarda belli bir yönde icraî davranışta bulunma konusunda kanunla yükümlölük yüklenmektedir örneğın velayet ilişkisinin gereğı olarak ana ve babanın çocukları üzerinde koruma ve gözetim yükümlölüğü bulunmaktadır 22112001 tarih ve 4721 sayılı türk medeni kanunu madde 335 vd bu yükümlölüğün yerine getirilmemesi başlı başına bir haksızlık ifade etmektedir

koruma ve gözetim yükümlölüğünün iradî biçimde üstlenilmesi neticeyi önleme yükümlölüğünün ikinci bir kaynağını oluşturmaktadır bir başka ifadeyle koruma ve gözetim yükümlölüğü bir sözleşme ilişkisinden kaynaklanabilir

bu konudaki üçüncü grubu öngelen tehlikeli fiilden kaynaklanan neticeyi önleme yükümlölüğü oluşturmaktadır örneğın taksirle bir trafik kazasına neden olan kişi kaza sonucunda yaralanan kişilerin bir an önce tedavi edilmelerini sağılama konusunda bir yükümlölük altına girmektedir bu yükümlölüğün yerine getirilmemesi sonucunda yaralı kişinin ölmesi hâlinde bu neticeden dolayı kazaya sebebiyet veren kişiyi de sorumlu tutmak gerekir

canlı türü olarak insan hayatını sürdürme konusunda bir içgüdüye sahiptir ancak algılama yeteneğinin olmaması nedeniyle veya yakalandığı hastalıktan kaynaklanan acı ve ızdırabın etkisiyle kişide hayatını sona erdirmeye yönelik bir eğilim ortaya çıkabilir ve bunu bir irade açıklamasıyla ortaya koyabilir belirtmek gerekir ki kişinin bu şartlar altında hayatını sona erdirmeye yönündeki iradesinin hukukî geçerliliği söz konusu değildir başka bir deyişle belirtilen durumlarda hukuken muteber bir iradeden söz etmek mümkün değildir

ahlaken tasvip edilmeyen bir tasarruf olan intihar veya intihara teşebbüs olgusu bizatihi cezalandırılabilir bir davranış niteliği taşımamaktadır buna karşılık bir başkasını intihara azmettiren teşvik eden başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişinin bu fiilleri cezalandırılabilir niteliktedir

başlı başına cezalandırılabilir bir fiil olarak intihara yardım esas itibarıyla icraî davranışla gerçekleştirilebilir ancak intiharı önleme konusunda hukukî yükümlülük altında bulunan kişinin bir intihar olgusuyla karşı karşıya olmasına rağmen bu intihar girişimini engellememesi bu girişim karşısında kayıtsız davranması intihara ihmali davranışla yardım olarak nitelendirilmek gerekir ancak bunun için kişinin intiharı önleme konusunda hukukî bir yükümlülüğünün olması gerekir

maddenin ikinci fıkrasında intihara teşvik veya yardım suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli düzenlenmiştir intihara teşvik veya yardımın cezalandırılabilmesi için kişinin intihar etmesi şart değildir teşvik veya yardım sonucunda intiharın gerçekleşmesi durumunda söz konusu fıkra göre cezanın artırılması gerekmektedir

üçüncü fıkrada başkalarını intihara alenen teşvik edilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu suçun oluşabilmesi için belli bir kişinin muhatap alınması gerekmemektedir aleniyet için aranan temel ölçüt fiilin gerçekleştiği koşullar itibarıyla belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır keza aleniyetin basın ve yayın yoluyla gerçekleşmesi durumunda artırma oranı ayrıca düzenlenmektedir

kasten yaralama suçu kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle de işlenebilir fıkranın d bendinde bu durum söz konusu suçun bir nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir bunun için kamu görevlisinin zor kullanma yetkisine sahip bulunması gerekmemektedir burada önemli olan kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle kasten yaralama suçunun işlenmesidir örneğin bir hâkim veya savcının sanık veya tanığa karşı kasten yaralama suçunu işlemesi hâlinde bu nitelikli hâlin gerçekleştiğini kabul etmek gerekir buna karşılık zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi tarafından kasten yaralama suçunun işlenmesi hâli kanunda ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır

kasten yaralama suçunun silâhla işlenmesi bir nitelikli hâl olarak kabul edilmiştir silâh deyimi için tanımlar başlıklı madde hükmüne bakılmalıdır bunun için duyu veya organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflamasına neden olunmalıdır vücutta çift olarak bulunan organlardan birinin işlevini tamamen yitirmesi hâlinde diğer organ fonksiyon görmeye devam edebilir bu durumda dahi organın işlevinin zayıflaması değil ikinci fıkraya göre işlevin yitirilmesi söz konusudur çünkü bent metninde duyu veya organlardan birinin işlevinden söz edilmiştir

keza kasten yaralamanın mağdurun konuşmasında sürekli zorluğa neden olması b bendinde bu suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli olarak öngörülmüştür bu hükmün uygulanabilmesi için konuşma yeteneğinin tamamen yitirilmesi değil konuşma yeteneğinin kullanılmasında güçlükle karşılaşılması gerekir aksi takdirde ikinci fıkra hükmü uygulanır

fıkranın c bendine göre kasten yaralama suçunun yüzde sabit ize neden olması bu suçtan dolayı daha ağır bir ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir burada geçen yüz deyimi çehre karşılığında kullanılmıştır ve kişinin boyun ve kulakları dahil başın ön kısmını ifade eder yüzde sabit iz yaralama sonucu yüzde meydana gelen daimî sürekli izlerdir ancak bu izler yüzün sürekli değişikliği hâlinde farklıdır sabit iz yüzü değiştirmemekte ve mağduru öteden beri tanıyanlarda kişiliği bakımından herhangi bir duraksamaya neden olmamaktadır ikinci fıkrada söz konusu edilen yüzde sürekli değişiklik hâlinde ise bunun tam tersi söz konusudur yüzüne kezzap atılmış bulunan kişinin durumu buna örnek teşkil eder

tıp biliminin en önemli amacı insan sağlığını korumak ve hastalıklara çare bulmaktır bu amaç doğrultusunda tıp sürekli olarak kendini yenilemektedir nihai uygulama alanı insan olan bir disiplindeki gelişmelerin önü kesilemeyeceği gibi bu konudaki çalışmalar tamamen kontrol dışı da bırakılamaz bu düşünceyle madde sağlıklı ve hasta insanlar üzerinde yapılacak biyotıbbi deney ve denemeleri kural olarak cezalandırmakta ancak belirli şartların bir arada gerçekleşmesi hâlinde ise açıklanan rızaya hukukî geçerlilik tanımaktadır

düzenlemede deney terimi bilimsel çalışmanın ilk aşamalarına yönelik olarak kullanılmıştır deneme ise bilimsel amaçlı deney sonuçlarının henüz bir kesinliğe varmasa da hastalığın tedavisi konusunda ulaştığı somut bazı faydalarından yola çıkarak hasta bir insana uygulanması işlemidir

her ne kadar yeni bir tedavi metodunun geliştirilmesine veya hastanın iyileştirilmesine hizmet etse de deney ve denemelerin gerçekleştirilmesinde tıbbi olarak kabul görmüş yöntemlere nazaran daha katı şartların yerine getirilmesi gerekecektir bunun sebebi yöntemin henüz tanınmaması ve tedavi için en doğru metot olduğunun henüz ispatlanmış olmamasıdır

maddenin birinci fıkrasında insan üzerinde bilimsel deney yapılması prensip itibarıyla suç olarak tanımlanmıştır insanı obje durumuna irca eden hiçbir davranış hukukî himaye göremez ancak bilimsel deneyin belli koşullar altında yapılması fiili hukuka uygun hâle getirecektir bu koşullar maddenin ikinci fıkrasında bentler hâlinde belirlenmiştir

bu koşulların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediğinin bir denetimi gerekli kıldığı ortadadır bu konunun ayrı bir mevzuat çerçevesinde düzenlenmesi gerekmektedir

maddenin üçüncü fıkrasında çocuklar üzerinde bilimsel deneyin koşulları belirlenmiştir

dördüncü fıkarda rıza olmaksızın hasta insanlar üzerinde yapılan tedavi amaçlı denemeler suç olarak tanımlanmıştır bu fıkra hükmüne göre bilimsel deneyin aksine tedavi amaçlı denemeler ancak hasta insan üzerinde gerçekleştirilebilir ancak bunun da hukuka uygun sayılabilmesi için belirli koşulların gerçekleşmesi gerekir bu bakımdan aranan birinci koşul bilinen tıbbi müdahale yöntemlerinin hasta üzerinde uygulanmasının sonuç vermeyeceğinin anlaşılmış olmasıdır tedaviye yönelik bir denemenin gerçekleştirilmesi için bilinen tıbbi müdahale yöntemlerinin tamamının hasta üzerinde uygulanması şart koşulmamaktadır bu yöntemlerin sonuçsuz kalacağının anlaşılmaması deneme yapılabilmesi için yeterlidir

hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın yaşayan kişiden organ veya doku alınması suç oluşturmaktadır fiili suç olmaktan çıkaran rızanın hukuken geçerli rıza olması gerekir açıklanan rızanın hangi koşullarda hukuken geçerli olacağı ilgili mevzuatta düzenlenmiştir

ikinci fıkrada ise ölüden organ veya doku alınması ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu fiili suç olmaktan çıkaran rızanın hangi koşullarda hukuken geçerli olacağı yine ilgili mevzuatta düzenlenmiştir

üçüncü fıkrada organ ve doku ticareti suç olarak tanımlanmıştır söz konusu suçun oluşabilmesi açısından kişiden veya ölüden organ veya dokunun hukuka uygun bir şekilde alınmış olup olmamasının önemi yoktur burada önemli olan organ veya dokunun para veya sair bir maddî menfaat karşılığında tedavüle tabi tutulmasıdır bu bakımdan söz konusu suç çok failli bir suç niteliği taşımaktadır

dördüncü fıkra göre bir ila üçüncü fıkralarda tanımlanan suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde daha ağır cezalara hükmedilecektir ancak bu hüküm ayrıca suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir

beşinci fıkrada hukuka aykırı yollarla elde edilmiş olan organ veya dokunun saklanması nakledilmesi veya aşılması altıncı fıkrada ise organ veya doku teminine yönelik olarak ilan veya reklam verilmesi veya yayınlanması ayrı suçlar olarak tanımlanmıştır

yedinci fıkra göre bu maddede tanımlanan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır

maddenin sekizinci fıkrasında birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sonucunda mağdurun ölmesi hâlinde kasten öldürme suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir aslında bu durumda netice sebebiyle ağırlaşmış suç hâli söz konusudur ancak bu tür fiilleri gerçekleştiren kişinin meydana gelen ölüm neticesi açısından en azından olası kastla hareket edebileceği düşünülmüştür

işkence suçu ile korunan hukukî değer karma bir nitelik taşımaktadır işkence teşkil eden fiiller bir yandan buna maruz kalan kişilerin vücut dokunulmazlığına ve onuruna saldırı niteliği taşımakta beden ve ruh sağlığını bozmaktadır diğer yandan işkenceye maruz kalan kişi irade serbestisi bertaraf edildiği için ve hatta algılama yeteneği etkilendiği için duyduğu acı ve elemin etkisiyle gerçek dışı bazı açıklama ve kabullenmelerde bulunabilir bu nedenle belli bir suça ilişkin ikrar veya sair delil elde etmek için başvurulanan işkence gerçeğinin ortaya çıkarılmasına ve adaletin gerçekleşmesine engel olucu bir etki de doğurabilir böylece işkencenin ayrı bir suç olarak ceza yaptırım altına alınması ceza muhakemesinin maddî gerçeğinin ortaya çıkarılmasına yönelik amacının gerçekleştirilmesine de hizmet eder

işkence olarak bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine aşağılanmasına yol açacak davranışlarda bulunulması gerekir işkence teşkil eden fiiller aslında kasten yaralama hakaret tehdit cinsel taciz niteliği taşıyan fiillerdir ancak bu fiiller ani olarak değil sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde işlenmektedirler bir süreç içinde süreklilik arzeder bir tarzda işlenen işkencenin en önemli özelliği kişinin psikolojisi ruh sağlığı algılama ve irade yeteneği üzerindeki tahrip edici etkilerinin olmasıdır bu etkilerin uzun bir süre ve hatta hayat boyu devam etmesi işkencenin bu kapsamda işlenen fiillere nazaran daha ağır ceza yaptırımı altına alınmasını gerektirmiştir

madde metninde işkence suçunun mağduru sadece suç şüphesi altında olan kişi ile sınırlı tutulmamıştır tanık ve hatta bir kamu görevlisi de bu suçun mağduru olabilir

bu suçun faili bir kamu görevlisi olabilir işkence kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmektedir ancak suçun işlenişine kamu görevlisinin yanı sıra diğer kişiler de iştirak etmiş olabilir bu gibi durumlarda kamu görevlisi olmayan kişilerin sadece bu nedenle yardım eden olarak sorumlu tutulmalarının önüne geçebilmek amacıyla maddenin dördüncü fıkrasına bir hüküm konulmuştur buna göre bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişiler de kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır

maddenin ikinci fıkrasında işkence suçunun nitelikli unsurları belirlenmiştir bu unsurlara ilişkin açıklama için kasten yaralama suçunun gerekçesine bakılmalıdır

söz konusu suç yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan kimseyi kendi hâline terk etmekle oluşur bu terk olgusu bir bebeğin cami avlusu gibi belli bir mahale götürölüp bırakılması gibi icrai davranışla gerçekleştirilebilir keza bu suç ihmali davranışla da işlenebilir örneğin ileri yaşıta bulunan veya hasta bir kişi ya da bir bebek evde kendi hâline terk edilerek tatile çıkılması hâlinde koruma ve gözetimden yoksun bırakılabilirler

maddenin birinci fıkrasında başlı başına bu terk olgusu bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır

maddenin ikinci fıkrasına göre terk edilen kişinin bir hastalığa yakalanması yaralanması veya ölmesi hâlinde neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunacaktır bu durumda dikkat edilmelidir ki failin meydana gelen ağır ve başka neticeden dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice açısından en azından taksirinin bulunması gerekir fakat bu madde kapsamında söz konusu edilen terk olgusu hâlinde meydana gelen netice açısından failin çoğu zaman muhtemel kastla hareket ettiğini göz önünde bulundurmak gerekir

madde metninde yardım veya bildirim yükümlölüğünün yerine getirilmemesi suç olarak tanımlanmıştır bu suçun konusu yaşı hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimse olabilir suçun faili ise herkes olabilir

belirtilen durumlarda bulunan bir kimseye karşı yardım yükümlölüğünün yerine getirilmemesi hâlinde bu suç oluşacaktır ancak belirtilen durumlarda bulunan kişilere gerekli müdahalenin yapılabilmesine yönelik olarak bir teşkilatlanmanın olduğu yerlerde kişilerin yardım için girişimde bulunmaması suç oluşturmaz ancak ilgili makamların bu durumdan haberdar olmaması hâlinde kişilerin durumu derhâl ilgili makamlara bildirme yükümlölüğü vardır bu yükümlölüğün yerine getirilmemesi de bu madde kapsamında suç olarak tanımlanmıştır

maddenin ikinci fıkrasında netice sebebiyle ağırlaşmış suç hâline ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir

çocuk düşürme ve düşürtme suçları açısından 2451983 tarih ve 2827 sayılı nüfus planlaması hakkında kanunda yer alan hükümler göz önünde bulundurulmak suretiyle bir düzenleme yapılmıştır bu kanunun öngördüğü hükümler bugünkü toplumsal ihtiyaçları karşıladığı kanaatinde bulunulduğundan madde metninin düzenlenmesinde esas alınmıştır

maddenin birinci fıkrasında hukuken geçerli rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürtülmesi suç olarak tanımlanmıştır kadının rızasıyla çocuk düşürme hâlinde ise gebeliğin on haftayı aşmamış bulunması koşulu ile fiil suç oluşturmayacaktır

ikinci fıkraya göre tıbbî zorunluluk bulunmadığı hâlde rızaya dayalı olsa bile gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunun düşürtülmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu durumda çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında da ceza öngörülmüştür buna karşılık tıbbî zorunluluk bulunduğu takdirde on haftayı aşan gebelik hâlinde çocuğun alınmış bulunması ceza sorumluluğunu gerektirmemektedir somut olayda tıbbi zorunluluğun bulunup bulunmadığı tıp biliminin verilerine göre belirlenecektir

maddenin üç ve dördüncü fıkralarında çocuk düşürtme suçlarının neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâlleri düzenlenmiştir

beşinci fıkroda rızaya dayalı olsa bile gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan bir kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürtülmesi suç olarak tanımlanmıştır ayrıca bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların gebeliği sona erdirmeye konusunda meslek olarak yetkili olmayan kişiler tarafından işlenmesi bu suçlardan dolayı verilecek cezanın artırılması sebebini oluşturmaktadır

altıncı fıkraya göre kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması hâlinde süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla gebeliği sona erdirene ceza verilmez ancak bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir

cinsel dokunulmazlık kişilerin vücudu üzerinde cinsel davranışlarda bulunulması suretiyle ihlâl edilir bu bölümde yer alan suçlarla korunan ortak hukukî değer kişilerin cinsel dokunulmazlığıdır bu bölümde yer alan suçlar esasen kişiye karşı işlenmiş olan suçlar olması itibarıyla ikinci kitabın kişilere karşı suçlar başlıklı ikinci kısım altında düzenlenmişlerdir

maddenin birinci fıkrasında cinsel saldırı suçunun temel şekli tanımlanmıştır bu suçun oluşabilmesi için cinsel arzuları tatmin amacına yönelik davranışlarla kişinin vücut dokunulmazlığının ihlâl edilmesi gerekir

suçun temel şekline ilişkin maddî unsuru kişinin vücudu üzerinde gerçekleştirilen cinsel arzuları tatmin amacına yönelik ve fakat cinsel ilişkiye varmayan cinsel davranışlar oluşturmaktadır suçun oluşması için gerçekleştirilen hareketlerin objektif olarak şehvî nitelikte bulunmaları yeterlidir failin şehvi arzularının fiilen tatmin edilmiş olması gerekmez

söz konusu suç farklı cinsten kişiye karşı işlenebileceği gibi aynı cinsten kişiye karşı da işlenebilir

suçun temel şekline ilişkin olarak soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlı tutulmuştur

maddenin ikinci fıkrasında cinsel saldırının vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi bu suçun nitelikli hâli olarak tanımlanmıştır suçun bu nitelikli hâli için vücuda vajinal anal veya oral yoldan organ veya sair bir cismin ithal edilmesi gerekir bu bakımdan vücuda penis ithal edilebileceği gibi vajinal veya anal yoldan cop gibi sair bir cisim de ithal edilebilir bu bakımdan söz konusu suçun temel şeklinin aksine bu fıkra da tanımlanan nitelikli hâlinin oluşabilmesi için gerçekleştirilen davranışın cinsel arzuların tatmini amacına yönelik olması şart değildir

cinsel saldırı suçunun nitelikli hâlini oluşturan bu fiiller eşe karşı da işlenebilir evlilik birliği eşlere sadakat yükümlülüğünün yanı sıra karşılıklı olarak birbirlerinin cinsel arzularını tatmin yükümlülüğü de yüklemektedir buna karşılık evlilik birliği içinde bile cinsel arzuların tatminine yönelik talepler açısından tıbbi ve hukukî sınırların olduğu muhakkaktır bu sınırların ihlâli suretiyle eş üzerinde gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli hâlini oluşturan davranışlar ceza yaptırımını gerekli kılmaktadır ancak bu durumda soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdur eşin şikâyetine bağlı tutulmuştur

cinsel saldırı suçunun özelliği bu suçu oluşturan fiillerin mağdurun iradesi dışında gerçekleştirilmesidir mağdura karşı cebir veya tehdit ya da hile kullanılabileceği gibi örneğin bilincinin yitirilmesine neden olmak veya örneğin uyku hâli dolayısıyla bilincinin kapalı olmasından yararlanmak suretiyle de bu suçlar işlenebilirler maddenin dördüncü fıkrasına göre bu suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı cezaya hükmetmek gerekecektir

beş ve altıncı fıkralarda cinsel saldırı suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâlleri düzenlenmiştir bu itibarla cinsel saldırı suçunun işlenmesi suretiyle mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmasına neden olunması daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir keza cinsel saldırı sonucunda mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunacaktır ancak bu durumlarda netice sebebiyle ağırlaşmış suçlar dolayısıyla sorumluluk için aranan koşulların gerçekleşmesi gerekir

erişkin kişilere karşı işlenen fiiller açısından cinsel saldırı ifadesi kullanılmasına rağmen çocuklar açısından cinsel istismar ifadesi kullanılmıştır erişkin kişilere karşı gerçekleştirilen cinsel davranışların kişinin rızasına aykırı olması gerekir aksi takdirde yani kişinin rızasının bulunması hâlinde ceza hukuku sorumluluğunu gerektiren davranışlardan söz edilemez erişkin kişilere karşı gerçekleştirilen cinsel davranışlar açısından rızanın varlığı ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır buna karşılık onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel davranışlar açısından rızanın varlığı ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır başka bir deyişle kendisine karşı gerçekleştirilen cinsel davranışlar açısından bu çocuğun rıza açıklamasında bulunması fiili suç olmaktan çıkarmayacak ve kişinin ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır bu bakımdan onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte maruz kaldığı fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan kişilere karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış cinsel istismar olarak kabul edilmiştir

onbeş yaşını tamamlamış ve maruz kaldığı fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel davranışların cinsel istismar olarak nitelendirilebilmesi için bunların cebir tehdit hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilmesi gerekir bu nitelendirme cinsel saldırı ve cinsel istismar fiilleri açısından ortaya konan ayırım ölçütüne aykırı olmakla birlikte suçun mağdurunun çocuk olması ve bu fiiller karşısında direncinin zayıflığı göz önünde bulundurularak söz konusu fiillerin de bu madde kapsamında suç olarak tanımlanması yoluna gidilmiştir fıkranın b bendinde söz konusu edilen cinsel istismar bakımından çocuğun iradesinin ortadan kaldırılmış olması değil iradeyi etkileyen neden ifadesi kullanılmıştır

maddenin birinci fıkrasında cinsel istismar suçunun temel şekli açısından ceza yaptırımını belirlenmiştir ikinci fıkra ise bu suçun işleniş tarzı itibarıyla nitelikli hâli tanımlanmıştır buna göre cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir suçun bu nitelikli hâline ilişkin açıklama için cinsel saldırı suçunun gerekçesine bakılmalıdır

üçüncü fıkraya göre cinsel istismarın çocukla aralarında belli akrabalık ilişkisi bulunan kişiler tarafından çocuğun vasisi eğiticişi öğreticisi bakıcısı çocuğa sağlık hizmeti veren çocuğa karşı koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan diğer bir kişi tarafından veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

dördüncü fıkra cinsel istismarın onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte maruz kaldığı fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan kişilere karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli hâl olarak kabul edilmiştir ancak bunun için uygulanan cebrin en fazla kasten yaralama suçunun temel şeklini oluşturacak boyutta olması gerekir bu bakımdan beşinci fıkraya göre cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır

tehdit çoğu zaman başka bir suçun unsurunu oluşturmaktadır ancak bu suç tanımında tehdidin kendisi bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır bu bakımdan tehdit suçu genel ve tamamlayıcı bir suçtur

tehdit hâlinde gerçekleşmesi failin isteğinin yerine getirilmemesi kaydına bağlı bir tecavüz kötülük mağdura bildirilmektedir tehdidin konusunu kişinin hayatının veya vücut bütünlüğünün tehlikeye maruz bırakılacağına suç teşkil eden belli bir fiilin işleneceğinin genel olarak kuvvet kullanılacağına veya herhangi bir kötülüğün haksızlığın gerçekleştirileceğinin bildirilmesi oluşturmaktadır

tehdidin özelliği kötülüğün gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin tehdit edenin iradesine bağlı olmasıdır tehdit konusu kötülüğün gerçekleşip gerçekleşmemesi gerçekten veya en azından görünüş itibarıyla failin takdirine bağlıdır fakat bu kötülüğün mutlaka tehdit eden tarafından gerçekleştirileceği anlamına gelmez bir üçüncü kişi vasıtasıyla bu kötülüğün gerçekleştirileceğinin bildirilmesi ile de tehditte bulunulabilir

suçun oluşması bakımından tehdit konusu kötülüğün gerçekleşip gerçekleşmemesi önemli değildir tehdidin objektif olarak ciddî bir mahiyet arzetmesi gerekir yani istenilenin yerine getirilmemesi hâlinde tehdit konusu kötülüğün gerçekleşeceği ihtimali objektif olarak mevcut olmalıdır sarfedilen sözler gerçekleştirilen davranış muhatap alınan kişi üzerinde ciddî bir korku yaratma açısından sonuç almaya elverişli yeterli ve uygun değilse tehdidin olduğu ileri sürülemez failin söz ve davranışlarının muhatabı üzerinde ciddî şekilde korku ve endişe yaratacak uygunluk ve yeterlilik içerip içermediğinin her somut olayda araştırılması gerekir objektif olarak ciddî bir mahiyet arzeden tehdidin somut olayda muhatabı üzerinde etkili olması şart değildir kişi fail objektif olarak ciddî bir mahiyet arzeden söz ve davranışlarla mağduru tehdit etmek istemiş olmasına rağmen mağdur bu söz ve davranışları ciddiye almamış olabilir bu durumda tehdit yine gerçekleşmiştir tehdidin gerçekleşip gerçekleşmemesi muhatabı üzerinde etkili olup olmamasına bağlı tutulmamalıdır failin de kendisinin tehdit konusu tecavüzü gerçekleştirebilecek imkân ve iktidara sahip olduğu kanaatini karşı tarafta uyandırdığını bilmesi gerekir mağdurda bu kanaat uyandırıldıktan sonra failin tehdit konusu tecavüzü gerçekleştirebilecek imkan ve iktidara gerçekte sahip olmamasının bir önemi yoktur mağdur tehdit konusu tecavüzün ciddî olduğuna hile kullanılmak suretiyle inandırılmış olabilir fakat batıl inançlara dayanılarak bir kötülüğe maruz bırakılabileceği beyanıyla bir kimse tehdit edilmiş olmaz

tehdit konusu kötülük mağdura değil de bir üçüncü şahsa yönelik olabilir ancak bu durumda mağdur ile üçüncü kişi arasında belli bir akrabalık yakınlık ilişkisi mevcut olmalıdır

tehdit hâlinde kişi tehdit konusu tecavüzün ileride vuku bulacağı beyanıyla korkutularak belli bir davranışta bulunmaya zorlanmaktadır mecbur edilmektedir

maddenin birinci fıkrasında yapılan tanımda tehdidin yöneldiğı hukukî değere göre bir ayırım yapılmıştır buna göre tehdidin mağdurun kendisinin veya yakınının hayatına vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle yapılması söz konusu suçun temel şeklini oluşturmaktadır buna karşılık tehdidin mağduru malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötölük edeceğinden bahisle yapılması ise suçun temel şekline göre daha az cezayı gerektirmektedir ayrıca bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikâyetine bağı kılınmıştır

maddenin ikinci fıkrasında tehdidin daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri gösterilmiştir bu hâller tehdidin kapsadığı korkutma gücünün ciddîliğı ve yoğunluğı hususunda mağdurda ciddî kaygılar meydana getirmeye elverişli durumlardır tehdit silâhla icra olunursa bunun ciddîliğı hususunda bir korkunun meydana gelmesi çok daha kolay olur aynı suretle kendisini tanınmayacak bir hâle getiren kişinin veya bir kaç kişinin birlikte olarak tehdit icra etmeleri hâlinde meydana gelen korku çok yoğun olur

imzasız bir mektup veya özel işaretler kullanarak bir kişinin tehdit edilmesi hâlinde de meydana gelen korku bakımından bir duraksama meydana gelmez söz gelimi bir kimseye gönderilmiş olan imzasız mektup kişinin kendisini savunma olanağını gidereceğinden ağır tehdidi oluşturacaktır yine bir kimseye karşı gönderilmiş olan mektuplarda ucundan kan damlayan bıçak resimlerinin yapılması yani böylece özel işaret kullanılması korkuyu yoğunlaştırabilir

gizli veya açık var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları tehdit gücünün de kişileri paniğe kapılacak surette korkutabilmesi dolayısıyla suçun nitelikli hâli olarak sayılması uygun görölmüştür

şantaj fiilleri suç hâline getirilmiş olmaktadır şantajda da kişiye bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlama söz konusudur ancak bu durumda kişiye bir kötölük yapılacağından kişinin sahip bulunduğu bir değere saldırıda bulunulacağından bahisle bir zorlama söz konusu değildir aksine kişi hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle başkasını zorlamaktadır örneğin kişinin suç işlemiş olan bir kimseyi ihbar edeceğinden bahisle kendisine bir menfaat temin etmeye zorlaması hâlinde şantaj suçu olur işlenmiş olan bir suç vakıası karşısında ihbarda bulunmak kişiler açısından hem bir haktır hem de bir yükümlölüktür aynı şekilde bir gazetecinin bir siyasî şahsîyeti kendisine muayyen miktar para verdiği takdirde hakkında ileri sürölen yolsuzluk iddialarını haber konusu yapmayacağından bahisle menfaat teminine zorlaması hâlinde şantaj suçu olur

şantaj yapılmakla kişi kanuna aykırı bir davranışta bulunmaya zorlanmış olabilir örneğin belediyede meclis üyesinin yaptırmış bulunduğu kaçak inşaatı yıktırması hâlinde belediye meclisinde muhalefetle işbirliği yapacağından bahisle belediye başkanının bu inşaatı yıktırmamaya zorlaması keza taahhüt işleriyle uğraşan bir kişinin belediye başkanını bir yol inşaatına ilişkin ihalenin kendilerine verilmemesi hâlinde hakkında rüşvet suçundan dolayı ihbarda bulunacağından bahisle bu ihaleyi mevzuata aykırı olarak kendisine verdirmeye zorlaması şantaj suçunu oluşturur

şantaj yapılmakla kişi yükümlü olmadığı bir davranışta bulunmaya zorlanabilir örneğin bir iş adamının kamu oyunda gündemde olan yolsuzluk olaylarıyla ilgili olarak hazırlanan gazete haberinde adından söz etmeme karşılığında menfaat teminine veya bir kuruluşa bağışta bulunmaya zorlanması hâlinde şantaj suçu olur

şantaj suçunun oluşabilmesi için mağdurun zorlanması yeterlidir bu zorlama karşısında mağdurun isteneni yapması suçun oluşması için gerekli değildir

şantaj suçunun arzettiği özellik kişinin hak veya yükümlölüklerini kötüye kullanarak haksız bir çıkar sağlamaya çalışması ya da başkasını bir şeyi yapmaya veya yapmamaya mecbur etmesidir

cebir kullanma suçu aynı zamanda kasten yaralama suçunu oluşturmaktadır ancak kasten yaralama suçundan farklı olarak bir şeyi yapması veya yapmaması ya da bir şeyin yapılmasına müsaade etmesi için kişiye karşı cebir tatbik edilmektedir

latince karşılığı vis compulsiva olan cebir kişiye karşı fiziki güç kullanmak suretiyle onun veya bir üçüncü kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zecrî bir etki meydana getirilmesidir

cebre maruz kalan kişi bu fiziki gücün meydana getirdiği acının etkisiyle belli bir davranışta bulunmaya zorlanmaktadır cebir hâlinde kişi bir acı hissetmektedir ve bu acının etkisiyle belli bir davranışı gerçekleştirmeye zorlanmaktadır buna karşılık tehdit hâlinde kişi bir tecavüzün kötülüğün ileride meydana geleceği bildirilerek korkutulmaktadır

bu düzenlemede cebir kullanma suçuyla ilgili olarak öngörülen ceza kasten yaralama suçundan dolayı verilecek cezanın belli bir oranda artırılmasından ibarettir

bu suç ile korunan hukukî değer kişilerin kendi arzusu ve iradesi çerçevesinde hareket edebilme hürriyetidir kişiler bir yerde kalma ve bir yere gitme konusunda tercihte bulunma serbestisine sahiptirler söz konusu suç işlenmekle kişinin bir yerde kalma ve bir yere gitme hürriyeti ihlâl edilmiş olmaktadır

söz konusu suç bir kimsenin hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakılmasıyla oluşmaktadır örneğin kişinin bir yere kapatılması bir yerde tutulması veya bir yere götürülmesi veya bir yere gitmekten men olunması fiilleri bu tanıma göre ceza yaptırımını gerektirmektedir

maddede geçen hukuka aykırı olarak ibaresi hukukun izin vermediği hâlleri ifade eder örneğin bir suça ilişkin soruşturma kapsamında suç şüphesi altında bulunan kişinin ceza muhakemesi hukukunun gereklerine uygun olarak tutulması gözaltına alınması veya tutuklanması hâllerinde fiil hukuka uygundur ve bu suç oluşmaz

maddenin ikinci fıkrasında kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunun cebir tehdit veya hile kullanılarak işlenmesi bu suç açısından daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli hâl olarak belirlenmiştir suçun temel şekli açısından cebir tehdit veya hile kullanılmasına gerek yoktur örneğin kişi içeride uyumakta iken kapının kilitlenmesi hâlinde söz konusu suçun temel şekli gerçekleşmiş olmaktadır

maddenin üçüncü fıkrasında bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri sayılmıştır bu nitelikli hâllerden bir kısmı suçun işleniş tarzına ilişkindir söz konusu suçun işlenmesi bakımından silâhlı olunması veya kamu görevinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması bir kolaylık sağlamaktadır

kişi hürriyetinden yoksun kılma suçu kişinin yerine getirdiği kamu görevi dolayısıyla işlenmiş olabilir suçun bu seçimlik nitelikli unsuru için failin saiki önem taşımaktadır suçun işlendiği sırada kişi kamu görevlisi sıfatını taşımayabilir örneğin emekliye ayrılmış olabilir keza suç kamu görevlisinin yakınına karşı da işlenebilir bir hâkimin verdiği karara tepki olarak oğlunun kaçırılması bu hâle örnek olarak gösterilebilir

suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi de bu fıkra kapsamında bir seçimlik nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir suçun icra hareketlerinin birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi gerekir yani suçun işleniş açısından müşterek faillik durumunun varlığı hâlinde bu nitelikli unsur oluşur ancak suçun icra hareketlerinin bir kişi tarafından gerçekleştirilmesine karşılık diğer suç ortaklarının azmettiren veya yardım eden olması hâlinde bu fıkraya göre ceza artırılamaz

suçun üstsoy altsoy veya eşe karşı çocuğa karşı ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi de üçüncü fıkra hükmüne istinaden cezanın artırılmasını gerektiren mağdurun şahsı itibarıyla seçimlik nitelikli unsurlar olarak kabul edilmiştir

maddenin dördüncü fıkrasına göre bu suçun mağdurun ekonomik bakımdan önemli bir kaybına neden olması hâlinde ayrıca bin güne kadar adli para cezasına hükmedilecektir dikkat edilmelidir ki bu durumda suçun netice nedeniyle bir ağırlaşmış hâli söz konusudur bu nedenle failde bu neticeye yönelik kastın bulunması gerekmez bu hükmün uygulanabilmesi için mağdurun ekonomik kaybının önemli miktarda olması gerekir

beşinci fıkra hükmüne göre suçun cinsel amaçla işlenmesi söz konusu suç açısından failin güttüğü amaç itibarıyla ayrı bir nitelikli unsur oluşturmaktadır bu nitelikli unsurun gerçekleşmesi hâlinde verilecek cezanın ayrıca artırıma tabi tutulması gerekmektedir

altıncı fıkraya göre kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunun işlenmesi amacıyla veya sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır

bir kimseye karşı cebir veya tehdit kullanılarak bir siyasî partiye üye olmaya veya olmamaya siyasî partinin faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya ya da siyasî partiden veya siyasî parti yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlanması suç oluşturmaktadır bu suçun tamamlanmış şekline göre cezaya hükmedilebilmesi için cebir veya tehdide maruz kalan kişinin siyasî partiye üye olması veya olmaktan vazgeçmesi siyasî partinin faaliyetlerine katılması veya katılmaktan vazgeçmesi ya da siyasî partiden veya siyasî parti yönetimindeki görevinden ayrılması gerekmektedir bu amaçlarla kişiye karşı cebir veya tehdit kullanılması söz konusu suç tamamlanmış gibi cezalandırılabilmek için yeterlidir bu bakımdan söz konusu suç bir teşebbüs suçu niteliği taşımaktadır

birinci fıkranın b bendinde bir kimseye karşı cebir veya tehdit kullanılarak seçim yoluyla gelinen bir kamu görevine aday olmamaya veya seçildiği görevden ayrılmaya zorlanması suç olarak tanımlanmıştır bu bentte tanımlanan seçimlik hareket açısından da söz konusu suç bir teşebbüs suçu niteliği taşımaktadır bu itibarla söz konusu suçun tamamlanmış şekline göre cezaya hükmedilebilmesi için cebir veya tehdide maruz kalan kişinin bu nedenle seçim yoluyla gelinen bir kamu görevine aday olmaktan vazgeçmesi veya seçildiği görevi bırakması gerekmektedir

maddenin ikinci fıkrasında cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir siyasî partinin faaliyetlerinin engellenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu fıkra hükmüyle siyasî hakların toplu olarak kullanılmasının engellenmesi ceza yaptırımı altına alınmıştır bir siyasî partinin faaliyetlerinin cebir veya tehditle ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmiş olması hâlinde suç tamamlanmış olur

konut dokunulmazlığının ihlâli kişinin kendisine özgü barış ve sükununu ve yuvasındaki yaşamının sulh ve selametle cereyanı için varolması gerekli güvenlik duygusunun sarsılmasını ifade etmektedir

bireylere karşı işlenen ve aynı zamanda onların muhtaç oldukları güvenlik ve sükunu ihlâl eyleyen bu fiillerin hürriyete karşı işlenen suçlar arasında bir suç olarak tanımlanması uygun görülmüştür

bir kimsenin konutuna konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak girilmesi veya rıza ile girildikten sonra buradan çıkılmaması konut dokunulmazlığını ihlâl suçunun temel şeklini oluşturmaktadır bu suç herkes tarafından işlenebilir bu suç icraî bir davranışla işlenebileceği gibi ihmali davranışla da işlenebilir başkasının konutuna veya konutun eklentilerine rıza ile girdikten sonra çıkmama hâlinde konut dokunulmazlığı ihmali davranışla ihlâl edilmektedir

konut dokunulmazlığını ihlâl suçunun oluşabilmesi için yetkili kişinin konuta girme konusunda rızasının olmaması gerekir konut sahibinin konuta girildiğinden haberdar olmaması aynı zamanda rızasının da olmaması anlamına gelir bu nedenle konuta gizlice veya hileyle girilmiş olması hâlinde bu suç oluşur sahibinin rızasına dayalı olarak konuta girildikten sonra bu rızanın geri alınması hâlinde konutun terk edilmesi gerekir aksi takdirde söz konusu suç oluşur belirtilen nedenlerle konut sahibinin rızasının olmaması bu suçun bir unsurunu oluşturmaktadır

konut dokunulmazlığını ihlâl suçunun hukuka aykırılık vasfını ortadan kaldıran rızanın hukuken geçerli rıza olması gerekir kişinin konuta girme konusunda rıza açıklamaya yetkili olmasının yanı sıra açıklanan rızanın da örneğin hile dolayısıyla sakatlanmamış olması gerekir

maddenin ikinci fıkrası söz konusu suçun hukuka aykırılık vasfını ortadan kaldıran rıza ile ilgili bazı durumlara ilişkin hükümler içermektedir buna göre evlilik birliğinde aile bireylerinden birinin rızasının olması söz konusu suça ilişkin hukuka aykırılık vasfını ortadan kaldırır keza konutun birden fazla kişi tarafından ortak kullanılması durumunda bu kişilerden birinin konuta girme konusunda rıza göstermesi fiili hukuka uygun hâle getirir ancak bu hâllerde konuta girişin hukuka uygun sayılabilmesi için rıza açıklamasının meşru bir amaca yönelik olması gerekir bu bakımdan örneğin konuttaki teknik bir arızanın tamiri için diğerinin bilgisi olmaksızın eşlerden birinin tamircinin konuta girmesine rıza göstermesi hâlinde bu rıza geçerli bir rıza olarak kabul edilmelidir buna karşılık eşlerden birinin bir başkasını zina yapmak üzere konuta kabul etmesi durumunda bu kişinin konuta girmesine gösterilen rızanın geçerli bir rıza olarak kabul edilmesi imkansızdır ve bu durumda diğer eşe karşı işlenmiş konut dokunulmazlığını ihlâl suçu söz konusudur

anayasamızda herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahip bulunduğunu ve özel teşebbüsler kurmanın serbest olduğu açıklanmıştır bu suç tanımı ile söz konusu temel hürriyetin güvence altına alınması amaçlanmıştır

maddenin birinci fıkrasında iş ve çalışma hürriyetinin ihlâli suç olarak tanımlanmıştır suçun oluşması için bu ihlâlin cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla gerçekleştirilmesi gerekir bu fıkradaki suçun soruşturma ve kovuşturması şikâyetle bağlıdır

maddenin ikinci fıkrasında belirtilen durumlar içinde bulunan kimseleri rızaları ile de olsa sömürerek insan onuruna aykırı biçimde ve koşullar altında çalıştırmak suç hâline getirilmiş ve böylece devletin anayasada belirtilen sosyal devlet olmak niteliğini koruyan ve vurgulayan değerlerden çok önemli birisi ceza himayesi altına alınmıştır

iş ve çalışma hürriyetinin kullanılışında kişilerin insan onuruna uygun koşullar içinde çalıştırılmaları esastır demokratik toplum kişilerin çaresizliğinin sömürülmesine dayalı bir serbest piyasa sisteminin uygulanmasıyla elbette ki bağdaşamaz bu nedenle maddenin ikinci fıkrası kaleme alınmıştır

ikinci fıkrada yer alan suç kişilerin çalışmalarının sömürülmesini engellemek amacını taşımaktadır kimsesiz çaresiz veya belirli kişilere çeşitli nedenlerle bağımlı kişi onun bu hâlimden yararlananlar sömürücü kişiler tarafından insanlık dışı durumları kabule veya bazı koşullara katlanmaya sevkedilebilmektedir

bu gibi fiilleri önlemek amacı ile maddenin üçüncü fıkrasında kişileri ikinci fıkrada belirtilen duruma düşürmek üzere tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakil fiilleri de suç sayılmıştır kişileri ikinci fıkrada belirlenen hâle düşürmemek için söz konusu hazırlık hareketlerini cezalandırmak yerindedir

maddenin dördüncü fıkrasında ayrı bir suç tanımına yer verilmiştir

söz konusu suçun oluşması için cebir veya tehdit kullanılarak işçi veya işverenlerin ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlanması ya da bir işin durmasına sona ermesine veya durmanın devamına neden olunması gerekir

bir kimseye karşı cebir veya tehdit kullanılarak bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya ya da sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlanması suç oluşturmaktadır bu suçun tamamlanmış şekline göre cezaya hükmedilebilmesi için cebir veya tehdide maruz kalan kişinin sendikaya üye olması veya olmaktan vazgeçmesi sendikanın faaliyetlerine katılması veya katılmaktan vazgeçmesi ya da sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılması gerekmemektedir bu amaçlarla kişiye karşı cebir veya tehdit kullanılması söz konusu suç tamamlanmış gibi cezalandırılabilmek için yeterlidir bu bakımdan söz konusu suç bir teşebbüs suçu niteliği taşımaktadır

maddenin ikinci fıkrasında cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir sendikanın faaliyetlerinin engellenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bir sendikanın faaliyetlerinin cebir veya tehditle ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmiş olması hâlinde suç tamamlanmış olur

bu madde birinci fıkrada sayılan suçlar açısından söz konusu olan ve cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli unsurları göstermektedir maddenin birinci fıkrasında bu nitelikli unsurlar seçimlik olarak belirlenmişlerdir yani bir olayda bu hâllerden bir veya birkaçının gerçekleşmiş olması durumunda bu fıkraya göre cezanın artırılması gerekmektedir

belirtilen nitelikli hâller söz konusu suçların işlenmesi ile varılmak istenen amaç açısından cebir veya tehdidin kapsadığı korkutma gücünün ciddîliği ve yoğunluğu hususunda mağdurda ciddî kaygılar meydana getirmeye elverişli durumlardır

silâhla cebir veya tehditte bulunulması hâlinde varılmak istenen amaca daha kolay ulaşılır aynı suretle kendisini tanınmayacak bir hâle getiren kişinin veya bir kaç kişinin birlikte olarak tehdit icra etmeleri hâlinde meydana gelen korku çok yoğun olur

gizli veya açık var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu etkiden yararlanılarak söz konusu suçlar daha kolay bir şekilde işlenebilirler

keza söz konusu suçların işlenmesi bakımından kamu görevinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması bir kolaylık sağlamaktadır

kişilerin üzerinin veya eşyasının aranması insan haysiyetine bir tecavüz teşkil ettiği gibi kişi dokunulmazlığının bir devamı olan özel hayatın gizliliğine karşı da bir saldırı oluşturur

kişinin örneğin ceplerinin el çantasının bavulunun özel otomobilinin hukuka aykırı bir surette aranması bu suçu oluşturacaktır bu arama olgusunun yetkisiz olarak girilen konutta gerçekleştirilmesi hâlinde ayrıca konut dokunulmazlığını ihlâl suçu oluşur ve bu nedenle gerçek içtima hükümlerine göre sorumluluk cihetine gidilmesi gerekir

suç failinin bir kamu görevlisi olması gerekmektedir bu bakımdan söz konusu suç bir özgü suç niteliği taşımaktadır

metinde geçen hukuka aykırı olarak ibaresinden maksat yürürlükteki mevzuatın izin vermediği hâl demektir kanun ve nizamların izin verdiği arama hâllerinde suçun oluşmayacağı açıktır suçun oluşması için kamu görevlisi kişi hürriyetini görevini kötüye kullanarak veya yetkisini aşarak ihlâl etmiş olmalıdır böylece hukuka aykırı olarak sözcükleri görevin kötüye kullanılmasını ve yetkinin aşılmasını kapsar

madde metninde dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suç olarak tanımlanmıştır

orijinini latince petitum talep kavramı oluşturan ve anayasamızda da düzenlenen dilekçe hakkı bir sübjektif kamusal haktır sübjektif haktır çünkü bu hak toplu veya münferiden ancak bireyler tarafından kullanılabilir kamusal bir haktır çünkü bu hakkın kullanılmasıyla kişiler taleplerini resmi makamlara iletmek olanağını elde etmektedirler

söz konusu suç tanımıyla dilekçe hakkının kullanılmasının güvence altına alınması amaçlanmıştır suçun konusu dilekçedir dilekçe kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına yazılı olarak yaptığı başvuruyu ifade etmektedir kamu makamlarına yöneltilen talebin sözlü olması da mümkündür örneğin bir suç vakıasına ilişkin ihbar veya şikâyetin sözlü olarak yapılması hâlinde bunun tutanağa geçirilmesi gerekmektedir salt sözlü başvurunun kabul edilmemesi söz konusu suçu oluşturmayacaktır ancak başvurunun yazılı yapılması hâlinde bunun hukukî bir neden olmaksızın kabul edilmemesi söz konusu suçu oluşturacaktır bu ayrımın yapılmasının nedeni ispat sorunlarının önüne geçmektir

sürelî işlemlerde dilekçenin süresinde verilmesine rağmen kabulünün geciktirilmesi hâlinde de bu suç oluşur

verilen dilekçenin hukukî bir nedene dayalı olarak kabul edilmemesi hâlinde kabul etmeme fiili hukuka uygun olduğu için suç oluşmayacaktır örneğin bir suç duyurusuna ilişkin dilekçenin ilgisiz bir makama vermeye teşebbüs edilmesi karşısında kabul edilmemesi söz konusu suçu oluşturmaz

madde insanlar arasında yürürlükteki kanun ve nizamların izin vermediği ayırımlar yapılarak bazı kişilerin hukukun sağladığı olanaklardan yoksun hâle getirilmelerini cezalandırmaktadır

madde suçun maddî unsurlarını üç ayrı bentte ayrı ayrı belirtmiştir bu fiiller maddede sayılan ayırım nedenlerine dayanılarak bir taşınır veya taşınmaz malın satılmaması devredilmemesi veya bir hizmetin icra olunmaması hizmetten yararlanmanın engellenmesi kişinin işe alınması veya alınmamasının bu ayırım nedenlerine bağlanması besin maddelerinin verilmemesi kamuya arzedilmiş bir hizmetin yapılmasından kaçınılması kişinin herhangi bir ekonomik faaliyette bulunmasının engellenmesidir

ancak menfi nitelik arzeden ve ihmal tabiatında bulunan bütün bu hareketler maddenin birinci fıkrasında gösterilen saiklere bağlı olarak gerçekleştirilecektir yukarıda belirtilen olumsuz hareketler kişilere karşı kökenleri cinsiyetleri aile durumları örf ve âdetleri kişilerin değişik felsefî inançları ayrı bir etnik gruba mensup bulunmaları farklı ırk din mezhep mensubu bulunmaları nedeni ile gerçekleştirilmiş olacaktır yoksa söz gelimi iş sahiplerinin beğenmedikleri kişileri işe almamalarının cezalandırılması söz konusu değildir amaç vatandaşlar arasında çeşitli etmenlere dayanan grup mensubiyeti nedeniyle ayırım yaptırmamaktır madde böylece aslında millet bireyleri arasında bölücülük yapılmasını önlemek amacını gütmektedir

madde belirli bağımlı hareketlerle kişilerin huzur ve sükûnlarının bozulması hususunda gösterilen çabaları cezalandırmaktadır

kişiler arasındaki haberleşmenin engellenmesi suç olarak tanımlanmıştır bu suçun konusu belirli kişiler arasındaki haberleşmedir haberleşmenin yapıldığı araç önemli değildir bu haberleşme örneğin mektupla veya telefonla yapılabilir haberleşmenin engellenmesi çeşitli suretlerde gerçekleşebilir örneğin posta kutusundaki mektupların yırtılması bir kişiye gönderilen mektupların ilgisine verilmeyip çöp kutusuna atılması telefon hatlarının kesilmesi oluşturulan manyetik alanla telefon görüşmelerinin yapılamaz hâle getirilmesi gibi fiiller söz konusu suçu oluşturur

fıkra metninde haberleşmenin engellenmesinin hukuka aykırı olması özellikle vurgulanmıştır bu bakımdan örneğin cezaevinde cezası infaz edilen bir hükümlünün haberleşmesinde olduğu gibi haberleşme hürriyetine bir kamu görevinin gereği olarak sınırlama getirilmesi hâllerinde fiil hukuka uygun olduğu için söz konusu suç oluşmayacaktır

maddenin ikinci fıkrasında kamu kurumları arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır

üçüncü fıkroda ise her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi keza ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır örneğin bir gazete veya derginin dağıtımının ya da belli bir radyo veya televizyon yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi bu suçu oluşturur

söz konusu suçun oluşabilmesi için yayının engellenmesinin hukuka aykırı olması gerektiği fıkra metninde özellikle vurgulanmıştır örneğin bir basın ve yayın aracıyla suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla veya işlenmiş olan bir suç nedeniyle anayasa ve kanunlarda belirlenen koşullara ve ayrıca hukukun genel prensiplerine uygun olarak koruma veya güvenlik tedbiri uygulanması suretiyle yayının engellenmesi hâlinde bu suç oluşmayacaktır

hakaret suçunun oluşabilmesi için kişiye somut bir fiil veya olgu isnat edilmelidir örneğin kamu görevlisinin bir kişiden bir iş karşılığında belli bir miktar rüşvet aldığı yönünde isnatta bulunulması durumunda hakaret söz konusudur kişiye isnat olunan somut fiilin gerçek olup olmamasının hakaret suçunun oluşması bakımından bir önemi yoktur ancak iddia olunan hususun gerçek olduğunun ispat edildiği durumlarda fail cezalandırılmayacaktır

keza kişiye herhangi bir olayla irtibatlandırmadan soyut olarak yakıştırmalarda bulunulması hâlinde de hakaret suçu oluşur kötü bir niteliği veya huyu ifade eden sözler somut bir fiil veya olguyla irtibatlandırılmadıkları hâlde yine de hakaret suçunu oluştururlar örneğin bir kimseye serseri alçak hayvan denmesi hâlinde somut fiil isnadı söz konusu değildir aynı şekilde kişiye soyut olarak hırsız rüşvetçi sahtekâr fahişe gibi yakıştırmalarda bulunulması hâlinde de hakaret suçu oluşmaktadır kişinin bedenî arızasını ifade etmekle veya kişiye bir hastalık izafe etmekle de hakaret suçu işlenmiş olur örneğin kişiye kör şaşî total kambur kel vs demekle kişiye psikopat frengili veya aidsli demekle hakaret suçu işlenmiş olur

dikkat edilmelidir ki davranışın kişiyi küçük düşürmeye matuf olarak gerçekleştirilmesi gerekir kişiye onu toplum nazarında küçük düşürmek amacına yönelik olarak belli bir siyasî kanaatin isnat edilmesi hâlinde de hakaret suçu oluşur örneğin bir kişiye faşist komünist veya mürteci demekle hakaret suçu işlenmiş olur bir kişiye izafeten söylenen sözün veya bulunulan davranışın o kişiyi küçük düşürücü nitelikte olup olmadığını tayin ederken toplumda hâkim olan telâkkileri örf ve âdetleri göz önünde bulundurmak gerekir

hakaret suçu kişi muhatap alınarak işlenebilir bu durumda huzurda hakaret söz konusudur

hakaret suçu kişinin gıyabında da işlenebilir kişiye hazır bulunmadığı bir ortamda veya doğrudan muttali olamayacağı bir surette hakaret edilmesi durumunda gıyapta hakaret söz konusudur ancak gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin mağdurun gıyabında ve fakat en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir bu kişilerin toplu veya dağınık olmalarının suçun oluşumu üzerinde bir etkisi yoktur bir veya iki kişiyle ihtilat ederek de mağdura hakaret edilebilir bu gibi durumlarda da esasında bir haksızlık gerçekleşmektedir ancak izlenen suç siyaseti gereğince gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için mağdurun gıyabında en az üç kişiyle ihtilat edilerek yani en az üç kişi muhatap alınarak hakaretin yapılması şart olarak aranmıştır

kişiyi muhatap alan mektup telgraf telefon ve benzerî araçlarla yapılan hakaret de huzurda hakaret olarak cezalandırılmalıdır

maddenin üçüncü fıkrasında hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi bu suçun bir nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir keza hakaret suçunun dinî siyasî sosyal felsefi inanç düşünce ve kanaatlerini açıklamasından değiştirmesinden yaymaya çalışmasından mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı ya da kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi hâlinde verilecek cezanın bir yıldan az olamayacağı hüküm altına alınmıştır

maddenin dördüncü fıkrası hakaret suçunun alenen işlenmesi bu suçun bir nitelikli şekli olarak kabul edilmiştir aleniyet için aranan temel ölçüt fiilin gerçekleştiği koşullar itibarıyla belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır

keza aleniyetin basın ve yayın yoluyla gerçekleşmesi durumunda artırma oranı ayrıca düzenlenmektedir

maddenin son fıkrasında kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suçun kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılacağı hüküm altına alınmıştır

hakaret suçunun oluşabilmesi için mağdurun belli veya belirlenmesinin olanaklı bulunması gereklidir işte bu maddeyle suçu işleyen tarafından mağdurun kimliğinin açıkça belirtilmediğinde ne gibi bir durumun varlığı hâlinde ismin belirtilmiş ve hakaretin açıklanmış sayılacağına ait ölçü gösterilmektedir

madde aslında usûl hukuku bakımından ispata yönelik karineye benzer bir ölçü getirmiş bulunmaktadır

madde metninde kişiye somut isnatta bulunulması hâlinde isnadın ispatı düzenlenmektedir anayasamızda da isnadın ispatına ilişkin özel bir hüküm bulunmaktadır anayasamıza göre kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak isnatta bulunulması durumunda isnatta bulunan isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir bunun dışında kişilere somut bir fiil isnadında bulunarak hakaret edilmiş olması hâlinde isnadın doğruluğunun ispat edilebilmesi için iki seçenek koşuldan birinin gerçekleşmesi gerekir birinci seçenek koşul isnadın doğruluğunun ispatında kamu yararı bulunmasıdır diğer seçenek koşul ise şikâyetçinin yani kendisine hakaret edilenin ispata razı olmasıdır

bu sistemde isnadın doğruluğunun ispatı hakaret suçundan dolayı açılan davanın görüldüğü mahkemede yapılmamaktadır hakaret suçunun işlendiğinden bahisle açılan davanın görüldüğü mahkeme yapılan somut vakıa isnadının bir suç oluşturmaması durumunda bu suçun gerçekten işlenmiş olup olmadığının ortaya çıkarılmasını bekletici mesele kabul ederek bu nedenle açılmış veya açılacak olan davanın sonucunu beklemelidir isnadın doğruluğunun ispatı ancak isnat konusu suç vakıası dolayısıyla açılan ceza davası bağlamında ilgili mahkemede söz konusu edilebilir

isnat konusu suç vakıası dolayısıyla açılan ceza davası sonucunda bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde isnat ispatlanmış addedilir ve maddenin birinci fıkrası gereğince hakarete bulunan kişiye ceza verilmez

ancak hakarete uğrayan isnat edilen fiil dolayısıyla hakkında açılan davada kesinleşmiş bir hükümle beraat etmişse isnat ispat edilmemiş sayılır ve hakaret eden kişi cezalandırılır hakarete uğrayan kişi hakkında isnat edilen fiil dolayısıyla takipsizlik kararı veya açılan davada düşme kararı verilmiş olması hâlinde de isnadın doğruluğu ispat edilmemiş sayılacaktır

maddenin ikinci fıkrasına göre kesin hükümle sonuçlanmış bir davayla işlendiği sabit görülen bir fiilden bahisle kişiye hakaret edilmiş olması hâlinde cezaya hükmedilir böylece daha önce işlediği bir suçtan dolayı mahkûm edilmiş olan kişiye bu suçtan bahisle hakaret edilmiş olmasının tasvip edilemez olduğu vurgulanmıştır

hakkında başlatılan soruşturma sonucunda takipsizlik kararı veya açılan davada düşme veya beraat kararı verilmiş olan kişiye soruşturma veya kovuşturma konusu fiilden bahisle hakaret edilmiş olması hâlinde hakaret edenin cezalandırılacağında kuşku yoktur

anayasamızda da güvence altına alınan madde 36 iddia ve savunma dokunulmazlığı düzenlenmiştir bir talebin resmi bir makama iletilmesi dilekçe hakkının kullanılması bağlamında hukuka uygun bir davranıştır ancak dilekçe hakkı dilekçenin içeriğindeki ifadeler açısından başlı başına bir hukuka uygunluk sebebi olarak mütalâa edilemez

hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkes toplum barışını bozucu nitelik taşıması dolayısıyla devletten suç işlenmesinin önlenmesini ve suçluların cezalandırılmasını talep hakkına sahiptir bir suçun işlendiğini öğrenen bireyin bununla ilgili olarak yetkili makamlar nezdinde ihbar veya şikâyetinde bulunma hakkı vardır

gerçekleşmiş bir olayla ilgili olarak bu olayın oluşumuna neden olan kişiler de gösterilmek suretiyle ihbar veya şikâyetinde bulunulması durumunda hakaret veya iftira suçunun oluştuğundan söz edilemez çünkü burada gerçekleşmiş somut olayla ilgili olarak ihbar veya şikâyetinde bulunmak şeklinde bir hakkın kullanılması söz konusudur

iddia ve savunma hakkının yargı mercileri veya idarî makamlar nezdinde kullanılması mümkündür

iddia ve savunma hakkının kullanılması bağlamında kişiler açısından somut isnat ifade eder nitelikte maddî vakıaların ortaya konulması ya da kişilerle ilgili olumsuz değerlendirmelerde bulunulması mümkündür bu somut isnatlar veya olumsuz değerlendirmeler iddia ve savunma hakkının kullanılmasıyla ilişkilendirilememesi durumunda hakaret ve hatta iftira suçu oluşturur

iddia ve savunma kapsamında kişilerle ilgili olarak bulunulan somut isnadların gerçek olması ve yapılan olumsuz değerlendirmelerin somut vakıalara dayanması gerekir keza bulunulan somut isnadların veya yapılan olumsuz değerlendirmelerin uyuşmazlıkla ilişkili olması gerekir ancak uyuşmazlığın çözümü açısından faydalı olması aranmamalıdır

somut uyuşmazlıkla bağlantılı olmayan isnatlar gerçek olsa bile iddia ve savunma dokunulmazlığının varlığından bahsedilemez keza somut vakıalara dayansa bile uyuşmazlıkla alakası olmayan olumsuz değerlendirmeler açısından iddia ve savunma hakkının kullanılması söz konusu değildir

somut uyuşmazlıkla ilgili olmakla birlikte iddia ve savunma sınırını aşan hakareti mutazammın yazı ve sözlerin iddia ve savunma hakkı kapsamında mütalâa edilmesi mümkün değildir ancak bu ifadelerin kullanılmasına müsamaha ile bakılabilir çünkü bu gibi durumlarda iddia ve savunmanın sınırı genellikle öfke ve gazabın etkisiyle aşılmaktadır aslında öfke ve gazap hâli kusurluluğun bir unsuru olan irade yeteneğini etkileyen bir faktördür ve bu durum kişinin işlediği hakaret suçu dolayısıyla kusurunun tespiti bağlamında değerlendirilmelidir

genel olarak hakaret suçu ancak hayatta bulunan kişilere karşı işlenebilir çünkü onur ve şeref ancak yaşayan kişiler açısından söz konusudur ölen bir kişinin ancak hatırasına hakareten saygısızlıktan söz edilebilir

ölen kimsenin hatırasına hakaretin cezalandırılabilmesi için bunun en azından üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir bu suçun alenen veya basın ve yayın yoluyla işlenmesi daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurlar olarak belirlenmiştir

maddenin ikinci fıkrasında bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alan veya ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fiillerde bulunan kişinin cezalandırılması öngörülmüştür

madde ile hakaret suçlarında kovuşturmanın mağdurun şikâyetine bağlı olduğu hükmü getirilmektedir ancak kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçunun soruşturması ve kovuşturması şikâyete tabi kılınmamıştır

maddenin ikinci fıkrasına göre mağdur şikâyetten önce vefat ederse ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyunun eş ve kardeşlerinin şikâyetinde bulunabilecekleri açıklanmış bunlar dışındakilere şikâyet hakkı tanınmamıştır ölmüş olan kişinin hatırasına hakaret edilmesi hâlinde de ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu eş veya kardeşleri tarafından şikâyetinde bulunulabilir

söz konusu suç belirli kişiler arasındaki haberleşmenin içeriğinin öğrenilmesiyle işlenmektedir kişiler arasındaki haberleşmenin ne suretle yapıldığının suçun oluşumu açısından önemi yoktur bu haberleşme örneğin mektupla telefonla telgrafla elektronik posta yoluyla yapılabilir bu suç açısından önemli olan haberleşmenin belirli kişiler arasında yapılmasıdır söz konusu suç bu haberleşmenin tarafı olmayan kişi işleyebilir

haberleşmenin gizliliğinin sadece dinlemek veya okumak suretiyle ihlâl edilmesi bu suçun temel şeklini oluşturmaktadır ancak bu gizlilik ihlâlinin haberleşme içeriklerinin yani konuşulanların veya yazılanların kayda alınması suretiyle yapılması bu suçun nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır örneğin telefon konuşmalarının ses kayıt cihazıyla kayda alınması hâlinde suçun bu nitelikli hâli gerçekleşmektedir

kişiler arasındaki haberleşme içeriklerinin belli bir suça ilişkin soruşturma kapsamında anayasa ve kanunların belirlediği koşullar çerçevesinde öğrenilmesinin veya kayda alınmasının hukuka uygun olduğu muhakkaktır

maddenin ikinci fıkrasında kişiler arasındaki haberleşme içeriklerinin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır haberleşme içerikleri hukuka uygun bir şekilde veya birinci fıkra da tanımlanan suçun işlenmesi suretiyle öğrenilmiş olabilir ikinci fıkra da tanımlanan suç haberleşme içeriklerinin ifşasıyla yayılmasıyla yani yetkisiz kişilerce öğrenilmesinin sağlanmasıyla oluşur fıkra metninde bu ifşanın hukuka aykırı olması açıkça vurgulanmıştır bu bakımdan örneğin kişiler arasındaki telefon konuşmalarına ilişkin kayıtların savcılık veya mahkemeye verilmesi duruşmada açık bir şekilde dinlenmesi veya okunması hâlinde söz konusu suç oluşmayacaktır buna karşılık henüz soruşturma aşamasında iken kişiler arasındaki konuşma içeriklerinin hukuka uygun bir şekilde kayda alınmış olsalar bile örneğin televizyonlarda veya gazetelerde yayınlanması hâlinde bu suç oluşacaktır

maddenin üçüncü fıkrasında kişinin kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın alenen ifşa etmek suretiyle haberleşmenin gizliliğini ihlâl etmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu suçun oluşabilmesi için ifşanın alenen yapılması gerekir bu bakımdan örneğin kişi kendisine gönderilen mektubu gönderenin bilgisi ve rızası dışında bir başkasına okutması hâlinde bu suç oluşmayacaktır buna karşılık mektubun gönderenin bilgisi ve rızası dışında alenen okunması başkaları tarafından okunmasını temin için bir yere asılması veya basın ve yayın yolu ile yayınlanması hâlinde söz konusu suç oluşacaktır

dördüncü fıkra da kişiler arasındaki haberleşmelerin içeriğinin basın ve yayın yolu ile yayınlanması hâlinde ikinci veya üçüncü fıkralara göre verilecek cezanın belli oranda artırılması öngörülmüştür

madde metninde kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suç olarak tanımlanmaktadır

bir arada bulunan kişiler arasında yapılan konuşmanın aleni olmayan konuşma olarak kabulü için konuşmanın yapıldığı yerin önemi yoktur bu bakımdan örneğin bir parkta iki kişi arasında geçen konuşmanın başkaları tarafından ancak özel gayret gösterilerek duyulabilecek olması hâlinde aleni olmayan konuşma söz konusudur keza örneğin bir evde sınırlı sayıda kişiler arasında yapılan konuşma aleni olmayan bir konuşmadır

birinci fıkrada tanımlanan suç aleni olmayan konuşmanın bir aletle dinlenmesi veya bir ses alma cihazı ile kayda alınması ile oluşur söz konusu suçu aleni olmayan konuşmanın tarafı olmayan kişi işleyebilir suçun oluşabilmesi için konuşmanın taraflarından herhangi birinin rızasının olmaması yeterlidir bu bakımdan konuşmanın taraflarından birinin rızasının olması fiili suç olmaktan çıkarmayacaktır

maddenin ikinci fıkrasında kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların söyleşiye katılan kişilerden biri tarafından diğerlerinin rızası olmadan kayda alınması suç olarak tanımlanmıştır

maddenin üçüncü fıkrasına göre bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların işlenmesi suretiyle elde edildiği bilinen veya böylece elde edildiği kabul edilebilecek olan bilgilerden yarar sağlanması veya bunları başkalarına verilmesi veya bunlardan diğer kişilerin bilgi edinmelerini temin etmek suç olarak tanımlanmıştır bu konuşma içeriklerinin basın ve yayın yoluyla yayınlanması daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

gizli yaşam alanına girerek veya başka suretle başkaları tarafından görülmesi mümkün olmayan bir özel yaşam olayının saptanması ve kaydedilmesi cezalandırılmaktadır

ikinci fıkrada böylece elde edilen saptama ve kayıtlardan herhangi bir suretle yarar sağlanması veya bunların başkalarına verilmesi veya diğer kimselerin bilgi edinmelerinin temini veya basın ve yayın yoluyla açıklanması suçun ağırlaşmış şeklini oluşturmaktadır

maddenin ikinci fıkrasında kişinin özel hayatına ilişkin görüntü veya seslerin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu görüntü veya sesler örneğin soruşturma kapsamında hukuka uygun bir şekilde kayda alınmış olabileceği gibi birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi suretiyle elde edilmiş olabilir ikinci fıkrada tanımlanan suç elde edilmiş olan bu ses veya görüntü kayıtlarının ifşasıyla yayılmasıyla yani yetkisiz kişilerce öğrenilmesinin sağlanmasıyla oluşur bu ifşanın hukuka aykırı olması gerekir bu bakımdan özel hayata ilişkin kayıtların savcılık veya mahkemeye verilmesi duruşmada gösterilmesi ve dinlenmesi hâlinde söz konusu suç oluşmayacaktır ifşanın basın ve yayın yoluyla yapılması söz konusu suçun nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir

çağımızda kişilerle ilgili kayıtların bilgisayar ortamlarına geçirilip muhafaza edilmesi uygulamasına bazı kurum ve kuruluşlar tarafından başvurulmaktadır hastanelerde hastalara sigorta şirketlerinde sigortalılara bankaların ve kredili alış veriş yapılan mağazaların müşterilerine ilişkin kayıtlar böylece tutulmaktadır bu bilgilerin amaçları dışında kullanılmasından veya herhangi bir şekilde üçüncü şahısların eline geçerek hukuka aykırı olarak yararlanılmasından dolayı hakkında bilgi toplanan kişiler büyük zararlara uğrayabilmektedirler bu bakımdan kişilerle ilgili bilgilerin hukuka aykırı olarak kayda alınması suç olarak tanımlanmıştır

suçun konusu kişisel verilerdir gerçek kişiyle ilgili her türlü bilgi kişisel veri olarak kabul edilmelidir

söz konusu suç tanımında kişisel verilerin bilgisayar ortamında veya kağıt üzerinde kayda alınması arasında bir ayırım gözetilmemiştir bu bakımdan söz konusu suç tanımı ile avrupa konseyi bünyesinde hazırlanan türkiyenin de 28 ocak 1981 tarihinde imzalamakla taraf olduğu kişisel nitelikteki verilerin otomatik işleme tâbi tutulması karşısında şahısların korunmasına dair sözleşmenin ilgili hükümlerine geçerlilik tanınmıştır

bu suçun oluşabilmesi için kişisel verilerin hukuka aykırı bir şekilde kayda alınması gerekir kişinin rızası ile kendisiyle ilgili bilgilerin kayda alınmasının suç oluşturmayaacağı muhakkaktır belirli nitelikteki kişisel verilerin kayda alınması kanun hükmünün gereği olarak yapılmaktadır bu bakımdan çeşitli kamu kurumlarında verilen kamu hizmetinin gereği olarak kişilerle ilgili bazı bilgiler ilgili kanun hükümlerine istinaden kayda alınmaktadırlar bu durumlarda söz konusu suç oluşmayacaktır

maddenin ikinci fıkrasında kişilerin siyasî felsefî veya dinî görüşlerine ırkî kökenlerine ahlâkî eğilimlerine cinsel yaşamlarına sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kayda almak suç olarak tanımlanmıştır ancak bunlardan kişilerin ahlâkî eğilimlerine cinsel yaşamlarına sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgilerin kayda alınmasına kanunlarda özellikle suçlulukla mücadele bağlamında suç ve suçluların ortaya çıkarılmasını sağlamak amacıyla belli ölçüde izin verilebilir bu durumlarda söz konusu suç oluşmayacaktır

hırsızlığın temel şekli tanımlanmıştır buna göre taşınır malın alınmasının suç oluşturabilmesi için zilyedinin rızasının bulunmaması gerekir rızanın geçerli olması için bulunması gereken koşulların varlığı hâlinde zilyedin rızası bir hukuka uygunluk nedeni teşkil edecek ve suç oluşmayacaktır

hırsızlık suçunun oluşabilmesi için failin kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla hareket etmesi yeterli olup bunun fiilen temini şart değildir bu yarar maddî veya manevî olabilir

almak fiilinden maksat suçun konusunu oluşturan mal üzerinde mağdurun zilyetliğine son verilmesi mağdurun suç konusu eşya üzerinde zilyetlikten doğan tasarruf haklarını kullanmasının olanaksız hâle gelmesidir bu tasarruf olanağı ortadan kaldırılınca suç da tamamlanır

maddenin ikinci fıkrasında ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji taşınır mal sayılmıştır buna göre elektrik enerjisi gazlar tabii veya suni buharlar da hırsızlık suçunun konusunu oluşturabilecektir

hırsızlık suçunun nitelikli şekilleri tanımlanmıştır bu nitelikli unsurlar üç fıkra hâlinde tasnif edilmiştir

birinci fıkranın a bendine göre hırsızlık suçunun kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında işlenmesi suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

eşyanın kurum ve kuruluş veya ibadet yerine ait bulunması veya buralarda özel muhafaza altına alınmış olması koşulu aranmamış görevlilerin veya ibadet edenlerin özel eşyası hakkında suçun işlenmesi hâlinde de bu nitelikli unsurun oluşacağı kabul edilmiştir

fıkranın b bendinde hırsızlık suçunun herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında işlenmesi suçun diğer bir nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır

bina veya etrafı çevrili eklentilerinde yapılan hırsızlığın cezası artırılırken bu gibi yerlere giriş şekline önem verilmemiştir tarlada tarım araçlarının korunması için yapılan kulübelerde işlenen hırsızlığın da madde hükmüne girmesi sağlanmıştır ancak bina tanımına girmeyen bir yerde örneğin otomobilde bulunan eşya hakkında muhafaza altına alınma koşulu aranmış böylece kapıları kilitli olmayan veya camları kapatılmamış bir otomobildeki eşyanın çalınması hâlinde nitelikli hırsızlık kabul edilmemiştir

kargo ile nakledilen veya araçtan indirilen yahut yüklenmek üzere hazırlanan eşya da bu kapsama alınmıştır eşyanın muhafaza altına alınmış olması koşulu aranmamıştır aracın türü önemli değilse de umuma tahsis edilmiş olması zorunludur bir vasıtanın umuma tahsis edildiği bir bedel karşılığında herkes tarafından kullanılabilir olması ile değil belirli bir yöne giden yolcuları ve eşyayı nakletmesiyle anlaşılır

fıkranın d bendinde hırsızlık suçunun bir afet veya genel bir felâketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında işlenmesi bir nitelikli unsur olarak belirlenmiştir deprem sel su baskını yangın ve savaş gibi afet veya genel felâketin sebebiyet verebileceği zararları önlemek bu afet veya felaketlere maruz kalan insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazırlanmış olan eşya bu bent kapsamına giren hırsızlık suçunun konusunu oluşturmaktadır eşyanın bulunduğu yer önemli değildir bunların bina içerisinde veya açıkta depolanmış olması mümkündür bunun gibi eşyanın afet ve felâket bölgesine gittikten sonra ve henüz afetten zarar görenlere dağıtılmadan önce çalınması hâlinde de bent uygulanacaktır

fıkranın e bendinde âdet veya tahsis ve kullanım gereği açığa bırakılmış olan eşya hakkında hırsızlık suçunun işlenmesi bir nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir tarlalarda bırakılan tarım araçları inşaat yerine yığılan malzeme bu kapsama giren eşyaya örnek olarak gösterilebilir bunların çalınmalarında kolaylık bulunması bu nitelikli hâlin kabulünde etken olmuştur

fıkranın f bendine göre hırsızlık suçunun elektrik enerjisi hakkında işlenmesi bir nitelikli hâli oluşturmaktadır suçun temadi hâlinde işlenmesi bu nitelikli hâlin kabulünde etkili olmuştur

maddenin ikinci fıkrasında hırsızlık suçunun birinci fıkraya nazaran daha ağır cezayı gerektiren nitelikli şekilleri düzenlenmiştir

ikinci fıkranın a bendine göre hırsızlık suçunun kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanılarak işlenmesi suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmasını gerektirmektedir mağdurun trafik kazası geçirmiş olması aklî veya bedensel bir hastalık veya sakatlıkla malul olması malını koruyamayacak durumda olmasının örneklerini oluşturmaktadır hatta bir yakınının ölüm haberini almış olmaktan doğan büyük bir üzüntünün neden olduğu bir panik hâlinin de aynı durumu doğurmuş bulunması olanaklıdır

kişinin örneğin geçirmiş bulunduğu kaza sonucunda ölmüş olmasından yararlanılarak üzerindeki veya yanındaki eşya hakkında hırsızlık suçunun işlenmiş olması da bu bent kapsamında mütalâa edilmiştir

bu bent hükmünün uygulanabilmesi için kişinin malını koruyamayacak duruma fail tarafından getirilmemiş olması gerekir aksi takdirde duruma göre yağma suçunun veya bir başka suçu işlemek amacıyla kasten öldürme suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir

yankesicilik veya kişisel çeviklik ile işlenen hırsızlık hâlleri bendin kapsamına girdiği gibi bir hayvanı alıştırmak suretiyle ve ondan yararlanılarak işlenen fiiller hakkında da bendin uygulanması sağlanmıştır bunun gibi yoldan giden bir kimsenin çantasını kapıp kaçmak suretiyle işlenen hırsızlık da bu bent kapsamında mütalâa edilmiştir ancak bu son hâlde direncini kırma amacıyla kişiye karşı cebir kullanılmamalıdır aksi takdirde yağma suçu oluşur

hırsızlık suçunun haksız yere elde bulundurulmuş veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak suretiyle işlenmesi bir nitelikli hâl olarak kabul edilmiştir bu nitelikli hâl için önemli olan hırsızlık suçunun kilit açmak suretiyle işlenmesidir kilit haksız yere elde bulundurulmuş veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle açılmış olabilir anahtar hırsızlık veya yağma suretiyle de elde edilmiş olabilir bu durumda iki suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir kilidin hırsızlığı işlemek veya çalınmış malı başka yere nakletmek amacı ile açılmış olması gerekir kilidin muhkem olması şart değildir anahtar veya diğer aletlerin vasıtasız olarak açılması mümkün olmayan bir kilidi açmak için kullanılması lazımdır kilidi kırmadan açmaya yarayan her türlü araç alet sayılır sahibinin kilidin üzerinde unuttuğu anahtar çevrilerek kilidin açılması suretiyle hırsızlığın işlenmesi ve çalınacak şeyin herhangi bir aletle yerinden sökülmesi hâllerinde bu bent uygulanmayacaktır

fıkranın e bendine göre hırsızlık suçunun bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesi daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir nitelikli unsur oluşturmaktadır

yağma suçunun temel şekli tanımlanmıştır hırsızlık suçunda olduğu gibi yağma suçunda da taşınır malın alınmasıyla ilgili olarak zilyedinin rızasının bulunmaması gerekir ancak hırsızlık suçundan farklı olarak bu suçun oluşabilmesi için mağdurun rızasının cebir veya tehdit kullanılarak ortadan kaldırılması gerekir yağma suçu açısından tehdidin kişiyi kendisinin veya yakınının hayatına vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle yapılması gerekir yağma suçu cebir kullanılarak da işlenebilir ancak bu cebrin neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama boyutuna ulaşmaması gerekir

yağma suçunun tamamlanabilmesi için kullanılan cebir veya tehdidin etkisiyle mağdur malı teslim etmeli veya malın alınmasına karşı koymamalıdır bu bakımdan kullanılan cebir veya tehdidin kişiyi malı teslim etmeye veya alınmasına ses çıkarmamaya yöneltmeye elverişli olması gerekir bu nitelikte olmayan bir cebir veya tehdit sırf mağdurun normalden fazla ürkek olması nedeniyle malı teslim etmeye veya alınmasına yöneltmişse yağma suçundan söz edilemez ve fiilin hırsızlık olarak nitelendirilmesi gerekir

malın teslim edilmesi veya alınması suçun konusunu oluşturan mal üzerinde mağdurun zilyetliğine son verilmesini mağdurun bu eşya üzerinde zilyetlikten doğan tasarruf haklarını kullanmasının olanaksız hâle gelmesini ifade eder

mal zilyedin tasarruf olanağı ortadan kalktığı anda alınmış olacağından bu ana kadar yapılan cebir veya tehdit hırsızlığı yağmaya dönüştürür

mal alındıktan yani hırsızlık suçu tamamlandıktan sonra bunu geri almak isteyen kişiye karşı cebir veya tehdide başvurulması hâlinde artık yağma suçundan söz edilemez hırsızlık suçuna konu malın geri alınmasını önlemek amacıyla yönelik olarak kullanılan cebir veya tehdit ayrı suçların oluşmasına neden olur bu durumda gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerekir

yağma suçunun daha az cezayı gerektiren hâlleri belirlenmiştir bu hükme göre bir hukukî ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanılması hâlinde tehdit veya kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır böylece kanunda 765 sayılı türk ceza kanununun 308 inci maddesinde tanımlanan ve ihkakı hak veya kendiliğinden hak alma diye ifade edilen suç tanımına ayrıca yer verilmemiştir

maddenin ikinci fıkrasında yağma suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle verilecek cezada indirim yapılması gerektiği kabul edilmiştir

madde metninde mala zarar verme suçu tanımlanmıştır suçun konusu başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz maldır

suç başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz malın kısmen veya tamamen yıkılması tahrip edilmesi yokedilmesi bozulması kullanılamaz hâle getirilmesi veya kirletilmesiyle oluşur bu bakımdan söz konusu suç seçimlik hareketli bir suçtur bu seçimlik hareketlerden kirletme örneğin başkasına ait binanın duvarına yazı yazmak afiş veya ilan yapıştırmak resim yapmak suretiyle gerçekleştirilebilir

söz konusu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikâyetine tâbi kılınmıştır

maddenin ikinci fıkrasında mala zarar verme suçunun konusunun hayvan olması hâline ilişkin bir hüküm bulunmaktadır buna göre başkasına ait bir hayvanın öldürülmesi veya işe yaramaz hâle getirilmesi yahut değerinde azalmaya neden olunması hâlinde birinci fıkra hükmü uygulanacaktır

suçun oluşması için haklı bir nedenin bulunmaması gerekir bu bakımdan vahşî yırtıcı hastalıklı ve başı boş bırakılmış bir hayvanın öldürülmesi hâlinde faile ceza verilmeyecektir

madde metninde mala zarar verme suçunun nitelikli hâlleri tanımlanmıştır

verilen zararın büyük bir kitleyi etkilemesi olanaklı bulunan bu hâllerde nitelikli zarar vermenin varlığı kabul edilmiştir

ağaç fidan ve bağ çubuklarının sadece dikili olması yeterli görülmüş meyve vermeleri koşulu aranmamıştır keza bunların bulundukları yere de önem verilmemiştir bu itibarla kişilerin özel mülkünde veya yol kenarlarında park ve bahçelerde kamuya ait diğer alanlarda bulunan ağaçların tahrip edilmesi hâlinde bu bent hükmüne istinaden cezaya hükmedilecektir

fıkranın d bendine göre mala zarar verme suçunun sulamaya veya içme sularının sağlanmasına yarayan tesisler hakkında işlenmesi suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

e bendinde grev veya lokavt hâllerinde işverenlerin veya işçilerin veya işveren veya işçi sendika veya konfederasyonlarının maliki olduğu veya kullanımında olan bina tesis veya eşyaya zarar verilmesi söz konusu suçun bir nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir

failin greve katılan işçi veya lokavt ilân eden işveren olması gerekmemektedir grevden yana olan ve olmayan işçiler arasında çıkan bir arbedede zarar verme suçu işlenecek olursa yine bu bent uygulanır sendika konfederasyon veya işyeri işgalleri sırasında da bina makine veya başka mallara zarar verilecek olursa bu bent uygulanacaktır

keza fıkranın f bendine göre mala zarar verme suçunun siyasi partilerin kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşlarının maliki olduğu veya kullanımında olan bina tesis veya eşya hakkında işlenmesi suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

kamu görevlisinin yerine getirdiği görevle ilgili olarak öç almak maksadıyla malvarlığına zarar verme hâli nitelikli şekil olarak kabul edilmiştir

maddenin ikinci fıkrasında mala zarar verme suçunun çeşitli suretlerde işlenmesi nitelikli unsur olarak belirlenmiştir buna göre mala zarar verme suçunun yakarak yakıcı veya patlayıcı madde kullanarak veya toprak kaymasına çığ düşmesine sel veya taşkına neden olmak suretiyle ya da radyasyona maruz bırakarak nükleer biyolojik veya kimyasal silâh kullanarak işlenmesi hâlinde yukarıdaki maddeye veya bu maddenin birinci fıkrasına göre verilecek cezanın artırılması gerekmektedir bu nitelikli hâllerin kabulünde mala zarar verme suçunun işleniş şeklinin ortaya çıkardığı tehlikeli durum göz önünde bulundurulmuştur

bunların eklentilerine buralardaki eşyaya mezarlara bunların üzerindeki yapılara mezarlıklardaki tesislere mezarlıkların korunmasına yönelik olarak yapılan yapılara zarar verme fiilleri bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır söz konusu suçun oluşması için bu bina ve tesisleri yıkmak bozmak veya kırmak suretiyle zarar verilmesi gerekir

maddenin ikinci fıkrasında ibadethaneleri bunların eklentilerini buralardaki eşyayı mezarları bunların üzerindeki yapıları mezarlıklardaki tesisleri mezarlıkların korunmasına yönelik olarak yapılan yapıları kirletmek suç olarak tanımlanmıştır mezarlıklara atık ve artık bırakmak ibadethanelerin duvarına yazı yazmak afiş veya ilan yapıştırmak resim yapmak kirletme fiilinin örneklerini oluşturmaktadır

üçüncü fıkraya göre birinci ve ikinci fıkralardaki fiillerin ilgili dinî inancı benimseyen toplum kesimini tahkir maksadıyla işlenmesi bu fıkralara göre verilecek cezanın artırılmasını gerektirmektedir

maddeyle bir hakka dayanmaksızın başkasına ait taşınmaz malın veya eklentilerinin kısmen veya tamamen işgal edilmesi taşınmazın sınırlarının değiştirilmesi veya bozulması yahut herhangi bir suretle hak sahibinin malından kısmen veya tamamen yararlanmasına engel olunması cezalandırılmıştır

maddenin ikinci fıkrasında köy tüzel kişiliğine ait olan harman yeri yol ve sulak gibi taşınmaz malların kısmen veya tamamen zaptolunması veya bunlara tasarruf edilmesi veya bunların sürüp ekilmesi cezalandırılmıştır aynı fiiller öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terkedilmiş bahis konusu yerler hakkında işlendiğinde de keza suç oluşacaktır

maddenin üçüncü fıkrasında suların mecrasını değiştirmek suç hâline getirilmiştir suların kamuya ait olması veya özel nitelikte bulunması önemli değildir

madde metninde güveni kötüye kullanma suçu tanımlanmıştır söz konusu suçla korunan hukukî değer kişilerin mülkiyet hakkıdır bu suçla mülkiyetin korunması amaçlanmaktadır ancak söz konusu suçun oluşabilmesi için eşya üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan kişi ile lehine zilyetlik tesis edilen kişi fail arasında bir sözleşme ilişkisi mevcuttur bu ilişkinin gereği olarak taraflar arasında mevcut olan güvenin korunması gerekmektedir bu mülahazalarla eşya üzerinde mevcut sözleşme ilişkisiyle bağdaşmayan kasıtlı tasarruflar cezai yaptırım altına alınmıştır

güveni kötüye kullanma suçunun konusu taşınır veya taşınmaz maldır bu mal üzerinde fail lehine zilyetlik tesis edilmiş olmalıdır güveni kötüye kullanma suçunda fail suç konusu malın maliki değildir bu nedenle müşterek veya iştirak hâlinde mülkiyete konu olan mallarla ilgili olarak müşterek veya iştirak hâlinde malik olanlar birbirlerine karşı güveni kötüye kullanma suçunu işleyemezler fail suç konusu şey üzerinde lehine zilyetlik tesis edilmiş olan kişidir ancak bu zilyetliğin mutlaka malik tarafından tesis edilmesi gerekmez

suçun konusunu oluşturan mal üzerinde belirli bir şekilde kullanmak üzere fail lehine zilyetlik tesisi gerekir bu nedenle güveni kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için hukuken geçerli bir sözleşme ilişkisinin varlığı gereklidir bu hukukî ilişki örneğin kira sözleşmesi ariyet sözleşmesi karz sözleşmesi vedia sözleşmesi istisna sözleşmesi vekalet sözleşmesi kefalet sözleşmesi hizmet sözleşmesi rehin sözleşmesi ile tesis edilmiş olabilir bu akdi ilişki karma veya sui generis bir sözleşme ile de tesis edilmiş olabilir örneğin bir bankada açılan carî hesaba veya bir özel finans kurumunda açılan katılım ortaklığı hesabına ilişkin sözleşme ile de bu hukukî ilişki tesis edilmiş olabilir keza örneğin bir anonim şirket yönetim kurulu üyeleri ile şirket tüzelkişiliği arasındaki hukukî ilişki hizmet ve/veya vekalet sözleşmesine dayanmaktadır hatta mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alınmış olan eşyanın meselâ bir üçüncü kişiye satılması durumunda dahi güveni kötüye kullanma suçunun olduğu kabul edilmelidir

bu zilyetlik devri malik olmayan kişiye aradaki hukukî ilişkinin niteliğine göre şey üzerinde belli bazı tasarruflarda bulunma hak ve yetkisini vermektedir söz konusu suçun oluşabilmesi için failin suç konusu mal üzerinde kendisinin veya başkasının yararına olarak zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunması veya bu devir olgusunu inkar etmesi gerekir

güveni kötüye kullanma suçunun soruşturma ve kovuşturması mağdurun şikâyetine bağlı kılınmıştır

hile icraî bir davranışla gerçekleştirilebileceği gibi karşı tarafın içine düştüğü hatadan bir konuda yanlış bilgi sahibi olmasından yararlanarak da yani ihmalî davranışla da gerçekleştirilebilir ancak bu durumda kişinin hataya düşen karşı tarafı bilgilendirmek konusunda yükümlülüğünün olması gerekir hataya düşen kişi ile hukukî ilişkide bulunulan durumlarda böyle bir yükümlülük vardır ayrıca muhatabın belli bir husustaki hatası karşısında kişinin ihmalî davranışının örneğin susmasının bir beyan açıklama değerini taşıması gerekir

dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için gerçekleştirilen hilenin etkisiyle bu hileye maruz kalan kişinin veya bir üçüncü kişinin zararına olarak fail veya bir başkası bir menfaat elde etmelidir

dolandırıcılık suçu kasten işlenebilen bir suçtur burada söz konusu olan kast dolandırıcılık suçunun maddî unsurlarının hepsinin fail tarafından bilinmesini ifade etmektedir bir başka ifadeyle fail gerçekleştirdiği davranışların hile teşkil ettiğini başka birini aldatıcı nitelikte olduğunu bilmelidir ayrıca fail bu hileli davranışlar sonucunda bunların etkisiyle hileye maruz kalan kişinin veya başkasının malvarlığında bir eksilme meydana geldiğini zarar gördüğünü ve buna karşılık kendisinin veya sair bir kişinin malvarlığında bir artma meydana geldiğini bilmelidir bu itibarla fail mağdurun malvarlığındaki eksilmenin mağdurun gördüğü zararın kendi hileli davranışları sonucunda meydana geldiğini bilmelidir hile ile zarar arasındaki illiyet bağının varlığının bilincinde olmalıdır belirtilen hususlara ilişkin kast doğrudan kast olabileceği gibi olası kast da olabilir

dolandırıcılık suçunun işlenmesi suretiyle elde edilen yararın miktarı çoğu zaman tam olarak belirlenememektedir bu gibi durumlar göz önünde bulundurularak dolandırıcılık suçundan dolayı hapis cezasının yanı sıra ayrıca adlî para cezası öngörülmüştür

madde metninde dolandırıcılık suçunun temel şekline göre cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli unsurları belirlenmiştir

birinci fıkranın a bendinde dolandırıcılık suçunun dinî inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle işlenmesi bu suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir durum olarak kabul edilmiştir burada dikkat edilmesi gereken husus dinin bir aldatma aracı olarak kullanılmasıdır bu nitelikli unsurun gerçekleşebilmesi için dinî inanç ve duygular aldatma aracı olarak kötüye kullanılmalıdır suçun oluşabilmesi için dinî inanç ve duyguların kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirilen hile ile haksız bir yarar da sağlanmış olmalıdır

kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlar başkalarına güven duymaya en fazla ihtiyaç duyduğu anlardır kişinin örneğin doğal bir afete veya trafik kazasına maruz kalmasından ya da hastalığı yüzünden içine düştüğü çaresizlikten yararlanılarak aldatılması daha kolaydır bu nedenle birinci fıkranın b bendinde dolandırıcılık suçunun kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle işlenmesi bu suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir durum olarak kabul edilmiştir

keza kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanılarak aldatılması daha kolaydır bu nedenle belirtilen durum birinci fıkranın c bendinde dolandırıcılık suçunun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir

birinci fıkranın d bendinde dolandırıcılık suçunun kamu kurum ve kuruluşlarının kamu meslek kuruluşlarının siyasî parti vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi bu suçun bir nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir çünkü kamu kurum veya kuruluşları kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları siyasî parti vakıf veya dernek tüzel kişilikleri toplumda güven beslenen müesseseler olarak kabul edilmişlerdir

fıkranın e bendinde bu suçun kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak işlenmesi bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir

dolandırıcılık suçunun bilişim sistemlerinin banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi de birinci fıkranın f bendinde bu suçun bir nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir bilişim sistemlerinin ya da birer güven kurumu olan banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması dolandırıcılık suçunun işlenmesi açısından önemli bir kolaylık sağlamaktadır banka ve kredi kurumları açısından dikkat edilmesi gereken husus bu kurumları temsilen bu kurumlar adına hareket eden kişilerin başkalarını kolaylıkla aldatabilmeleridir

aynı şekilde söz konusu fıkranın g bendinde dolandırıcılık suçunun basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi bu suç açısından bir nitelikli unsur olarak belirlenmiştir

kişinin bir hukukî ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla hileye başvurmuş olması hâlinde de dolandırıcılık suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir ancak madde metninde kişinin bir hukukî ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacı dolandırıcılık suçunun temel şekline göre daha az cezayı gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir ayrıca bu nedenle soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikâyetine bağlanmıştır

kaybedilmiş olması nedeniyle sahibinin zilyetliğinden çıkmış olan eşyayı ele geçiren kişi bunu iade etmek veya yetkili mercileri durumdan haberdar etmek yükümlülüğü altındadır aynı yükümlülük bir şeyi hata sonucu ele geçiren kişi açısından da söz konusudur madde metninde bu yükümlülüğe aykırı davranarak eşya üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunulması suç olarak tanımlanmıştır ancak bu suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturma şikâyete bağlı tutulmuştur

madde metninde bir ticari faaliyet bağlamında malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan kişinin cezalandırılması öngörülmüştür ancak kişinin bu tasarruflar nedeniyle cezalandırılabilmesi için iflasa karar verilmiş olması gerekir bu nedenle iflas olgusunun gerçekleşmesi bir objektif cezalandırılabilme şartı niteliği taşımaktadır

hileli iflâs suçu seçimlik hareketli bir suçtur madde metninde bu seçimlik hareketler belirlenmiştir

bu suçun faili iflâsa tabi bir borçlu yani tacir olabilir ancak bir tüzel kişinin tacir olması durumunda tüzel kişiliğin organ veya temsilcisi olan tüzel kişi adına tasarrufta bulunan gerçek kişiler de suç faili olabileceklerdir

madde metninde taksirli iflas suçu tanımlanmıştır tacir olmanın gerekli kıldığı dikkat ve özenin türk ticaret kanunu madde 20 fıkra 2 gösterilmemesi yani objektif özen yükümlülüğünün ihlâli dolayısıyla iflâsa sebebiyet verilmesi hâlinde taksirli iflas söz konusudur

hileli iflas suçunda olduğu gibi kişinin taksirli iflas dolayısıyla cezalandırılabilmesi için tacir olmanın gerekli kıldığı dikkat ve özenin gösterilmemesi dolayısıyla iflâsa karar verilmiş olması gerekir bu nedenle iflas olgusunun gerçekleşmesi bu suç açısından da bir objektif cezalandırılabilme şartı niteliği taşımaktadır

otomatlar aracılığı ile sunulan ve bedeli ödendiği takdirde yararlanılabilen bir hizmetten ödeme yapmadan yararlanmak karşılıksız yararlanma suçunu oluşturmaktadır otomatlar aracılığı ile satışa sunulan hizmetlerden otomatın teknik işleyişini devre dışı bırakan müdahalelerle bedeli ödenmeksizin yararlanılması durumunda ortada bir taşınabilir mal bulunmadığı için hırsızlık suçu oluşmayacaktır örneğin toplu taşıma sistemlerinde yolcuların geçişlerini kontrol eden otomatlara müdahale edilmek suretiyle ücret ödenmeksizin yolculuk yapılması durumunda karşılıksız yararlanma suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir burada bir hilenin varlığından söz edilemez çünkü bu durumda herhangi bir kişi aldatılmamaktadır yapılan müdahale ile bir otomatın teknik işleyişinin devre dışı bırakılması durumunda bir hilenin varlığından söz edilemez çünkü dolandırıcılık suçu açısından hilenin varlığı için muhatabın mutlaka insan olması gerekir

keza başkasına ya da kamuya ait telefon şebekesinden bedeli ödenmeksizin ve hukuk dışı yollarla yararlanılması durumunda hırsızlık suçu oluşmaz çünkü ortada taşınabilir bir mal yoktur başkasına ya da kamuya ait telefon şebekesinden bedeli ödenmeksizin ve hukuk dışı yollarla yararlanılması fiili karşılıksız yararlanmanın tipik bir örneğini oluşturmaktadır

kamu veya özel kuruluşlarca kurulmuş bulunan telli ve telsiz telefon hatları ile sistemlerinden veya elektromanyetik dalgalar yolu ile şifreli veya şifresiz yayın yapan televizyon yayınlarından sahiplerinin veya zilyetlerinin rızası olmadan yararlanılması durumunda da bu suç oluşur bu durumlarda bir mal söz konusu olmadığı için hırsızlık suçunun oluştuğundan söz edilemez

maddeyle şirket veya kooperatifler alanında kamunun veya sözü geçen kuruluşların genel kurullarının aldatılmalarını önleyecek bir yaptırım getirilmiştir maddede belirlenen kişiler tarafından kasten yanlış bilgi verilmesi suç hâline getirilmiş olmaktadır

suçun konusunu ancak ekonomik değeri olan şeyler oluşturabilir bu ekonomik değerlerin daha önce işlenmiş bir suçtan elde edilmiş olması gerekir bu suçun mutlaka malvarlığına karşı bir suç olması gerekmez bu suçtan dolayı daha önce bir mahkûmiyet kararı verilmiş olması gerekmez daha önce işlenmiş olan suçtan dolayı failinin kusurlu sayılması veya cezalandırılması gerekmez söz konusu suçun cezalandırılabilir olması da gerekli değildir bu suç zamanaşımına uğramış da olabilir önce işlenmiş olan suç soruşturması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bir suç olabilir hatta bu suçtan dolayı şikâyet yoluna başvurulmamış veya şikâyetten vazgeçilmiş olabilir bu suç yabancı bir ülkede dahi işlenmiş olabilir

bir suçtan doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen her türlü ekonomik değer yani malvarlığı değerleri bu suçun konusunu oluşturabilir

bu suç seçimlik hareketli bir suçtur buna göre daha önce işlenmiş olan suçtan elde edilen eşyanın kabul edilmesi veya satın alınması söz konusu suçu oluşturmaktadır kabul olgusunun satın alma dışında başka bir hukukî işlemle örneğin bağış yoluyla gerçekleşmesi gerekmektedir zira suçtan elde edilen eşyanın satın alınması diğer bir seçimlik hareketi oluşturmaktadır bu kabul olgusu örneğin suçtan elde edilen taşınır veya taşınmaz eşyanın kiraya kabul edilmesi veya suçtan hasıl olan paranın ödünç olarak kabul edilmesi şeklinde de gerçekleşebilir diğer seçimlik hareket suçtan elde edilen eşyanın satın alınmasıdır

bu nedenle söz konusu suç bir çok failli suç türü olan karşılaşma suçudur bir tarafta suçtan hasıl olan eşyayı bağışlayan kiraya veren veya ödünç olarak veren ya da satan kişi diğer tarafta ise bağış kiralanan veya ödünç olarak kabul eden ya da satın alan kişi bulunmaktadır

eşyayı satan kişi bunun elde edildiği suçu işleyen kişi ise ayrıca ödünç olarak verme bağışlama ya da satma fiili dolayısıyla cezalandırılmayacaktır çok failli suçlarda işlenen suç dolayısıyla faillerden birinin cezalandırılabilip cezalandırılmaması diğer faillerin cezalandırılması üzerinde bir etki doğurmaz kişinin asıl suçun işlenişine iştirak etmiş olması bu suç açısından sadece bir şahsî cezasızlık sebebi oluşturmaktadır

bu suç doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilir bu nedenle madde metninde bilerek ifadesi kullanılmamıştır

bir hukukî ilişkiye dayalı olarak örneğin satın alınan veya bağış olarak kabul edilen eşyanın bir suçtan elde edildiğinin daha sonra öğrenilmesi durumunda suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu oluşmaz zira kast fiilin işlendiği sırada mevcut olmalıdır ancak eşyanın örneğin satın alındıktan veya bağış olarak kabul edildikten sonra bir suçun işlenmesi suretiyle veya işlenmesi dolayısıyla elde edildiğinin anlaşılması durumunda satın alan veya örneğin bağış olarak kabul eden kişi açısından bildirim yükümlülüğü mevcuttur bu yükümlülüğe aykırı davranış madde metninde bağimsız bir suç olarak tanımlanmış bulunmaktadır

izlenen suç politikası nedeniyle aralarında belli akrabalık ilişkisi bulunan kişilerin birbirlerinin malvarlığına karşı işlemiş bulundukları suçlardan dolayı cezalandırılmamaları kabul edilmiştir ancak yağma ve nitelikli yağma suçları açısından bu şahsî cezasızlık sebebinden yararlanma kabul edilmemiştir şahsî cezasızlık sebebinin söz konusu olduğu durumlarda ilgili kişinin sadece cezaî sorumluluğuna gidilemez işlenen fiil suç oluşturma özelliğini devam ettirmektedir

maddenin ikinci fıkrasında ise malvarlığına karşı işlenen ve birinci fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî nedenler gösterilmiştir

suç tamamlandıktan sonra kişi pişmanlık gösterebilir bu durumda işlenmiş ve tamamlanmış olan suç işlenmemiş hâle artık döndürülemez ancak suç tamamlandıktan sonra pişmanlık duyarak gerçekleştirilen haksızlığın neticeleri mümkün olduğunca ortadan kaldırılabilir

bu düşüncelerle etkin pişmanlık hırsızlık mala zarar verme güveni kötüye kullanma dolandırıcılık ve karşılıksız yararlanma suçlarında cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebep olarak kabul edilmiştir ancak bunun için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir önce failin veya suça iştirak eden kişinin bizzat kendisinin pişmanlık göstererek iade veya tazmini gerçekleştirmesi gerekir suçun işlenmesiyle kişilerin görmüş bulundukları zararın aynen iade veya mümkün olduğu kadar azaltılmak suretiyle tazmin edilmesi gerekir etkin pişmanlığın cezada indirim yapılması sebebi olarak kabul edilebilmesi için zararın tamamen veya mümkün olduğu kadar aza indirilerek gerçekleştirilmesi gerekir kısmen geri verme veya tazminde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için mağdurun aynen iadeye veya tazmine rıza göstermesi gerekir

genel güvenliği kasten tehlikeye sokma suçunun birinci fıkrasında söz konusu edilen fiillerin taksirle işlenmesi de suç oluşturmaktadır ancak bu fiiller dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için de kişilerin hayatı sağlığı veya malvarlığı bakımından somut bir tehlikenin meydana gelmesi gerekir

bu fiillerin işlenmesiyle bir zarar neticesinin meydana gelmesi hâlinde meydana gelen zarar neticesi açısından örneğin taksirle öldürme veya taksirle yaralama suçu oluşabilir bu gibi durumlarda farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerekir

keza bu fiil dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için tabi tutulduğu radyasyon miktarının kişinin sağlığını bozmaya elverişli olması gerekir bu bakımdan söz konusu suç bir somut tehlike suçu niteliği taşımaktadır

maddenin ikinci fıkrasına göre bu fiillerin belirsiz sayıda kişilere karşı işlenmesi söz konusu suç açısından daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir bu bakımdan söz konusu hüküm suçların içtimasına ilişkin özel bir hüküm niteliğindedir

üçüncü fıkroda radyasyon yaymak veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır ancak bu fiiller dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için yayılan veya oluşturulan radyasyonun bir başkasının hayatı sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olacak miktarda olması gerekir

dördüncü fıkroda ise taksirle gerçekleştirilen radyasyon yaymak veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır üçüncü fıkra hükmüne ilişkin gerekçe bu fıkra açısından da geçerlidir

madde metninde atom enerjisiyle patlamaya sebep olmak fiili suç hâline getirilmiştir geniş kitleleri tahrip edici kuvvete sahip olan ve ekolojik dengenin uzun yıllar boyunca bozulmasına yol açan atom enerjisiyle patlamaya sebebiyet vermek müstakil bir suç olarak tanımlanmıştır ikinci fıkroda ise bu fiilin taksirle işlenmesi suç olarak tanımlanmıştır

maddenin birinci fıkrası hükmüyle yetkili makamlardan gerekli izin alınmaksızın patlayıcı yakıcı aşındırıcı yaralayıcı boğucu zehirleyici sürekli hastalığa yol açıcı nükleer radyoaktif kimyasal biyolojik maddeyi ülkeye sokmak ülke içinde bir yerden diğer bir yere nakletmek muhafaza etmek satmak satın almak veya üretmek suç hâline getirilmiştir bu bakımdan söz konusu suç seçimlik hareketli bir suç niteliği taşımaktadır

bu madde toplumu genel tehlikelere karşı korumanın yanı sıra uluslararası nükleer silâhların yayılmasının önlenmesi andlaşması ve nükleer maddelerin fiziksel korunması hakkındaki sözleşme ile türkiyenin üstlenmiş bulunduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacını taşımaktadır

maddenin ikinci fıkrasına göre birinci fıkrada yer alan fiillerin suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi cezanın artırılması sebebinin oluşturmaktadır

üçüncü fıkrada ise özellikle köy veya kırsal alanda yaşayan insanların çeşitli meşru ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla önemsiz tür ve miktarda patlayıcı madde satın alması kabul etmesi veya bulundurması hâlleri göz önünde bulundurularak hükmedilecek cezada önemli ölçüde indirim yapabilmek hususunda mahkemeye takdir yetkisi tanınmıştır

maddede akıl hastası üzerinde bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişinin bu yükümlülüğünü başkalarının hayatı sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde ihmal etmesi cezalandırılmaktadır maddenin düzenlemesinden de anlaşılacağı üzere fiil somut tehlike suçu niteliğindedir suçun oluşması bakımından bir zarar doğması aranmaz suç bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişinin bu yükümlülüğünü başkalarının hayatı sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde ihmal etmesiyle tamamlanır bu ihmal neticesinde başkalarının hayatı sağlığı veya malvarlığı bakımından bir zarar meydana gelirse bakım ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan kişi fiilin sebebiyet verdiği netice açısından kast veya taksirine göre cezalandırılacaktır

kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde bozulmuş veya muhteviyatı değiştirilmiş her tür yenilecek veya içilecek şeylerin ya da ilâçların satılması tedarik edilmesi veya bulundurulması suretiyle işlenebilir bu bakımdan söz konusu suç seçimlik hareketli bir suçtur

maddenin ikinci fıkrasında bu suçun resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi hâlinde cezanın artırılması öngörülmüştür

maddede kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç üretilmesi veya satılması suç olarak tanımlanmıştır bu suçun konusu ilaçtır suç ilacın kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde üretilmesi veya satılması ile oluşur tabip tarafından düzenlenen reçetede yazılı ilâç yerine başka ilâç vermek suretiyle de kişilerin hayatı ve sağlığı tehlikeye sokulabilir ve dolayısıyla bu suç işlenmiş olabilir

ikinci fıkrada bu suçun tabip veya eczacı tarafından ya da resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi hâlinde verilecek cezanın artırılması öngörülmüştür

bu maddede uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçuna ilişkin hükümler düzenlenmiştir burada uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin nelerden ibaret bulunduğu tanımlanmadığı gibi bunların teker teker gösterilmesi yoluna da gidilmemiştir bunun nedeni uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilâç ve sentetiklerin kötüye kullanılmalarının yaptırım altına alınarak güçlü bir sosyal savunmanın sağlanmasıdır böylece psikotrop madde olarak uyuşturucu veya uyarıcı etkisi yapan ve kişilerde bağımlılık meydana getiren bütün maddelerin bu suçun konusunu oluşturacağı kabul edilmiştir

maddenin birinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal ithal veya ihraç edilmesi suç olarak tanımlanmıştır bu suç bir kazanç elde etmek için işlenmektedir ancak çoğu zaman bu suçun işlenmesi suretiyle ne kadar kazanç elde edildiği belirlenemediği gibi elde edilen kazancın müsaderesi de mümkün olamamaktadır bu nedenle söz konusu suçun işlenmesi dolayısıyla hapis cezasının yanı sıra adlî para cezasına da hükmedilmesi uygun görülmüştür

uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı türkiyede uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilecektir türkiyeden yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı karşı ülke açısından ithal oluşturmaktadır bu ülkede uyuşturucu veya uyarıcı madde ithali nedeniyle yargılama yapılması veya bir cezaya mahkûm olunması türkiyede uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yargılama yapılmasına engel teşkil etmemektedir böylece uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarıyla ilgili olarak non bis in idem kuralına milletlerarası sahada geçerlilik tanınmamıştır ancak türkiyeden yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı karşı ülke açısından ithal oluşturduğu için bu ülkede yapılan yargılama sonucunda mahkûm olunan hapis cezasının kurumda infaz edilen kısmının türkiyede uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılan yargılama sonucunda mahkûm olunan hapis cezasından mahsup edilmesi gerekmektedir

üçüncü fıkroda uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine ilişkin çeşitli fiiller ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır buna göre uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satışı satışı arzı başkalarına verilmesi nakli depolanması ya da kazanç amacıyla satın alınması kabul edilmesi veya bulundurulması bir ve ikinci fıkralara göre ayrı bir suç oluşturmaktadır bu suç dolayısıyla da bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçlarda olduğu gibi hapis cezasının yanı sıra adli para cezası öngörülmüştür

maddenin dördüncü fıkrasına göre uyuşturucu maddenin eroin kokain morfin veya bazmorfin olması bir ve üçüncü fıkralarda tanımlanan suçların konu bakımından nitelikli unsurunu oluşturmaktadır ve bu fıkralara göre verilecek cezaların artırılmasını gerektirmektedir

beşinci fıkraya göre uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarının suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezaların artırılması gerekmektedir dikkat edilmelidir ki bu durumda suç işlemek amacına yönelik örgüt teşkil etmekten kurulmuş örgütü yönetmekten bu örgüte üye olmaktan dolayı ayrıca cezaya hükmedilmelidir

izlenen suç politikası gereği olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak değil kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi aslında tedavi ve terapiye ihtiyaç duyan bir kişidir bu nedenle maddenin ikinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması gerektiği kabul edilmiştir

üçüncü fıkra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında uygulanacak tedavi ve denetimli serbesti tedbirine ilişkin düzenleme yapılmıştır bu düzenleme yeterli açıklıkta yapıldığı için ayrıca izaha gerek görülmemiştir dördüncü fıkra bu denetimli serbestlik tedbirinin süresi belirlenmiştir

maddenin beşinci fıkrasına göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak dolayısıyla değil ve fakat kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak kabul etmek veya bulundurmak dolayısıyla cezaya hükmedilecektir ancak bu nedenle hükmolunan cezanın infazına sınırlama getirilmiştir buna göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması hâlinde hükmolunan ceza infaz edilmez buna karşılık tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmayan kişi ile ilgili olarak hükmolunan ceza infaz edilecektir aşağıda etkin pişmanlık maddesinde düzenlendiği gibi etkin pişmanlıktan yararlanan kullanıcı hakkında belli koşulların varlığı hâlinde cezaya hükmedilmeyecektir ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine aykırı davranan kişi hakkında etkin pişmanlıktan yararlanmış olsa bile davaya devam olunarak cezaya hükmedilecek ve bu ceza infaz edilecektir

maddede uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar bakımından özel bir pişmanlık hâli düzenlenmiştir maddenin birinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarına ilişkin etkin pişmanlık hâli düzenlenmiştir bu düzenlemeye göre etkin pişmanlığın soruşturma başlamadan önce gösterilmesi gerekir etkin pişmanlık için kişinin diğer suç ortakları ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerler hakkında bilgi vermesi ve verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması gerekir bu düzenlemede etkin pişmanlık cezanın ortadan kaldırılmasını sağlayan bir şahsî sebep olarak kabul edilmiştir

maddenin ikinci fıkrasında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak kabul etmek veya bulundurmak suçu ile ilgili olarak etkin pişmanlık hâli düzenlenmiştir burada da etkin pişmanlığın soruşturma başlamadan önce gösterilmesi gerekir etkin pişmanlık için kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden nereden ve ne zaman temin ettiği hususunda soruşturma makamlarına bilgi vererek suçluların yakalanmalarını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırması gerekir bu koşullar altında etkin pişmanlık gösteren kişi hakkında cezaya hükmolunmaması kabul edilmiştir

üçüncü fıkrada uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ticareti ya da kullanmak için satın alınması kabul edilmesi veya bulundurulması suçları ile ilgili olarak soruşturma başladıktan sonra etkin pişmanlık göstererek suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek cezada indirim yapılması öngörülmüştür ancak bu bilgi vermenin gönüllü olması gerekir etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için bunun en geç hüküm verilmeden önce gerçekleşmesi gerekir

maddenin dördüncü fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi açısından özel bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir buna göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlamadan önce resmî makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isterse cezalandırılmaz

maddede insan sağlığı için ortaya koyduğu tehlike nedeniyle zehirlerin izinsiz olarak üretilmesi veya ticareti suç hâline getirilmiştir izinsiz üretim veya ticaretten maksat bu faaliyetlerin gerekli iznin alındığını gösteren belge bulunmadan icra edilmesidir

madde metninde çocuklara veya akıl hastalarına sağlık için tehlikeli olabilecek maddelerin verilmesi suç olarak tanımlanmıştır bu suçun konusu alkollü içki ve tütün mamülleri gibi sağlık için tehlikeli olan her çeşit maddedir bu bakımdan insanda bağımlılık yaratması ve sağlık için tehlikeli olması dolayısıyla tiner gibi kimyasal maddeler de bu suçun konusunu oluşturur ancak belirtilmelidir ki bağımlılık etkisi yapan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler açısından bu bölümde tanımlanan bu hususa ilişkin özel suç hükümleri uygulanır

sahte paradan söz edebilmek için üretilen paranın sahteliğinin beş duyu organıyla anlaşılabilir olmaması gerekir başka bir deyişle tecrübe sahibi olmayan ve parayı özel bir incelemeye tâbi tutmayan bir kimsenin bu parayı gerçek para olarak kabul etmesinin olanaklı bulunması gerekir gerçek para olmadığı ilk bakışta anlaşılabilen durumlarda suçtan söz edilemez başka bir deyişle para görüntüsü taşımakla birlikte aldatıcılık özelliği olmayan kağıt veya maden parçası bu suçun konusunu oluşturmaz bu hususu vurgulamak için uygulamamızda sahte paranın sürüm yeteneğinden söz edilmektedir

maddenin ikinci fıkrasında sahte parayı kabul etmek ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır ancak bu suçun oluşabilmesi için kabul edilen paranın sahte olduğunun bilinmesi gerekir yani bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir

üçüncü fıkroda ise sahteliği bilinmeden kabul edilen paranın bu niteliğinin öğrenilmesine rağmen tedavüle konulması birinci fıkraya göre daha az cezayı gerektiren bir durum olarak kabul edilmiştir bu durumda kişi sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu özelliğini öğrendikten sonra elinden çıkarmaya çalışmaktadır

hükûmet tarafından ihraç olunan bonolar hisse senetleri tahvil ve kuponların bu madde gereğince para gibi sayılmaları için başta gelen koşul bakanlar kurulu kararı uyarınca çıkarılmış ve devlet hazinesinin borçlandırılmış olmasıdır bu itibarla kamu iktisadî teşekküllerince ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca çıkarılan ve hamile yazılı bulunan bonolar madde kapsamına girmez

yetkili kurumlar tarafından çıkarılan ve kanunen tedavül eden senetlerin madde kapsamına girebilmesi için özel bir kanunla ilgili kuruluşa kanunen böyle bir yetki verilmesi ve kuruluşlarca çıkarılan senedin kanunen tedavül etmesi yani kabulünün zorunlu olması gerekir bu gibi evrakı kağıt paralardan ayıran husus kâğıt paraların altınla veya madenî parayla değiştirilmesi talep edilmediği hâlde yetkili kuruluşlarca çıkarılan bu gibi evrakın ya ibrazında veya belirli bir vadenin gelmesinde madenî veya kağıt para ile değiştirilmesinin olanaklı bulunmasıdır

kıymetli damga esasta bir vasıtalı verginin veya harcın ödendiğini gösteren belgedir özel kanunlar bir takım işlemlerin bu gibi damgaları içeren kağıtlar üzerine yazılmasını veya bu işlemlerin onaylanması için belirli değerde damga pulunun işlemler üzerine yapıştırılıp imha olunmasını yahut posta hizmetlerinden yararlanmak isteyen kimsenin idarece saptanan değerde posta pulunu hizmetin konusunu teşkil eden mektup veya paket üzerine yapıştırmasını zorunlu kılar böylece sözü edilen kağıtlarla pullar bir vergi veya harcın ödendiğini belgeler bununla beraber kıymetli damgaların üzerlerinde taşıdıkları nominal değerle alınıp satıldıkları ve çok kere bir ödeme vasıtası olarak tedavül ettikleri ayrıca bu gibi damgaları basmak veya piyasaya sürmek tekelinin de devlete ait olduğu bilinmektedir işte bu iki vasıf kıymetli damgaları bir vergi veya harcın ödendiğini gösteren bir makbuz olmaktan çıkarmakta ve paraya yaklaştırmaktadır bu nedenle kıymetli damgalarda sahtecilik fiilleri ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır

suç konusu kıymetli damganın suç tarihinde kullanılabilir olması gerekir kıymetli damganın millî olması koşulu aranmamış yabancı kıymetli damgalar da tıpkı paralar gibi korunmuştur

söz konusu suçu oluşturan seçimlik hareketler sahte olarak üretme ülkeye sokma nakletme muhafaza etme ve tedavüle koyma olarak belirlenmiştir sahte kıymetli damgayı tedavüle koymak bunu kullanmayı sarf etmeyi ifade eder sahte damga pulunu bir makbuza veya sahte posta pulunu bir zarfa yapıştıran kimse bu pulu elinden çıkarmış yani tedavüle koymuş olur daha önce kullanılmış olan bir kıymetli damganın üzerindeki kullanıldığına dair işaret silinerek tekrar kullanılması hâlinde de sahte damgayı tedavüle koymak söz konusudur

ikinci fıkrada sahte kıymetli damgayı kabul etmek ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır ancak bu suçun oluşabilmesi için kabul edilen kıymetli damganın sahte olduğunun bilinmesi gerekir yani bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir

üçüncü fıkrada ise sahteliği bilinmeden kabul edilen kıymetli damganın bu niteliğinin öğrenilmesine rağmen tedavüle konulması birinci fıkraya göre daha az cezayı gerektiren bir durum olarak kabul edilmiştir bu durumda kişi sahteliğini bilmeden kabul ettiği kıymetli damgayı bu özelliğini öğrendikten sonra elinden çıkarmaya çalışmaktadır

para ve kıymetli damgaların sahte olarak üretiminde kullanılan alet veya malzemenin imali ithali satılması devredilmesi alınması ve muhafaza edilmesi de suç sayılmıştır esasta sahtecilik suçlarının hazırlık hareketlerini oluşturan bu gibi fiillerin başlı başına cezalandırılması bunlara bir an önce müdahale edilmesindeki zorunluluktan kaynaklanmaktadır

suçun konusunu oluşturan alet veya malzemenin sahte para veya kıymetli damgalarda sahtecilik amacıyla imali ithali satılması devredilmesi alınması ve muhafaza edilmesi bu suçu oluşturacaktır bu itibarla somut olayda belirtilen amacın suçun manevî unsuru bağlamında özellikle araştırılması gerekir birinci fıkraya göre etkin pişmanlık için sahte olarak para veya kıymetli damga üreten ülkeye sokan nakleden muhafaza eden veya kabul eden kişi bu para veya damgaları tedavüle koymadan ve resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce diğer suç ortaklarını ve sahte olarak üretilen para veya damgaların üretildiği veya saklandığı yerleri merciine haber vermesi ve ayrıca verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını ve sahte olarak üretilen paranın ele geçirilmesini sağlaması gerekir aksi takdirde etkin pişmanlıktan yararlanılamaz

ikinci fıkrada ise ayrı bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir buna göre sahte para veya kıymetli damga üretiminde kullanılan alet ve malzemeyi izinsiz olarak üreten ülkeye sokan satan devreden satın alan kabul veya muhafaza eden kişinin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce diğer suç ortaklarını ve bu malzemenin üretildiği veya saklandığı yerleri merciine haber vermesi ve ayrıca verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını ve bu malzemenin ele geçirilmesini sağlaması gerekir

anayasamız kanunları yayınlamak görevini cumhurbaşkanına verdiği gibi seçimlerin yenilenmesine anayasa mahkemesinde iptal davası açılmasına uluslararası antlaşmaların onaylanmasına silâhlı kuvvetlerin kullanılmasına bireysel özel af çıkarılmasına bazı görevlere atamalar yapılmasına ve diğer hususlara karar vermek yetkisini de keza cumhurbaşkanına tanımıştır bu gibi işlemleri içeren belgeler cumhurbaşkanlığı mührü ile mühürlenebileceğinden maddede bu mühre de yer verilmiştir

kağıt üzerindeki yazının anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir

bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir ancak bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez bu itibarla gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt belge niteliği taşımaz kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir

ancak bazı belgeler örneğin poliçe gibi kambyo senetleri açısından belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir zira imza ilgili kambyo senedinin zorunlu şekil şartını kurucu bir unsurunu oluşturmaktadır

bir kişinin düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır ancak bu belge sahtedir belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi gerçek veya hayali bir kişi olabilir bunun belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır

bir belgeden söz edebilmek için kağıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması hukukî bir hüküm ifade etmesi hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir

resmi belge bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir bu itibarla düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir bu itibarla bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulama kabiliyetinin olması hâlinde dahi resmi belge vardır çünkü sözleşme kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır

ayrıca belirtilmelidir ki her ne kadar belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kağıdın varlığı gerekli ise de bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için yazının kağıt üzerinde bulunması gerekmez bir metal levha üzerine yazı yazılması hâlinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir bu itibarla araç plakaları da resmi belge olarak kabul edilmek gerekir

söz konusu suç seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır

birinci seçimlik hareket resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir bu seçimlik hareketle resmi belge esasında mevcut olmadığı hâlde mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir

sahtelikten söz edebilmek için düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir başka bir deyişle sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir

ikinci seçimlik hareket gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmektir bu seçimlik hareketle esasında mevcut olan resmi belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır mevcut olan resmi belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir aksi takdirde resmi belgeyi bozmak suçu oluşur

birinci ve ikinci seçimlik hareketle bağlantılı olarak belirtilmek gerekir ki sahteciliğin belgenin üzerindeki bilgilerin bir kısmına veya tamamına ilişkin olmasının suçun oluşması açısından bir önemi bulunmamaktadır

üçüncü seçimlik hareket ise sahte resmi belgeyi kullanmaktır kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının bir önemi yoktur

maddenin ikinci fıkrasında resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmaktadır birinci fıkrada tanımlanan suçtan farklı olarak bu suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesinin yanı sıra suçun konusunu oluşturan belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belge olması gerekir bu bakımdan resmi belgede sahteciliğin kamu görevlisi tarafından yapılmasına rağmen düzenlenen sahte resmi belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmaması hâlinde bu fıkra hükmü uygulanamaz

söz konusu suçu oluşturan hareketler birinci fıkrada tanımlanan suçu oluşturan seçimlik hareketlerden ibarettir ancak bu bağlamda özellikle belirtilmelidir ki kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi hâlinde bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur

resmi belgeyi bozmak yok etmek ve gizlemek fiilleri resmi belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak ceza yaptırımına altına alınmıştır sahtecilik suçu düzenlenen belgenin veya belgede yapılan değişikliğin başkasını aldatıcı nitelikte olmasını gerektirir bu maddede tanımlanan suçun işlenmesi başkasını aldatma özelliği taşımayabilir

suçun konusu hukuken geçerli yani gerçek bir resmi belgedir

söz konusu suçu oluşturan seçimlik hareketler resmi belgeyi bozmak yok etmek veya gizlemektir

gerçek bir resmi belge üzerindeki yazıları örneğin boyamak veya silmek suretiyle okunamaz hâle getirmek belge üzerindeki resmi koparmak belgeyi yırtmak yakmak veya gizlemek fiilleri bu suçu oluşturur

dikkat edilmelidir ki gizleme hâlinde belge varlığını ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir gizlenen belge kişilerin nezdinde bulunan resmi belge olabileceği gibi bir kamu kurum ve kuruluşunda ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunda muhafaza edilen belge de olabilir

gizlemenin belgenin nezdinde bulunduğu kişiye ya da kurum veya kuruluşa karşı olması gerekir bir belgenin örneğin bir uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık gerçeğe aykırı olarak mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde bu suç değil suç delillerini gizleme suçu oluşur

bir resmi belgenin örneğin bir hukukî uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık gerçeğe aykırı olarak mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde bu suç oluşur ancak bir suça ilişkin olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma kapsamında istenen belgelerin verilmemesi hâlinde resmi belgenin gizlenmesi suçunun değil suç delillerini gizleme suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir

gizleme olgusu belgenin nezdinde bulunduğu kişiden ya da kurum veya kuruluştan çalınması suretiyle de gerçekleşebilir ancak bu durumda hırsızlık suçundan değil resmi belgenin gizlenmesi suçundan dolayı hüküm tesis edilmelidir

resmi belgenin kamu görevlisi tarafından bozulması yok edilmesi veya gizlenmesi bu suçun nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır bu suç açısından özellik arzeden husus suçun konusunu oluşturan belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge olması gerekmez gerçek bir resmi belgenin kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak bozulması yırtılması yok edilmesi veya gizlenmesi hâlinde bu suç oluşur

madde doktrinde fikrî sahtecilik olarak adlandırılan bir suç tipini düzenlemektedir kişi kendi beyanıyla sahte bir resmî belgenin düzenlenmesine neden olmak hakkına sahip değildir kişinin açıklamaları üzerine düzenlenen resmî belgenin bu beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması suçun oluşması için gereklidir aksi takdirde düzenlenen belge yapılan beyanın doğruluğunu ispat edemeyeceğinden kişi kendi beyanı ile böyle bir belgenin düzenlenmesine etmen olmuş sayılamaz ve kendisinin bu madde uyarınca cezalandırılmasının neden ve hikmeti kalmaz o hâlde bakılacak husus şudur beyanın doğruluğu düzenlenen resmî belgeyle ispat edilecek ise madde uygulanacaktır buna karşılık beyanı alan memur beyanın doğruluğunu tahkik edip buna kanaat getirdikten sonra resmî belgeyi düzenlemek durumunda ise yani resmî belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise bu maddedeki suç oluşmaz nitekim kişiyi çok geniş bir surette doğruyu söylemekle yükümleyen italyan ceza kanununun 483 üncü maddesi de aynı esası kabul etmiş ve italyan yargıtayının yerleşmiş içtihadı da bu yönde olmuştur

bu nedenle gümrük muayene memuruna belirli bir malı ithal veya ihraç edeceği yolunda yalan beyanda bulunan kişi bu maddedeki suçu işlemiş olmaz zira beyanı alan gümrük muayene memuru sırf bu beyanla yetinmeyip beyanın doğruluğunu incelemekle yükümlüdür

resmî belge ile doğruluğu ispat edilecek olayların ne olduğu belgenin niteliğine göre belirir

hâkime değişik olaylar karşısında yalan beyanın niteliğine göre temel cezayı belirlemek bakımından takdir yetkisi sağlamak maksadıyla maddedeki ceza üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası olarak saptanmıştır

suç gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek suretiyle de işlenebilir bu seçimlik hareketle esasında mevcut olan özel belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır mevcut olan özel belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir aksi takdirde özel belgeyi bozma suçu oluşur

söz konusu suçun tamamlanabilmesi için bu iki seçimlik hareketten birinin gerçekleşmesinin yanı sıra düzenlenen sahte belgenin kullanılması gerekir

suçun oluşması için bir unsur olarak kullanmanın gerçekleşmesi gerekir kullanmadan maksat bu sahte belgenin herhangi bir hukukî ilişkide veya herhangi bir hukukî işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır

maddenin ikinci fıkrasında başkaları tarafından sahte olarak düzenlenmiş olan bir özel belgenin kullanılması suç olarak tanımlanmıştır bu suçun oluşabilmesi için kullanan kişinin belgenin sahte olduğunu bilmesi gerekir yani bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir

maddede özel belgeyi bozmak yok etmek ve gizlemek fiilleri özel belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak ceza yaptırımına altına alınmıştır

suçun konusu hukuken geçerli yani gerçek bir özel belgedir

söz konusu suçu oluşturan seçimlik hareketler özel belgeyi bozmak yok etmek veya gizlemektir

gerçek bir özel belge üzerindeki yazıları örneğin boyamak karalamak veya silmek suretiyle okunamaz hâle getirmek belgeyi yırtmak yakmak veya gizlemek fiilleri bu suçu oluşturur

gizleme hâlinde belge varlığını ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir gizlenen belge kişilerin nezdinde bulunan özel belge olabileceği gibi özel veya kamuya ait bir kurum veya kuruluşta muhafaza edilen özel belge de olabilir noterde muhafaza edilen vasiyetname bu ikinci hâle örnek teşkil eder

ticarî hayatta büyük yer tutan ve basit bir ciro ile veya buna bile gerek görülmeksizin tedavül eden bazı evrakı daha ciddî bir şekilde korumak maksadına yöneliktir madde ile sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması hâlinde resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir burada söz konusu olan sadece resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin cezanın uygulanması değildir sayılan belgelerde sahtecilik yapılması durumunda resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler bütün olarak uygulanır

kambiyo senedi veya emtiayı temsil eden evrak imzalı ve boş olarak faile tevdi edilmiş olup da fail bunu tevdi maksadından farklı bir şekilde doldurmuşsa o takdirde açığa atılan imzanın kötüye kullanılmasına ilişkin yaptırım uygulanacaktır çünkü bu durumda tevdi edilen kağıt imzalı ve fakat boş olarak verildiği için henüz belge niteliğini kazanmamıştır

maddede son zamanlarda tahvillerde de sahtecilik fiillerinin geniş ölçüde gerçekleştirilmesi ve bu nedenle güvenliğin çok zarara uğraması nedeni ile her türlü tahvillerde özel himaye altına alınmıştır ayrıca el yazılı vasiyetnamelerde gerçekleştirilen sahtecilik dolayısıyla resmî belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanacağı açıklanmıştır burada söz konusu olan vasiyetname noter huzurunda yapılmamış olanlardır noterin talep üzerine düzenlediği vasiyetname bir resmî belge olduğundan bu madde kapsamında zikredilmesine gerek yoktur burada geçen vasiyetname ölen kişinin meydana getirdiği el yazısı ile yapılmış veya onun beyanı üzerine özel kişilerce saptanmış vasiyetnamelerdir

maddenin ikinci fıkrasında kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile tabip dış tabibi eczacı ebe hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu kişilerin görevlerinin gereği olarak gerçeğe aykırı belge düzenlemesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır ancak düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacaktır böylece belirtilen kişilerin görevlerinin ifası bağlamında düzenledikleri belgelerin önemi vurgulanmış ve bunlara duyulan güvenin özellikle korunması amaçlanmıştır

bölüm başlığı kamu barışına karşı suçlar olarak belirlenmiştir kamu barışı kavramından bireyler arasındaki ilişkilerde hukukun egemen olduğu toplum düzeni anlaşılmalıdır bireylerin taşıdığı barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşadıklarına dair duygunun da kamu barışı kavramı içerisinde düşünülmesi gerekmektedir bu kavram kamu güvenliği kavramından daha geniş bir anlam içeriğine sahiptir

madde ile ülkenin belli bir bölgesinde yaşayan halkın hayat sağlık vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından tehdit edilmesi suç hâline getirilmiştir suçun oluşması için belirli kişi veya kişilerin değil fakat gayri muayyen kişilerden oluşan kitlelerin tehdide muhatap olması aranır tehdidin halkın hayatı sağlığı vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından bir korku endişe veya panik meydana getirmek amacıyla yapılmış olması gereklidir endişe korku ve panik kelimeleri halkta meydana gelecek telaş hâlinin değişik derecelerde olabileceğini ifade amacıyla kullanılmıştır suçun oluşması bakımından bu hâllerin fiilen gerçekleşmiş olması aranmaz tehdidin objektif olarak böyle bir hâle sebebiyet verebilecek nitelikte olması yeterlidir

ikinci fıkrada fiilin silâhla işlenmesi hâli silâhın niteliği de dikkate alınarak bir ağırlaştırıcı sebep olarak öngörülmüştür

maddenin birinci fıkrasında suç işlemeye alenen tahrik fiili iştirak ilişkisinden bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır burada bir tehlike suçu söz konusu olduğundan suç işlemeye tahrik suçunun tamamlanabilmesi için tahrik konusu suçların işlenmesi gerekmemektedir suç işlemek için tahrik aslında tahrik konusu suça bir hazırlık hareketi niteliğindedir ancak aleni olarak gerçekleştirilen bu tür fiillerin kamu barışı açısından ifade ettiği tehlike nedeniyle zararlı neticenin doğmasını beklemeden ve iştirak kurallarından bağımsız olarak ceza yaptırımına altına alınması gerekmiştir burada önemli olan belirli olmayan kimselerin suç işlemeye tahrik edilmesidir eğer muayyen kişiler belli bir suçu işlemek için teşvik veya azmettirilmiş ise meselenin iştirak kuralları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir

suçu oluşturan tahrik soyut saygısızlık ve reddin ötesinde bir halk kesimine karşı düşmanca tavırlar gösterilmesini sağlamaya veya bu tür tavırları pekiştirmeye objektif olarak elverişli olmalıdır fail sübjektif olarak da bu amacı gütmeli halk kesimini kin ve nefrete tahrik etmelidir bu kapsamda salt yüz çevirme soyut bir ret veya saygısızlık ifade eden bir davranışta bulunma veya bu yönde sözler sarfetme suçun gerçekleşmesi bakımından yeterli değildir fiilin suç teşkil etmesi için bunların ötesinde ağır ve yoğun bir tarzda kin ve düşmanlığa tahrikin var olması gerekir failin fiili adet ve şahıs olarak muayyen olmayan toplum kesimi üzerinde kin ve nefret duygularının oluşumuna veya mevcut duyguların pekişmesine etkide bulunmalıdır

kin öç almayı gerektirecek şiddetli düşmanlık hareketlerin zeminini oluşturan psikolojik bir hâl düşmanlık ise husumet beslenen konuya karşı düşünerek tasarlayarak zarar vermeye onu mağlup etmeye yönelmiş kin duygusu olarak da tanımlanabilir şu hâlde kin ve düşmanlık husumet beslenen konuya karşı tasarlayarak zarar vermeye öç almayı gerektirecek şiddette nefret duymaya yönelik hareketlerin zemini oluşturan psikolojik bir hâl olarak açıklanabilir

fıkra metninde fiilin kamu güvenliğini tehlikeye düşürecek biçimde yapılması arandığı için suç soyut tehlike suçu olmaktan çıkarılmış somut tehlike suçu hâline getirilmiştir bu suretle çağdaş hukuktaki soyut tehlike suçlarını azaltma yönündeki eğilim dikkate alınmış temel hak ve hürriyetlerin kullanım alanı genişletilmiştir bu düzenleme sayesinde kin ve düşmanlık ibaresinin anlamı da dikkate alındığında sadece şiddet içeren ya da şiddeti tavsiye eden tahrikler madde kapsamında değerlendirilebilecektir

söz konusu suçun oluşması için kamu güvenliğinin bozulması tehlikesinin somut olgulara dayalı olarak varlığı gereklidir bu tehlike somut bir tehlikedir bu somut tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlerken failin söz ve davranışlarının neden olduğu tehlike neticesinin gerçekleşmesi gerekir hâkim kullanılan ifadeler dolayısıyla bu tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğini dayanak noktalarını göstermek suretiyle belirleyecektir bu kapsamda kişinin söz ve davranışlarının kamu güvenliğini bozma açısından yakın bir tehlike oluşturduğunun tespit edilmesi gerekir kişinin söz ve davranışlarının halkın bir kesimi üzerinde tahrik konusu fiillerin işleneceği hususunda duyulan endişeyi haklı kılacak bir etki oluşturmaya gerekir ifade özgürlüğü ile bu tip tehlike suçları arasında açık ve mevcut tehlike kriterinin var olması gerekir

örgüt soyut bir birleşme değildir bünyesinde hiyerarşik bir ilişki hâkimdir bu hiyerarşik ilişki bazı örgüt yapılanmalarında gevşek bir nitelik taşıyabilir bu ilişki dolayısıyla örgüt mensupları üzerinde hâkimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliğini kazanmaktadır

örgütün varlığı için suç işlemek amacı etrafındaki fiilî birleşme yeterlidir örgüt niteliği itibarıyla devamlılık arzeder bu itibarla kişilerin belli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi hâlinde örgüt değil iştirak ilişkisi mevcuttur iştirak ilişkisinden bahsedebilmek için suç ortakları nezdinde suçun konu veya mağdur bakımından somutlaşması gerekir buna karşılık örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu veya mağdur itibarıyla somutlaştırılması zorunlu değildir

madde metninde suç işlemek amacına yönelik örgütün varlığı için asgari üye sayısı belirlenmemiştir

suç işlemek için örgüt kurulması bir somut tehlike suçudur her ne kadar en az iki kişinin belli amaç etrafında suç işlemek üzere devamlı surette fiilen birleşmesi suretiyle örgüt meydana gelebilirse de kurulan örgüt güdülen amaç bakımından somut bir tehlike oluşturmazabilir bu nedenle örgütün yapısı sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması aranmalıdır bu bakımdan örneğin sadece üç kişinin bir araya gelmesi devletin ülke bütünlüğünü bozmaya yönelik suçları işleme açısından somut bir tehlike taşımayabilir buna karşılık ekonomik çıkar sağlamaya yönelik suçlar açısından elverişli olabilir

bu suç bir amaç suç niteliği taşımaktadır bu nedenle söz konusu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir kişiler suç işlemek amacıyla bir örgütlenme yapısı içinde bulunmalıdırlar işlenmesi amaçlanan suçların türü veya niteliği sadece bu suç için öngörülmüş olan alt ve üst sınırlar arasında somut cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir

ikinci fıkrada suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olmak ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır örgüte üye olmak fiilî bir katılmadır örgüte üye olmak için örgüt yöneticilerinin rızasının varlığına gerek yoktur tek taraflı iradeyle de katılmak mümkündür

üçüncü fıkraya göre örgütün silâhlı olması bir ve ikinci fıkrada tanımlanan suçların daha ağır ceza ile cezalandırılmasını gerektiren nitelikli unsurunu oluşturmaktadır suç örgütünün silâhlı olup olmaması veya sahip olunan silâhların cins nitelik ve miktarı somut tehlikenin belirlenmesi veya var olan somut tehlikenin ağırlığı bakımından dikkate alınmalıdır

kişi suç işlemek için kurulmuş olan örgütün kurucusu yöneticisi veya yesi olmakla birlikte örgütün ulaştığı yapılanma itibarıyla dağılmasını sağlama imkanından yoksun olabilir bu durumda bile söz konusu sıfatları taşıyan kişilerin belli şartlarda etkin pişmanlıktan yararlanması sağlanabilmelidir bu düşüncelerle maddenin dördüncü fıkrası düzenlenmiştir buna göre suç işlemek amacıyla örgüt kuran yöneten veya örgüte ye olan kişinin gönüllü olarak teslim olup örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi hâlinde hakkında örgüt kurmak yönetmek veya örgüte ye olmak suçundan dolayı cezaya hkmolunmayacaktır

kurucu yönetici veya üyenin örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde örgüt kurmak yönetmek veya örgüte ye olmak suçundan dolayı hakkında verilecek cezada belli oranda indirim yapılması kabul edilmiştir

etkin pişmanlıktan yararlanarak serbest bırakılan kişiler açısından güvenlik ve topluma uyum sorunu yaşandığı bilinmektedir bu nedenle etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmelidir bu bir yıllık süre kişinin serbest bırakıldığı andan itibaren işlemeye başlar denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması açısından etkin pişmanlık nedeniyle kişi hakkında cezaya hkmolunmaması ile indirilmiş cezaya hükmolunması arasında bir fark gözetilmemiştir uygulanmasına başlanan denetimli serbestlik tedbirinin süresi hâkim kararıyla uzatılabilecektir ancak süre üç yıldan fazla olamaz

maddenin birinci fıkrası kara ulaşım araçlarının hareketlerinin cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bile engellenmesini veya bunların kaçırılmasını cezalandırmaktadır suçun maddi unsuru belirtilirken uygulamada herhangi bir duraksamaya neden olunmaması için kaçırma niteliğinde bulunan hareketlerin teker teker sayılması ve böylece araçların hareket etmesinin engellenmesi aracın hareket ettirilmemesi hareket hâlinde bulunanların durdurulması ve gitmekte olduğu yerlerden başka yerlere yönlendirilmesi ayrıca açıklanmıştır

türkiyenin de imzalamış bulunduğu kıta sahanlığındaki sabit platformların güvenliğine karşı hukuka aykırı fiillerin tenkili hakkında sözleşme hükümleri göz önünde bulundurulmuştur

sabit bir platformdan maksat doğal kaynakların keşfi veya işlenmesi için veya diğer ekonomik maksatlarla daimi olarak deniz yatağına yerleştirilmiş yapılar veya tesisler veya yapay adacıklardır

söz konusu tesislerin kişilere karşı cebir veya tehdit kullanılarak ya da hile ile ele geçirilmesi zabtı kontrol altına alınması fiilleri cezalandırılırken temel amaç sabit platformların güvenliğini korumaktır

bu tesislere zarar verilmesi mala zarar verme suçunun nitelikli şeklini oluşturduğu için bu madde kapsamında ayrıca suç olarak tanımlanmamıştır

maddenin ikinci fıkrasında özel bir içtima hükmüne yer verilmiştir buna göre birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi hâlinde ayrıca bu nedenle cezaya hükmedilmelidir bu fıkrada tanımlanan suçun işlenebilmesi için kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi gerekmemektedir

üçüncü fıkraya göre birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır bu itibarla kasten yaralama suçunun temel şeklinin gerçekleşmesi hâlinde sadece birinci fıkraya istinaden cezaya hükmedilmelidir

madde metninde toplumun sahip bulunduğu ortak edep ar ve haya duygularının edep törelerinin ihlâli incitilmesi ve her ne suretle olursa olsun edep ve ahlâk temizliğine alenen saldırı niteliği taşıyan hareketler tutum ve davranışlar ve takınılan durumlar suç olarak tanımlanmıştır

toplum kültürünün önemli bir kısmını oluşturan edep iffet ar ve haya duyguları edep töreleri korunmakta ve bu değerlere saldırı niteliği taşıyan hareketler yasaklanmaktadır

hayasızca hareketlerin cezalandırıldığı bu suç tanımında bu kavrama açıklık getirmek amacıyla alenen cinsel ilişkide bulunmak ve teşhircilik ifadeleri kullanılmıştır madde metninde geçen cinsel ilişki cinsel arzuların tatmini amacına yönelik her türlü davranışı ifade etmektedir teşhirciliğin konusu kişinin cinsel organlarından ibaret değildir vücut bölgelerinin madde metniyle korunması amaçlanan hukukî değeri ihlâl niteliğindeki teşhiri bu suçun oluşumuna neden olacaktır

bu davranışların suç oluşturabilmesi için alenen gerçekleşmesi gerekir aleniyet için aranan ölçüt gerçekleştiği koşullar itibarıyla fiilin belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır

madde metninde müstehcenlik ve çocukların bu tür zararlı yayınlara karşı korunmasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir normatif değerlendirilebilir bir unsur niteliğini taşıyan müstehcenlik kavramının içeriğinin belirlenmesinde toplumda egemen olan değer ölçüleri ve yukarıdaki madde gerekçesinde hayasızca hareketler kavramına yönelik olarak yapılan açıklamalar göz önünde bulundurulmalıdır

maddenin birinci fıkrasında müstehcenlikle ilgili çeşitli davranışlar suç olarak tanımlanmıştır fıkranın a bendinde bir çocuğa müstehcen görüntü yazı veya sözleri içeren ürünlerin verilmesi ya da bunların içeriğinin gösterilmesi okunması okutulması veya dinletilmesi b bendinde ise bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösterilmesi görülebilecek şekilde sergilenmesi okunması okutulması söylenmesi veya söylenmesi suç olarak tanımlanmıştır

fıkranın c bendine göre müstehcen görüntü yazı veya sözleri içeren ürünlerin içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arzedilmesi suç oluşturmaktadır d bendine göre bu ürünler ancak bunların satışına özgü alışveriş yerlerinde erişkin kişilere satılabilir veya kiraya verilebilir bu itibarla müstehcen görüntü yazı veya sözleri içeren ürünlerin satışına mahsus alışveriş yerleri dışında satışa veya kiraya arzedilmesi satılması veya kiraya verilmesi suç olarak tanımlanmıştır

suçun oluşması için evli olan kimsenin kanuna ve usulüne uygun olarak ikinci bir nikâh işlemi yaptırmış bulunması gerekir birinci evliliğin türkiyede veya yabancı bir ülkede yapılmış olmasının önemi yoktur birinci evlilik ölüm boşanma veya iptal suretiyle ortadan kalkmadığı sürece ikinci evlilik suç teşkil edecektir birinci evliliğin iptalinin olanaklı bulunması hâlinde de iptal hükmü kesinleşmediği sürece ikinci evlilik suç teşkil edecektir suçun oluşabilmesi için kişinin kasten hareket etmesi gerekir taksirle ikinci evliliğin gerçekleşmiş bulunması hâlinde fiil suç olmaz

ikinci fıkraya göre evli olduğu hâlde ikinci defa evlenen kişinin durumunu bilerek onunla evlenen kimse de birinci fıkra gereğince cezalandırılacaktır bu hâlde suçun oluşması için failin kendisinin evli olması gerekmez ve fakat evlendiği kişinin esasen evli bulunduğunu bilmesi yeterlidir taksir suçun oluşması için yeterli değildir birinci evlenme yurt dışında yapılmış olsa da suç oluşacaktır

maddenin üçüncü fıkrasında gerçek kişiliğin saklanması suretiyle başkasıyla evlenme işlemi yaptırılması cezalandırılmaktadır suç failin gerçek kimliğini saklayarak kendisini bir başka kimse gibi göstermesi ve bu suretle evlenme işlemlerinin yapılması ile oluşur

dördüncü fıkroda yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlardan dolayı zamanaşımının evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlayacağı hükmü getirilmiştir iptal davası uzun sürebileceğinden burada zamanaşımının başlangıcını özel biçimde belirleyen bir hükmün getirilmesi yerinde görülmüştür

maddenin beşinci fıkrasında resmî nikâh bulunmadan evlenmenin dinsel töreninin yaptırılmasının cezalandırılacağı hususundaki hükme yer verilmiştir böylece anayasanın 174 üncü maddesinin 4 numaralı bendi vurgulanmış olmaktadır ancak medenî nikâhın yapılması durumunda kamu davası ve hükmedilen cezanın bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılacağı hükme bağlanarak resmî nikâhın yapılmasını teşvik edici bir hüküm getirilmiştir hâlen insanların fiilen ve uzun süreler nikâhsız olarak yaşadıkları ve bunun suç oluşturmadığı düşünülecek olursa böyle bir hükmün yerinde olduğu kabul edilmelidir

son fıkroda ise evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu gösteren belgeyi görmeden bir evlenme için dinsel tören yapan kimsenin cezalandırılması öngörülmüştür

söz konusu suç onbeş yaşını bitirmemiş olan çocuğun kaçırılması veya alıkonulması suretiyle gerçekleşir ancak bunun için cebir veya tehdit kullanılmasına gerek yoktur ayrıca çocuğun velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya baba ya da üçüncü derece dahil kan hısımları tarafından kaçırılmış veya alıkonulmuş olması gerekir

maddenin ikinci fıkrasında söz konusu suçun nitelikli hâlleri belirlenmiştir buna göre kaçırma veya alıkoyma fiillerinin cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle işlenmesi hâlinde faile daha ağır ceza verilecektir keza kaçırılan çocuğun oniki yaşını bitirmemiş olması hâlinde de ceza artırılacaktır

bu hükümle korunmak istenen hukukî değer kamusal faaliyetlerin dürüstlük ilkesine uygun olarak yürütüldüğüne dair ve özellikle kamu adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımı gibi ihale işlemlerinin yapılmasıyla ilgili olarak kamu görevlilerine duyulan güvendir

suçun konusu mal veya hizmet alım veya satımına ilişkin ihale ya da kiralama ihalesidir ihalenin konusunun suçun oluşması açısından bir önemi yoktur ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için yapılan ihalenin 4734 sayılı kamu ihale kanunu veya 2886 sayılı devlet ihale kanunu hükümlerine tabi bir ihale olması şart değildir söz konusu suçun oluşabilmesi için önemli olan yapılan ihalenin kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihale olmasıdır

kamu adına yapılan satım ve kiraya verme işlemlerinde bedel artırım esası buna karşılık mal veya hizmet alımları ve kiralama gibi işlemlerde ise bedel eksiltme esası kabul edilmiştir buna göre artırımlarda tahmin olunan bedelden aşağı olmamak üzere teklif olunan bedellerin en yükseği eksiltmelerde ise tahmin olunan bedelden fazla olmamak üzere teklif olunan bedellerden tercihe layık görüleni bulunup iş o teklifi verenin üzerine bırakılmaktadır en çok artıranın veya eksiltenin icabını kabul mahiyetindeki irade bildirimi ve bu iradenin oluşumunu sağlayan şartlar esas alınmak suretiyle sözleşme imzalanmasına kadarki idari işlemlerin tümü ihale sürecini oluşturmaktadır sözleşmenin imzalanması ile birlikte ihale süreci de sona ermektedir

suç ihaleye fesat karıştırmakla oluşur hangi hareketlerin ihaleye fesat karışdırma niteliğinde olduğu maddenin ikinci fıkrasında tek tek sayılmıştır

1 ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek

2 ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak

3 teklif edilen malları şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu hâlde sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak

4 teklif edilen malları şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı hâlde sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak

bu fiiller yeterli açıklıkta tanımlandığı için ayrıca izaha gerek görülmemiştir

fıkranın b bendine göre ihale sürecinde tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak ihaleye fesat karışdırma suçunu oluşturur aslında bu durumda hile yoktur ancak gizli kalması gereken bilgilerin başkalarının bilgisine sunulması ihalenin objektif ve serbest rekabet şartlarında yapılmasını engeller

fıkranın c bendinde cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek ihaleye fesat karışdırma olarak kabul edilmiştir isteklilerin ihalenin gün veya saatinde ihalenin yapılacağı yer konusunda yanıltılması ve bu suretle teklif veya pazarlık için öngörülen süreyi geçirmesi bu fiillere ilişkin örnek oluşturmaktadır

fıkranın d bendine göre ihaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları ihaleye fesat karışdırma suçunu oluşturmaktadır çünkü bu fiiller ihalenin objektif ve serbest rekabet şartlarında yapılmasını engeller

bütün bu seçimlik hareketlerden herhangi birinin veya birkaçının gerçekleştirilmesi durumunda ihaleye fesat karışdırma suçu işlenmiş olur

sözleşmenin imzalanmasıyla ihale süreci sona ermekte ve edimin ifası süreci başlamaktadır bu süreçte edimin ifasına fesat karıştırılması bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır

söz konusu suç kamu kurum veya kuruluşları kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bunların iştirakiyle kurulmuş şirketler bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar kamu yararına çalışan dernekler ya da kooperatiflere karşı taahhüt altına girilen edimin ifasına fesat karıştırmak suretiyle işlenebilir bu bakımdan söz konusu suçun uygulama alanı sadece kamu kurum veya kuruluşlarına karşı girilen taahhütlerin yerine getirilmesiyle sınırlı tutulmamıştır

maddenin ikinci fıkrasında edimin ifasına fesat karıştırma niteliğindeki hareketler sayılmıştır sayılan bütün bu hareketlerin ortak özelliği hileli davranışlar olmasıdır fıkra metninde beş bent olarak sayılan bu seçimlik hareketler yeterli açıklıkta tanımlandığı için ayrıca izaha gerek görülmemiştir

maddenin üçüncü fıkrasına göre edimin ifasına fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için kamu görevlilerinin ve sair kişilerin bir menfaat temin etmiş olmaları gerekli değildir aksi takdirde yani edimin ifasına fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin edilmiş olması hâlinde ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre ceza sorumluluğu cihetine gidilir

madde esasta işçi ücretlerinin veya besinler veya başka malların değerlerinin artıp eksilmesini sağlamak maksadıyla yalan haber veya havadis yayınlanmasını veya aynı maksatla diğer bir takım hileli yollara başvurulmasını cezalandırmaktadır böylece maddenin esasta korumak istediği hukukî yarar serbest rekabet koşulları çerçevesinde fiyatların belirlenmesini ihlâl edici hareketleri engellemektir

borsalarda kabul edilen belge ve senetler hakkında sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek yalan yanlış yanıltıcı mesnetsiz bilgi verme haber yayma yorum yapma gibi fiiller 2871981 tarihli ve 2499 sayılı sermaye piyasası kanununun cezaî sorumluluk başlıklı 47 nci maddesinin birinci fıkrasının 3 numaralı bendinde cezalandırıldığı için kıymetli evrakın fiyatlarını etkileme konusunda ayrıca hüküm düzenlenmemiştir

madde taahhüt olunan işin yapılmaması suretiyle kamu kurum ve kuruluşları veya kamu hizmeti veyahut genel bir felâketin önlenmesi için zorunlu eşya veya gıda maddelerinin ortadan kalkmasına veya bu sonucu doğuracak derecede azalmasına neden olunmasını suç hâline getirmiş bulunmaktadır

suçun maddî unsuru taahhüt olunan işin yapılmamasıdır elbette ki bu yapmamanın kasta bağlı bulunması suçun oluşması için gereklidir

suçun oluşması için herhangi bir taahhüdün yerine getirilmemesi söz konusu olmayıp taahhüdün konusunun resmî daire veya kamu hizmeti veya genel bir felâketin önlenmesi için gerekli besin ve başka eşya olması gerekmektedir failin kamu idaresine karşı maddede belirtilen erzak veya eşyayı sağlama hususunda taahhüt altına girmiş bulunması yeterli olup bu işi meslek edinmesi gerekmez

taahhüdün failin elinde olmayan mücbir nedenler dolayısıyla yerine getirilmemesi hâlinde fiilin kusurun ortadan kalkması dolayısıyla cezalandırılmayacağı açıktır

maddenin birinci fıkrasında ticari sır bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi suç olarak tanımlanmıştır bir bilgi veya belgenin bu nitelikte olup olmadığı ilgili kanunda belirlenen bu hususa ilişkin ölçütler göz önünde bulundurularak hâkim tarafından belirlenir

maddenin ikinci fıkrasında fennî keşif ve buluşlar ile sınaî uygulamaya ilişkin bilgiler koruma altına alınmıştır genel anlamda fennî veya sınaî sır sanayicinin işletmesinin yararı gereği gizli tutmak istediği hususlardır

üçüncü fıkrada sırrın türkiyede oturmayan bir yabancıya veya memurlarına açıklanması hâlinde daha ağır ceza öngörülmüştür

maddenin dördüncü fıkrasında bir kimsenin cebir veya tehditle bu madde kapsamına giren bir sırrı açıklamaya mecbur edilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır

bilişim sistemlerine karşı suçların düzenlendiği bölümde yer alan bu maddede bilişim sistemine girme fiili suç olarak tanımlanmıştır

bilişim sisteminden maksat verileri toplayıp yerleştirdikten sonra bunları otomatik işlemlere tâbi tutma olanağını veren manyetik sistemlerdir

maddenin birinci fıkrasında bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına hukuka aykırı olarak girmek veya orada kalmaya devam etmek fiili suç hâline getirilmiştir sisteme hukuka aykırı olarak giren kişinin belirli verileri elde etmek amacıyla hareket etmiş bulunmasının önemi yoktur sisteme doğal olarak haksız ve kasten girilmiş olması suçun oluşması için yeterlidir

ikinci fıkraya göre birinci fıkroda tanımlanan fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi bu suç açısından daha az ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

üçüncü fıkroda bu suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli düzenlenmiştir birinci fıkroda tanımlanan suçun işlenmesi nedeniyle sistemin içerdiği verilerin yok olması veya değişmesi hâlinde failin suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılması öngörülmüştür dikkat edilmelidir ki bu hükmün uygulanabilmesi için failin verileri yok etmek veya değiştirmek kastıyla hareket etmemesi gerekir

sistem içindeki bütün soyut unsurlar fıkroda geçen veri teriminin kapsamındadır

maddenin birinci fıkrasında bir bilişim sisteminin işleyişini engelleme bozma sisteme hukuka aykırı olarak veri yerleştirme var olan verileri başka bir yere gönderme erişilmez kılma değiştirme ve yok etme fiilleri suç olarak tanımlanmaktadır böylece sistemlere yöneltilen ızzar fiilleri özel bir suç hâline getirilmiştir aracın fizik varlığı ve işlemlerini sağlayan bütün diğer unsurları söz konusu suçun konusunu oluşturmaktadır fıkroda seçimlik hareketli bir suç meydana getirilmiştir

ikinci fıkroda bu fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi hakkında işlenmesi hâlinde verilecek cezanın artırılması öngörülmüştür

üçüncü fıkroda ise bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisine veya başkasına yarar sağlaması ceza yaptırımını altına alınmıştır ancak bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilebilmesi için fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması gerekir bu bakımdan fiilin örneğin dolandırıcılık hırsızlık güveni kötüye kullanma veya zimmet suçunu oluşturmaması hâlinde bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilmeyecektir

banka veya kredi kartlarının hukuka aykırı olarak kullanılması suretiyle bankaların veya kredi sahiplerinin zarara sokulmasını bu yolla çıkar sağlanmasını önlemek ve failleri cezalandırmak amacıyla kaleme alınmıştır

banka kartı bankanın kurduğu sisteme hukuka uygun olarak girmeyi sağlamaktadır bu kart saptanan ve kart sahibince bilinen bir numara marifetiyle banka görevlisinin yardımı olmadan kart sahibinin kendi hesabından para çekmesini sağlamaktadır

kredi kartları ise banka ile kendisine kart verilen kişi arasında yapılmış bir sözleşme gereğince kişinin bankanın belirli koşullarla sağladığı kredi olanağını kullanmasını sağlayan araçtır

işte bu kartların kötüye kullanılmaları söz konusu maddede suç olarak tanımlanmıştır

maddeye göre aşağıdaki şekillerde gerçekleştirilen hareketler bu suçu oluşturmaktadır

1 başkasına ait bir banka veya kredi kartının her ne suretle olursa olsun ele geçirilmesinden sonra sahibinin rızası bulunmaksızın kullanılması veya kullandırıtılması ve bu suretle failin kendisine veya başkasına haksız yarar sağlaması

2 aynı fiilin aynı koşullarla sahibine verilmesi gereken bir banka veya kredi kartının bunu elinde bulunduran kimse tarafından kullanılması veya kullandırıtılması söz gelimi kartı sahibine vermekle görevli banka memurunun kartı kendi veya başkası yararına kullanması

aslında hırsızlık dolandırıcılık güveni kötüye kullanma ve sahtecilik suçlarının ratio legislerinin tümünü de içeren bu fiillerin duraksamaları ve içtihat farklılıklarını önlemek amacıyla bağımsız suç hâline getirilmeleri uygun görülmüştür

maddenin ikinci fıkrasına göre birinci fıkrada belirtilen fiillerin oluşturulmuş sahte bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle işlenmesi daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir ancak bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilebilmesi için fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması gerekir

kamu görevlisi bu görevi dolayısıyla zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu mallar üzerinde ancak görevinin gerektirdiği şekilde tasarrufta bulunabilir madde metninde kamu görevlisinin bu mallar üzerinde görevinin gerekleriyle bağdaşmayan bir surette tasarrufta bulunması bu malları kendisinin veya başkasının zimmetine geçirmesi suç olarak tanımlanmıştır

zimmet suçunun konusu taşınır veya taşınmaz maldır bu malın zilyetliğinin kamu görevlisine devredilmiş olması veya kamu görevlisinin bu mal üzerinde koruma ve gözetim yükümlülüğünün bulunması gerekir bu malın mülkiyetinin devlete herhangi bir kamu kurumuna ya da herhangi bir kişiye ait olması arasında fark bulunmamaktadır

zimmet suçunun oluşabilmesi için suç konusu malın zimmete geçirilmesi gerekir zimmete geçirme suç konusu mal üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunmayı ifade eder bu tasarruflar suç konusu şeyin mal edinilmesi amacı dışında kullanılması tüketilmesi şeklinde olabileceği gibi bir başkasına satılması verilmesi şeklinde de gerçekleşebilir zimmete geçirme olgusu icraî bir davranışla gerçekleşebileceği gibi ihmalî bir davranışla da gerçekleştirilebilir zimmet suçunun oluşabilmesi için suç konusu malın kamu görevlisinin şahsının veya bir başkasının zimmetine geçirilmiş olması arasında fark bulunmamaktadır

zimmet suçunun faili kamu görevlisidir kişinin kamu görevlisi olup olmadığını belirlerken ifa ettiği görevin niteliği göz önünde bulundurulmak gerekir

maddenin ikinci fıkrasında suçun zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde verilecek cezanın artırılması öngörülmüştür

zimmet suçunda suç konusu mal kamu görevlisinin zilyetliğinde veya koruma ve gözetim sorumluluğunda olduğu için bunun zimmete geçirilmesi için herhangi bir kişinin aldatılmış olması gerekmez burada hile sadece zimmet olgusunun sonradan anlaşılmasının önüne geçilmek amacıyla gerçekleştirilmektedir bu bakımdan zimmet suçundaki hile suçun delillerini gizlemeye yönelik bir davranıştır

zimmet suçunda etkin pişmanlık hâli sadece cezada indirim yapılmasını gerektiren neden olarak kabul edilmiştir ancak cezada yapılacak olan indirim oranları etkin pişmanlığın gösterildiği zamana göre belirlenmiştir

maddenin birinci fıkrasına göre zimmet suçundan dolayı soruşturmaya başlanmadan önce durumu soruşturmaya yetkili makamlara haber vererek zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde verilecek cezanın üçte ikisi indirilir

etkin pişmanlığın soruşturma başlatıldıktan sonra ve fakat henüz kamu davası açılmadan önce gösterilmesi de mümkündür bu durumda zimmetine geçirdiği malı aynen iade eden veya uğranılan zararı tamamen tazmin eden kişiye verilecek cezanın yarısı indirilir ancak bunun için aynen iade veya tazminin gönüllü olması gerekir etkin pişmanlığın ilk hükmün verilmesinden önce gerçekleşmesi hâlinde ise verilecek cezanın üçte biri indirilmesi gerekmektedir

suç konusu malın değerinin az olması durumunda da zimmet suçu oluşur ancak bu durumlarda zimmet suçundan dolayı verilecek cezada belli bir oranda indirim öngörülmüştür söz konusu madde metninde bu indirimin oranı belirlenmiştir

zimmete geçirilen malın değerinin çok az olması durumunda bu tasarruf hoşgörüyle karşılanabilir suç konusu malın değerinin çok düşük olmasına rağmen bunun zimmete geçirilmesi bir haksızlık oluşturmakla beraber fiilin ifade ettiği haksızlık muhtevası cezaya layık cezayı gerektirici boyutta olmayabilir kullanma zimmeti de bazı durumlarda gerek süre gerek biçim bakımından hoşgörüyle karşılanabilir

madde metninde çeşitli şekillerde gerçekleştirilen irtikap fiilleri suç olarak tanımlanmıştır irtikabın varlığı için kamu görevlisinin kişilerden kendisine veya başkasına yarar sağlaması gerekir ancak bu yarar sağlama olgusu çeşitli şekillerde gerçekleşebilir madde metninde bu yararlanma olgusunun gerçekleştiriliş şekilleri göz önünde bulundurularak suç tanımlaması yapılmıştır

icbar teşkil eden fiillerin etkisinde kalan kişi hukuka aykırı olduğunu bilmesine rağmen karşılaşılabileceği daha ağır zararların önüne geçebilmek için bu baskının etkisiyle kamu görevlisinin şahsına veya gösterdiği üçüncü kişiye bir yarar sağlamaktadır

yarar vaadinde bulunulması hâlinde de kamu görevlisinin tamamlanmış icbar suretiyle irtikap suçundan dolayı sorumlu tutulması gerekmektedir bu durumda aslında icbar suretiyle irtikâp suçu henüz tamamlanmamıştır ancak izlenen suç politikası gereğince failin tamamlanmış suçun cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür

maddenin ikinci fıkrasında ikna suretiyle irtikap suçu tanımlanmıştır ikna suretiyle irtikâp suçunun oluşabilmesi için kamu görevlisinin hileli davranışlarla bir kimseyi kendisine veya başkasına yarar sağlamaya veya bu yolda vaatle bulunmaya ikna etmesi gerekir

ikna suretiyle irtikâp suçunu oluşturan hileli davranışların da kişinin yerine getirdiği kamu görevinin sağladığı güven kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerekir

ikna suretiyle irtikâp suçunu oluşturan hilenin icraî veya ihmali davranışla gerçekleştirilmesi mümkündür bu bakımdan hatadan yararlanmak suretiyle irtikap ikna suretiyle irtikap suçunun sadece bir işleniş şeklinden ibarettir maddenin üçüncü fıkrasına göre bu durumda ikna suretiyle irtikap suçunun cezasında indirim yapılması gerekmektedir

madde metninde denetim görevinin ihmali ceza yaptırımına bağlanmıştır birinci fıkrada zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine kasten göz yuman kamu görevlisinin işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulacağı hüküm altına alınmıştır bu durumda kamu görevlisi zimmet veya irtikap suçunun işlendiğinden haberdardır ve buna rağmen denetim görevini kasten ihmal etmektedir

buna karşılık denetimle yükümlü kamu görevlisinin bu görevini ihmal etmesinden yararlanılarak zimmet veya irtikap suçunu işlenmesi hâlinde kamu görevlisinin denetim görevini kasten ihmal etmesi dolayısıyla ceza hukuku bakımından sorumluluğu kabul edilmiştir bu durumda kamu görevlisinin zimmet veya irtikap suçu açısından kastı yoktur ancak denetim görevini kasten ihmal etmektedir maddenin ikinci fıkrasında denetim görevinin kasten ihmal edilmiş olması ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır

kamu hizmetlerinin gerek eşitlik gerek liyakatlilik açısından adalet ilkelerine uygun yürütüldüğü kamu görevlilerinin rüşvet kabul etmez ve satın alınamaz oldukları hususunda toplumda hâkim olan güvenin inancın sarsılmaması gerekir rüşvete ilişkin suç tanımı bu güveni korumayı amaçlamıştır

izlenen suç siyaseti gereğince bir kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması amacıyla kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlaması rüşvet olarak tanımlanmıştır

rüşvet suçunun oluşabilmesi için kamu görevlisinin elde ettiği menfaatin belli bir amaca yönelik olması gerekir başka bir ifadeyle haksız menfaatin hukukî olmayan bir işin yapılması ya da yapılmaması amacıyla temin edilmiş olması gerekir buna karşılık izlenen suç siyaseti gereğince haklı bir işin gördürülmesi amacıyla kamu görevlisine menfaat temininin rüşvet suçunu oluşturmayaacağı kabul edilmiştir çünkü bu gibi durumlarda menfaati temin eden kişi işinin en azından zamanında yapılmayacağı konusunda bir endişeyle hareket etmektedir bu nedenle haklı bir işin gördürülmesi amacına yönelik olarak menfaat sağlanması hâlinde icbar suretiyle irtikap suçunu oluştuğunu kabul etmek gerekir

rüşvet suçu menfaatin kamu görevlisi tarafından temin edildiği anda tamamlanmış olur ancak izlenen suç siyaseti gereği olarak rüşvet suçunun kamu görevlisi ile iş sahibi arasında belli bir işin yapılması veya yapılmaması amacına yönelik menfaat teminini öngören bir anlaşmanın yapılması durumunda dahi rüşvet suçu tamamlanmış gibi cezaya hükmedilecektir

rüşvet suçu bir karşılaşma suçudur bu nedenle çok failli bir suçtur bir tarafta rüşvet veren diğer tarafta ise rüşvet alan kamu görevlisi yer almaktadır rüşvet veren ve alan aynı amacın gerçekleşmesini hedeflemektedirler bu itibarla veren ve alan açısından rüşvet suçu tek bir suçtur söz konusu suç menfaatin temin edildiği anda tamamlanmış bulunmaktadır menfaat temin edilinceye kadar suça iştirak mümkündür bu nedenle söz konusu suç tanımı kapsamında rüşvete aracılık eden kavramına yer verilmemiştir

rüşvet suçunun oluşabilmesi için amaçlanan şeyin yapılmasına veya yapılmamasına gerek yoktur

rüşvet suçunun oluşabilmesi için amaçlanan şeyin kamu görevlisinin görevine giren bir iş olması gerekir kamu görevlisinin görevine girmeyen bir işin yapılması amacıyla menfaat temini hâlinde rüşvet suçu oluşmaz

rüşvet alan kişinin kamu görevlisi olması gerekir maddenin ikinci fıkrasında bu kişinin yargı görevi yapan hakem bilirkişi noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde cezanın artırılması öngörülmüştür

maddenin dördüncü fıkrasında rüşvet suçunun uygulama alanı sadece kamu görevlisine rüşvet verilmesiyle sınırlı tutulmayıp genişletilmiştir buna göre kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar kamu yararına çalışan dernekler kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de rüşvet suçuna ilişkin hükümler uygulanır fıkra metninde sayılan tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevlerinin gereklerine aykırı olarak sağlanan yararlar da rüşvet olarak nitelendirilmiştir

maddenin beşinci fıkrası 17 aralık 1997 tarihinde türkiyenin de aralarında bulunduğu otuz ülke tarafından pariste imzalanmış ve ekonomik işbirliği ve gelişme teşkilâtı oecd üyesi 10 ülkenin onay belgelerini tevdi etmeleri ile 15 şubat 1999 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan uluslararası ticarî işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetin önlenmesi sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasına imkan tanınmıştır türkiye büyük millet meclisi 122000 tarih ve 4518 sayılı kanunla söz konusu sözleşmenin onaylanmasını ülkemiz açısından uygun bulmuştur bakanlar kurulunun 932000 tarih ve 2000/385 sayılı kararı ile sözleşme onaylanmıştır

beşinci fıkra hükmüyle rüşvet suçuna yeni bir içerik kazandırılarak yabancı kamu görevlisine rüşvet verilmesi ceza yaptırımını altına alınmaya çalışılmıştır burada söz konusu olan yabancı kamu görevlilerinin yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan yasama veya idarî veya adlî bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının memur veya görevlileri olması gerekir keza yabancı bir ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenler de yabancı kamu görevlisi addedilmişlerdir

maddede rüşvet suçunda etkin pişmanlık hâline ilişkin hükme yer verilmiştir cezayı ortadan kaldıran bir şahsî sebep hâlini düzenleyen bu hükümden yararlanabilmesi için kamu görevlisinin rüşvet suçundan dolayı hakkında soruşturmaya başlanmadan önce durumu soruşturmaya yetkili makamlara haber vererek rüşvet konusu şeyi aynen teslim etmesi gerekir keza rüşvet alma konusunda başkasıyla anlaşılan kamu görevlisinin soruşturma başlamadan önce durumu yetkili makamlara haber vermesi hâlinde de hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmolünmayacaktır

etkin pişmanlıktan yararlanılabilmesi için kamu görevlisi hakkında idarî de olsa herhangi bir soruşturmaya girişilmemiş bulunulması gerekir

etkin pişmanlık bu suç açısından cezayı ortadan kaldıran şahsî sebeptir yani şartları gerçekleşmişse sadece cezaya hükmedilmez ancak işlenmiş olan suç işlenmemiş duruma irca edilemeyeceği için rüşvet konusu şeyin müsadere edilmesi gerekir

rüşvet anlaşmasının yapılmış olmasına rağmen kamu görevlisi anlaşmayla kabul edilen rüşvet konusu menfaati temin etmeden önce de etkin pişmanlık gösterebilir bu durumda rüşvet konusu menfaat kamu görevlisi tarafından henüz temin edilmediği için artık teslimden ve müsadere den söz edilemez

rüşvet veren kişinin de bu nedenle henüz soruşturma başlatılmadan önce etkin pişmanlık duyarak durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmesi hâlinde hakkında bu suçtan dolayı cezaya hükmedilmez rüşvet olaylarının açıklığa kavuşturulabilmesini temin için bu durumda kamu görevlisine rüşvet olarak verdiği şey alınarak kendisine iade edilir yani bu durumda rüşvet suçu tamamlanmış olmasına rağmen rüşvet konusu menfaatin müsaderesine hükmedilmeyecektir

maddenin üçüncü fıkrasında rüşvet suçuna iştirak eden diğer kişilerin bu nedenle soruşturma başlamadan önce durumdan soruşturma makamlarını haberdar etmeleri hâlinde cezalandırılmayacakları hususu hüküm altına alınmıştır

kamu görevlisinin görevine girmeyen ve yetkili olmadığı bir işi yapabileceği veya yaptırabileceğinden bahisle kişiden menfaat temin etmesi bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır bu suçun oluşabilmesi için menfaati temin eden kişinin yapılmasını arzuladığı işin kamu görevlisinin görevine girmediğini ve bu hususta yetkisi olmadığını bilmesi gerekir ancak kamu görevlisi özel ilişkileri nedeniyle bu konuda yetkili olan kişilere işi yaptırabileceğine veya herhangi bir şekilde işi yapabileceğine inandırarak menfaat temin etmektedir şayet kamu görevlisi görülmesi istenen iş konusunda kendisi esasen görevli ve yetkili olmadığı hâlde görevli ve yetkili olduğundan ve işi yapacağından bahisle kişiyi yanıltarak menfaat temin etmiş ise artık bu suçun değil dolandırıcılık suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir

bu madde kapsamına giren olaylarda kişi kamu görevlisine sağladığı menfaatin haksız bir menfaat olduğunu bilmektedir kişi yasal olan veya olmayan bir işinin görülmesi amacına yönelik olarak kamu görevlisine bir menfaat temin etmektedir

söz konusu suç kamu görevlisinin görevine girmeyen ve yetkili olmadığı bir işi yapacağı veya yaptıracığı kanaatini uyandırarak menfaat sağlamasıyla tamamlanmış olur bu durumda söz konusu suçun oluşumu açısından menfaati sağlayan kişinin işinin görülüp görülmediğini araştırmaya gerek yoktur

bu suç çok failli bir suçtur işinin gördürülmesini isteyen ve bu amaçla kamu görevlisine menfaat temin eden kişi de aslında hukuka aykırı bir zeminedir bu itibarla hem kamu görevlisi hem de işinin gördürülmesini isteyen ve bu amaçla kamu görevlisine menfaat temin eden kişi söz konusu suçun failidirler

söz konusu suçun oluşabilmesi için kamu görevlisinin görevi başında bulunması da gerekmez görev mahalli dışında da bu suç oluşabilir bu suç açısından önemli olan haksız menfaati temin eden kişinin bir kamu görevlisi olması ve aslında görevine girmediği bilinen bir işi özel bağlantıları nedeniyle yapabileceğinden söz ederek kişilerden haksız bir menfaat temin etmesidir

kamu görevlisinin görülmesi istenen iş konusunda kendisi esasen görevli ve yetkili olmadığı hâlde görevli ve yetkili olduğundan ve işi yapacağından bahisle kişiyi yanıltarak menfaat temin etmiş olması hâlinde ise dolandırıcılık suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir

bazı kamu görevlileri görevlerinin gereği olarak zor kullanma yetkisiyle donatılmışlardır örneğin emniyet görevlileri suç şüphesi altında bulunan kişiyi yakalamak yetkisiyle donatılmıştır yakalanan kişi gerekli soruşturma işlemlerinin yapılabilmesi için emniyet görevlisinin görevinin gereği olarak ve mevzuattan kaynaklanan talimatlarına uygun davranmak yükümlülüğü altındadır bu yükümlülüğe aykırı davranan kişinin örneğin hâkim veya savcı huzuruna çıkarılmamak için direnmesi hâlinde emniyet görevlileri zor kullanarak bu kişiyi hâkim veya savcı huzuruna çıkarabilirler keza bir meydanda hukuka uygun olmayan örneğin gece yarısı gösteri yürüyüşü yapmak isteyen kişilerin dağılmaları hususunda çağrıda bulunan emniyet görevlilerinin bu çağrısına rağmen dağılmasını sağlamak amacıyla kuvvet kullanılabilir kullanılan zorun birinci örnekte suç şüphesi altında bulunan kişinin hâkim veya savcı huzuruna çıkmamak konusundaki direncini kırmaya yetecek ölçüde ikinci örnekte ise hukuka aykırı gösteri yürüyüşü yapan kişilerin dağılmasını sağlamaya yetecek ölçüde olması gerekir bu ölçünün dışında kuvvet kullanılması durumunda bunun ceza sorumluluğunu gerektireceği muhakkaktır örneğin hukuka aykırı gösteri yürüyüşü yapan kişilerin dağılmamakta direnmenin ötesinde kamu görevlilerine karşı bir saldırıda bulunmamalarına rağmen bu kişilere karşı vücutlarının yaralanmasını sonuçlayacak şekilde silâh kullanılması hâlinde emniyet görevlileri açısından artık hukuka uygun bir davranışın varlığından söz edilemez bu durumda zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerinin kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılması gerekmektedir ancak bunun için emniyet görevlisinin kasten hareket etmesi gerekir aksi takdirde sorunun hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılmasına ilişkin hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir

bir kamu göreviyle görevlendirilen kişi bu kamu faaliyetinin yürütülmesi sırasında görevinin gerekli kıldığı yükümlülüklerle uygun hareket etmek zorundadırlar öyle ki kamu faaliyetlerinin gerek eşitlik gerek liyakatlilik açısından adalet ilkelerine uygun yürütüldüğü hususunda toplumda hâkim olan güvenin inancın sarsılmaması gerekir

bu yükümlülükle bağdaşmayan davranışlar belli koşullar altında suç olarak tanımlanmıştır görevi kötüye kullanma suçu bu bakımdan genel tali ve tamamlayıcı bir suç olarak tanımlanmıştır

görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için gerçekleştirilen fiilin kamu görevlisinin görevi alanına giren bir hususla ilgili olması gerekir

kamu görevinin gereklerine aykırı olan her fiili cezai yaptırım altına almak suç ve ceza siyasetinin esaslarıyla bağdaşmamaktadır bu nedenle görevin gereklerine aykırı davranışın belli koşulları taşıması hâlinde görevi kötüye kullanma suçunun oluşturabileceği kabul edilmiştir buna göre kamu görevinin gereklerine aykırı davranışın kişilerin mağduriyetini sonuçlamış olması veya kamunun ekonomik bakımdan zararına neden olması ya da kişilere haksız bir kazanç sağlamış olması hâlinde görevi kötüye kullanma suçu oluşabilecektir

görevin gereklerine aykırı davranışın kişinin mağduriyetine neden olması gerekir bu mağduriyet sadece ekonomik bakımdan uğranılan zararı ifade etmez mağduriyet kavramı zarar kavramından daha geniş bir anlama sahiptir örneğin kişi tabi tutulduğu sınavda başarılı olmasına rağmen başarısız gösterilmiş olabilir bir imar planı uygulamasında belli bir parsel sahibine duyulan husumet dolayısıyla plan tekniğine aykırı olarak yeşil alan olarak gösterilmiş olabilir kişinin kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşıdığı hâlde yararlanması engellenmiş olabilir kişinin belli bir sınai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşıdığı hâlde bu faaliyeti engellenmiş olabilir

haklı olan işin görülmesinden sonra kişilerden yarar sağlanması da görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur çünkü bu yarar kamu görevlisi sıfatını taşıması ve işi görmüş olması dolayısıyla kişiye sağlanmaktadır bu gibi durumlarda kişiler hakkının teslim edilmesi konusunda en azından bir kaygıyla hareket etmektedirler kamu görevlisine yarar sağlanması görünüşte rızaya dayalı olsa bile kamusal görevlerin eşitlik ve liyakat esasına göre yürütüldüğü hususunda taşınan kaygı dolayısıyla burada da bir mağduriyetin varlığını kabul etmek gerekir

görevin gereklerine aykırı davranış dolayısıyla kamu açısından bir zarar meydana gelmiş olabilir örneğin orman alanında veya kamu arazisinin işgaliyle yapılan işyeri veya konutlara elektrik su gaz telefon ve yol gibi alt yapı hizmetleri götürülmekle görevin gereklerine aykırı davranılmış olabilir

görevin gereklerine aykırı davranmak suretiyle kişilere haksız bir kazanç sağlanmış olabilir örneğin kişi kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşımadığı hâlde yararlandırılmış olabilir kişiye belli bir sınai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşımadığı hâlde bu faaliyetin icrasına yönelik olarak izin verilmiş olabilir bir imar planı uygulamasında belli bir parsel üzerinde plan tekniğine veya imar planına aykırı olarak yapılaşmaya imkan sağlanmış olabilir

böylece italyan hukukunun etkisiyle gerek doktrinimizde gerek yargıtayın kimi kararlarında kabul gören sübjektif sınırlama ölçütü terk edilmiştir

görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için görevin gereklerine aykırı davranışın mutlaka icrai davranış olması gerekmektedir görevin gereklerine aykırı davranışın ihmalî bir hareket olması hâlinde de görevi kötüye kullanma suçu oluşabilecektir görevi kötüye kullanma suçunun icrai veya ihmali davranışla işlenmesinin sadece ceza miktarı üzerinde bir etkisi olabilecektir

bu düzenlemeyle 765 sayılı türk ceza kanununda yer verilen keyfi muamele görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçları ayırımından vazgeçilmiştir

görevin gereklerine aykırı davranış sonucunda bir insan ölmüş veya yaralanmış olabilir bu durumda kamu görevlisinin görevinin gereği olan belli bir icraî davranışta bulunmak yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemesi dolayısıyla görevi kötüye kullanma suçunun oluştuğunda kuşku yoktur ancak bu durumda aynı zamanda ihmalî davranışla öldürme veya yaralama suçu oluşmaktadır

görevi kötüye kullanma suçu genel tali ve tamamlayıcı bir suç tipidir bu nedenle görevin gereklerine aykırı davranışın başka bir suçu oluşturmadığı hâllerde kamu görevlisini bu suça istinaden cezalandırmak gerekir buna karşılık görevle bağlantılı yükümlülüğün ihmali sonucunda şayet bir kişi ölmüş veya yaralanmış ise kişi artık görevi kötüye kullanma suçundan dolayı cezalandırılmaz bu durumda ihmalî davranışla işlenmiş öldürme veya yaralama suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir

söz konusu suç gizli kalması gereken hususları açıklamak yayınlamak veya ne suretle olursa olsun bunlardan başkasının bilgi edinmelerini kolaylaştırmak suretiyle oluşacaktır suçun faili bir kamu görevlisi olacaktır suçun konusu ifa edilen kamu göreviyle ilgili olan ve gizli tutulması yani sır olarak saklanması gereken bilgilerdir

kamu görevlisinin ifa ettiği göreve ilişkin sırları bu görevi sona erdikten sonra da açıklamaması gerekir maddenin ikinci fıkrasında söz konusu yükümlülüğe aykırı davranışlar ceza yaptırımına altına almıştır

madde metninde kamu görevlilerinin ticareti suçu tanımlanmıştır bu hükümle görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle başkalarına mal veya hizmet satmaya çalışan kamu görevlisinin cezalandırılması öngörülmüştür suçun tamamlanması için mal veya hizmetin satılmış olması gerekmemektedir söz konusu suç tanımıyla amaçlanan bir kamusal faaliyetin yürütülmesine katılan veya bir kamu hizmetinden yararlanan kişilerin kamu görevlisinin görevinin gereklerine uygun işlem tesis edilmeyeceği yönünde bir endişeyle kendilerini sunulan mal veya hizmeti satınalmak mecburiyetinde hissetmelerinin önüne geçmektir

madde metninde kamu görevlilerinin toplu olarak görevlerini terk etmesi görevlerine gelmemesi görevlerini geçici de olsa kısmen veya tamamen yapmaması veya yavaşlatması suç olarak tanımlanmıştır

bir hizmetin kamu adına yürütülmesine karar verilmesi bu hizmetin düzenli ve aksamaksızın yürütülmesini gerektirir madde metniyle bir kamu hizmetinin aksamasına neden olacak toplu hareketler ceza yaptırımına altına alınmıştır

söz konusu suçun oluşabilmesi için maddede belirtilen hareketlerin toplu olarak gerçekleştirilmesi gerekir söz konusu hareketlerin toplu olarak yapıldığının kabulü için en az dört kişinin birlikte hareket etmiş olması gerekir

maddenin ikinci fıkrasında görevin toplu olarak ve kısa bir süre için terkinin kamu hizmetinin yürütülmesi açısından oluşturduğu haksızlığın azlığı göz önünde bulundurularak verilecek cezada indirim yapma veya ceza vermeme konusunda mahkemeye takdir yetkisi tanınmıştır ancak bu takdir yetkisinin kullanılabilmesi için görevin kısa bir süre terkinin hizmeti aksatmaması ve münhasıran kamu görevlilerinin mesleki ve sosyal hakları ile ilgili taleplerini ifade amacıyla yapılması gerekir

bir rütbe ya da kamu görevinin veya mesleğin resmî elbisesini yetkisi olmadan alenen ve başkalarını yanıltacak şekilde giymek veya hakkı olmadığı hâlde belirli nişan veya madalyaları takmak suç olarak tanımlanmıştır

elbisenin ait olduğu kamu görevine ilişkin işlerin yapılmasına teşebbüs edilmesi ayrı bir suç oluşturur bu durumda ayrıca yukarıdaki madde hükmüne göre cezaya hükmetmek gerekir

maddenin ikinci fıkrasında haksız olarak giyilen elbisenin sağlayacağı kolaylık ve olanaklardan yararlanılarak suç işlenmesi hâlinde elbise giymeye ait cezanın artırılacağı açıklanmıştır böylece hem haksız elbise giymenin cezası artırılacak ve hem de işlenen suçtan dolayı ceza verilecektir

madde metninde görevini yaptırmamak için kamu görevlisine direnme fiilleri suç olarak tanımlanmıştır

birinci fıkrada kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla cebir veya tehdit kullanılması hâlinde verilecek ceza belirlenmiştir bu suçun oluşması için kullanılan cebrin kasten yaralama suçunun temel şekli veya daha az cezayı gerektiren hâli kapsamında değerlendirilebilecek boyutta olması gerekir aksi takdirde dördüncü fıkra hükmüne göre uygulama yapmak gerekir

maddenin ikinci fıkrasında ise direnilen kamu görevlisinin yargı görevi yapan kişi olması bu suç açısından daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir

üçüncü fıkraya göre suçun kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde verilecek ceza artırılacaktır keza dördüncü fıkrada suçun silâhla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi hâli cezanın artırılması sebebi olarak kabul edilmiştir

son fıkraya göre bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır

iftira hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesiyle oluşur

iftira suçunun konusunu hukuka aykırı fiil oluşturabilir bu fiilin suç oluşturması şart değildir disiplin yaptırımını veya başka bir idari yaptırımı gerekli kılan fiiller de bu suçun konusunu oluşturabilir

bu isnadın yetkili makamlara ihbar veya şikâyet suretiyle bulunmak suretiyle ya da basın ve yayın yoluyla yapılması gerekir

kişiye karşı suç isnadı ihbar veya şikâyet suretiyle yapılmış olabilir dolayısıyla ihbar veya şikâyetin yapılabileceği her makam nezdinde yapılan isnadla iftira suçu işlenebilir başlatılmış olan hukuk veya ceza muhakemesi sürecinde davanın tarafı sanık veya tanık konumundaki kişiler de bulundukları beyanlarla iftira suçunu işleyebilirler

gazete veya diğer kitle iletişim araçlarında yayın yapılması suretiyle bir kişiye suç isnadında bulunulması hâlinde de iftira suçu oluşur

cumhuriyet savcıları kamu adına resen soruşturulabilen suçlarla ilgili olarak yayınlanan haberleri ihbar kabul ederek soruşturma başlatmaktadırlar bu bakımdan basın ve yayın yolu ile bir kişiye gerçeğe aykırı olarak hukuka aykırı fiil isnat edilmesi hâlinde iftira suçu oluşur

kişiye isnat edilen fiil hiç işlenmemiş olabileceği gibi kendisine isnatta bulunulan kişi tarafından işlenmemiş olabilir kişi suç teşkil eden bir fiili işlemiştir fakat bu suça ilişkin ihbar veya şikâyetle bulunan fiile suç olarak niteliğini değiştirecek bazı eklemelerde bulunmuş olabilir şöyle ki fiil sahibinin bilgisi ve rızası dışında malını almaktan ibarettir ancak bildirimde bulunan bunun cebir veya tehditle işlendiği iddiasında bulunmuştur bu ilâve unsurlar açısından iftira suçu oluştuğunu kabul etmek gerekir

isnadın belli bir kişiye yönelik olması gerekir bu kişinin ismi açıkça belirtilmese bile yapılacak bir araştırma sonucunda kimliğinin belirlenebilir olması yeterlidir

iftira suçunun oluşabilmesi için kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilen kişinin bu fiili işlemediğinin bilinmesi gerekir bu bakımdan söz konusu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir başka bir deyişle iftira suçu muhtemel kastla işlenemez bu suçun oluşabilmesi için ayrıca kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilen kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hareket edilmesi gerekir bu nedenle iftira suçu açısından failde kastın ötesinde belirtilen amacın varlığı gereklidir

ceza muhakemesinin amacı maddî gerçeğin araştırılması ve bu suretle adil bir yargıya varılmasıdır maddî gerçeğin araştırılıp ortaya çıkarılması ve bu suretle adil bir yargıya varılması suç şüphesi altında bulunan kişinin dahi esasta menfaatine bir husustur çünkü insan şahsiyetinin tekâmülü ancak hakikat ve adaletle mümkün olabilecektir yargı kararlarının gerçeğe uygunluğu hukuk devletinin ve adil yargılanma hakkının vazgeçilmez şartıdır yargı kararları gerçeğe uygunluğu ölçüsünde kamu vicdanında kabul görür ve otorite sağlar bir yargılama faaliyeti sırasında sunulan ve başvuru delillerin ve hangi sıfatla olursa olsun verilen bilgilerin gerçeğe uygun olması gerekir bu bakımdan işlenmiş olan bir suçla ilgili delil ve eserlerin yok edilmesi değiştirilmesi veya gizlenmesi maddî gerçeğin ortaya çıkarılmasını ve sonuçta ceza adaletinin gerçekleşmesini engelleyecektir

bu mülahazalarla madde metninde daha önce işlenmiş olan bir suçun delil ve eserlerinin yok edilmesi silinmesi gizlenmesi değiştirilmesi veya bozulması işlenen suçtan bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır

bu suçun konusunu daha önce işlenmiş olan bir suçun delil ve eserleri oluşturmaktadır bir suçtan elde edilmiş olan eşyayı da suçun eser ve delili olarak kabul etmek gerekir bu itibarla söz konusu suç önceden işlenmiş bir suçun varlığını gerekli kılmaktadır

söz konusu suç seçimlik hareketli bir suçtur bu seçimlik hareketler suçun delil ve eserlerinin yok edilmesi silinmesi gizlenmesi değiştirilmesi veya bozulmasından ibarettir

bu suçun oluşabilmesi için failin gerçeğin meydana çıkarılmasını engellemek amacıyla hareket etmesi gerekir

ancak fıkra metninde bir şahsî cezasızlık sebebine yer verilmiştir buna göre kişiye kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçun delillerini yok etmesi gizlemesi veya değiştirmesi dolayısıyla ayrıca ceza verilmez

maddenin ikinci fıkrasına göre bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

işlenmiş olan bir suçun failine suçun işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmeksizin yardımında bulunulması cezaî müeyyide altına alınmıştır bununla güdülen amaç suç işlendikten sonra failin herhangi bir şekilde yardım görmesini engellemektir bu suretle ceza adaletinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır ceza muhakemesinin amacını oluşturan maddî gerçeğin araştırılıp ortaya çıkarılması ve bu suretle adil bir yargıya varılması suç şüphesi altında bulunan kişinin dahi esasta menfaatine bir husustur çünkü insan şahsiyetinin tekâmülü ancak hakikat ve adaletle mümkün olabilecektir maddî gerçeğin tespiti dayalı olarak mahkemece hükmolunan ceza veya tedbirin infazı suçlu kişinin işlediği suçtan dolayı içinde bulunduğu kusurluluk durumundan ibra olmasını yani yeniden topluma kazandırılmasını sağlayacaktır bu bakımdan suç şüphesi altında bulunan kişinin yargılanmasının veya hükümlü kişinin mahkûm olduğu cezanın veya tedbirin infazının engellenmesi ceza adaletinin gerçekleşmesini engelleyecektir

bu suçun konusu daha önce işlenmiş olan bir suçun işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmiş olan bir kişidir kayırılan kişi önceki suçun faili veya şeriki olabilir bu kişi önceden işlenen bir suçtan mahkûm olmuş bir kişi olabileceği gibi sadece şüpheli veya sanık olması nedeniyle aranan bir kişi de olabilir

sanık veya mahkûm olan kimsenin saklanmasına yönelik her hareket bu suçun oluşmasını sağlayacaktır sanık veya mahkûmun belli bir yerde saklanmasının temin edilmesinden başka bu kişi soruşturmanın veya infazın engellenmesi amacıyla örneğin bir başka ülkeye kaçırılmış olabilir bu tür fiilleri de söz konusu suç kapsamında değerlendirmek gerekir

belirtmek gerekir ki hakkında tutuklama veya mahkûmiyet kararı verilen kişinin bir yerde barınmasını temin etme durumunda dahi bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir

bu suçun oluşabilmesi için kayırılan kişinin araştırma yakalanma tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması amacıyla hareket edilmesi gerekir böyle bir amaç güdülmemekle beraber kişinin insani mülahazalarla bazı ihtiyaçlarının karşılanmış olması durumunda söz konusu suç oluşmayacaktır

bu suçun faili herkes olabilir ancak izlenen suç siyaseti gereğince kayırma suçundan dolayı cezalandırılabilmesi için kişinin önceden işlenmiş olan suça herhangi bir şekilde iştirak etmemiş olması aranmıştır keza kayırma suçunun konusunu belli akrabalık ilişkisi içinde bulunan kişilerin oluşturmaları hâlinde de cezaya hükmedilmeyecektir

kişinin önceden işlenmiş olan asıl suça fail veya şerik olarak iştirak etmiş olması veya suçun konusunu oluşturan kişilerle belli akrabalık

ilişkisi içinde bulunması bu suç açısından sadece bir şahsî cezasızlık sebebi oluşturmaktadır şahsî cezasızlık sebebinin bulunduğu hâllerde işlenen fiil suç ve dolayısıyla haksızlık oluşturma özelliğini muhafaza etmektedir ancak kişinin ceza hukuku açısından sorumluluğu cihetine gidilmemektedir

madde metninde hakkında tutuklama kararı verilmiş olan veya hükümlü bir kişinin bulunduğu yerin ihbar edilmemesi suçu ihbar etmemekten bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır belli bir suçun işlenmiş olması dolayısıyla başlatılan soruşturma ve kovuşturma kapsamında bu suçu işlediğinden bahisle hakkında tutuklama kararı verilmiş olan bir kişinin bulunduğu veya saklandığı yerin yetkili makamlara bildirilmemesi suç oluşturmaktadır

bunun için bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişinin soruşturma ve kovuşturma konusu yapılan suç dolayısıyla şüpheli bulunan şahıs hakkında tutuklama kararının verilmiş olduğunu veya kesinleşmiş bir yargı kararıyla belli bir cezaya mahkûm olmuş olan şahsın bu cezasının infazı amacıyla arandığını ve nerede bulunduğunu tereddütsüz bir şekilde bilmelidir başka bir deyişle söz konusu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir

maddenin ikinci fıkrasına göre işlenmiş olan bir suça ilişkin delil ve eserlerin başkaları tarafından saklandığı yerin bilinmesine rağmen yetkili makamların durumdan haberdar edilmemesi bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır

birinci fıkrada tanımlanan suç gibi bu suç da ancak doğrudan kastla işlenebilir

bu suçların faili herkes olabilir ancak suç delillerini yok etme gizleme veya değiştirme suçunun faili olan kişi bu maddede tanımlanan suçtan dolayı cezalandırılmaz maddenin üçüncü fıkrasına göre bu suçların kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir

dördüncü fıkraya göre birinci ve ikinci fıkralarda tanımlanan suçların belli akrabalık ilişkisi içinde bulunan kişiler lehine olarak işlenmesi hâlinde cezaya hükmedilmeyecektir kişinin önceden işlenmiş olan asıl suçun fail veya şerik ile belli akrabalık ilişkisi içinde bulunması bu suç açısından sadece bir şahsî cezasızlık sebebi oluşturmaktadır

soruşturma evresinin içeriği ve sınırları bu evrenin ne suretle cereyan edeceği aktörleri ve yetkileri kanunla saptanmıştır soruşturma evresi genel olarak ve esas itibarıyla kamuya karşı gizli biçimde cereyan eder

soruşturma evresinin gizliliği bir defa ceza adaletinin doğruluk dürüstlük gerçeğe ulaşma ilkelerine uyulması için bir zorunluluktur ancak her şeyden önce suçsuzluk karinesinin sağlam tutulabilmesi yönünden de vazgeçilemez niteliktedir aksi takdirde bizde ve yabancı ülkelerde örneklerine rastlandığı üzere yargısız infazlar sonucu insanlar ıstıraplara sürüklenmekte ve suçsuzluk karinesi böylece lafta kalmaktadır

usul kanunları soruşturma evresinde tarafların ve özellikle şüphelinin ve avukatının yetkilerini belirtmektedir avukat soruşturma dosyasını incelemek olanağına sahiptir avukat adalete hizmet eden bir mesleğin mensubu olarak dosyadan elde ettiği bilgileri kanunun verdiği olanaklar çerçevesinde sadece müvekkilini savunması için kullanacak bunları yayınlamak örneğin medyaya vermek gibi fiillere girişemeyecektir ancak elbette ki soruşturması yapılan suçlar hakkında halkın bilgi sahibi olmak ihtiyacı da vardır medya bu suçlar hakkında bilgilenererek halkın bilgi edinmek ihtiyacını karşılamak görevindedir medya mensupları bu konularda doğru haber elde edemediklerinde öteden beriden devşirilen ve çok kere yanlış olan bilgileri halka yansıtmakta ve insanların en temel hakkı olan suçsuzluk karinesi böylece ihlâl edilmektedir soruşturma da zarar görmekte ve delillerin yok edilmesi hususunda elbette ki istemeden şüphelilere yardım sağlanmış olmaktadır

bu maddede soruşturma evresinde yapılp alenî olmayan gizli işlemlerin yani ceza usulüne ilişkin kanunların netice ve içeriklerinin gizli olduğunu belirttiği işlem içeriklerinin yetkisiz kişilerce öğrenilmesinin sağlanması suç olarak tanımlanmıştır ancak bu nedenle cezaya hükmedilebilmesi için bilgilendirmenin alenen gerçekleştirilmesi gerekir

soruşturma aşamasında alınan bazı kararların örneğin telefon dinleme konusunda alınmış hâkim kararının ve buna dayalı olarak yapılan dinleme işleminin kanun gereğince gizli tutulması gerekmektedir bu gizliliğin ihlâli alınan kararın uygulanmasını engelleyecektir bu nedenle belirtilen kararların ve bunların uygulanmasına ilişkin işlemlerin gizliliğinin açıklanması açısından aleniyet koşulu aranmayacaktır

söz konusu suçlar kaçmaya imkan sağlamakla oluşur ancak suçun tamamlanabilmesi için kaçmanın gerçekleşmesi gerekir örneğin suçluya yol göstermek talimat vermek kılık ve kıyafet değiştirmesini sağlamak gibi kaçmanın kolaylıkla gerçekleşmesini olanaklı kılacak hareketleri yapmakla bu suç oluşur aslında bu fiiller gözaltına alınanın tutuklunun veya hükümlünün kaçması suçlarına iştirak niteliği taşımaktadır ancak izlenen suç siyaseti gereğince bunların bağımsız suç olarak tanımlanması gereği duyulmuştur

üçüncü fıkraya göre bir ve ikinci fıkroda tanımlanan suçların cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesi bu suçların daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurunu oluşturmaktadır bu nitelikli unsur bağlamında söz konusu olan cebir kasten yaralama suçunun temel şeklini oluşturur yedinci fıkraya göre şayet bu suçların işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâlleri veya ölüm gerçekleşmiş ya da eşyaya zarar verilmiş ise ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunacaktır

maddenin dördüncü fıkrasında özel bir içtima hükmüne yer verilmiştir buna göre kaçması sağlanan kişi sayısının birden fazla olması hâlinde faile bir ceza verilecektir ancak bu ceza artırılabilecektir

maddenin bir ve ikinci fıkralarında tanımlanan suçların faili herkes olabilir ancak beşinci fıkroda bu suçların gözaltına alınan tutuklu veya hükümlünün muhafaza veya nakli ile görevli kişiler tarafından işlenmesi daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâl olarak kabul edilmiştir

altıncı fıkroda failin gözaltına alınmış kişi tutuklu veya hükümlünün fıkrada belirtilen derecede akrabasından olması hâlinde verilecek cezanın indirileceği açıklanmıştır

maddenin son fıkrasında ise gözaltına alınan tutuklu veya hükümlünün bunların muhafaza veya nakli ile görevli kişinin taksirli fiilinden yararlanarak kaçması hâlinde faile bu taksirli hareketinden dolayı verilecek ceza gösterilmektedir burada söz konusu olan fiil sadece taksirli bir hareketten ibaret bulunduğu için artık ceza tertibi itibarıyla hükümlü hakkında verilmiş olan cezaların göz önünde bulundurulmasının bir anlam taşımayacağı sonucuna varılmış ve failin taksire dayalı kusuruna göre cezanın altı ayla üç yıl arasında hâkim tarafından saptanması uygun sayılmıştır

tutuklu veya gözaltına alınanın muhafaza veya nakli ile görevli kişilerin görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmeleri hâliyle ilgili olarak görevi kötüye kullanma suçuna atıfda bulunulmuş ve bu suça ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir bu kişilerin görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmeleri başka bağımsız bir suçu oluşturmadığı takdirde genel nitelikteki görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır

ikinci fıkrada ise gözaltına alınan tutuklu veya hükümlünün bulunduğu yerden geçici bir süreyle uzaklaşmasına müsaade edilmesi suç olarak tanımlanmıştır bu suçun faili gözaltına alınan veya tutuklu veya hükümlünün muhafazası veya nakli hususunda görevli olan kimsedir

suçun maddî unsuru gözaltına alınan tutuklu veya hükümlünün kanunen bulunmasına cevaz verilmiş olan yerden uzaklaşmasına müsaade edilmesidir bu kişiler ceza infaz kurumunda tutukevinde hastanede veya karakolda bulunabilir bunların söz konusu yerlerden muhafaza veya nakil ile yükümlü olanların izinleri ile uzaklaşmaları hâlinde suç oluşacaktır suçun tamamlanması için hükümlü tutuklu veya gözaltına alınanın kaçmasına ihtiyaç yoktur ancak bu izin sonucu kaçmanın gerçekleşmesi hâlinde üçüncü fıkraya göre kaçmaya kasten imkan sağlama suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır

infaz kurumu veya tutukevine sokulan veya bulundurulan eşyanın silâh uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı olması hâlinde verilecek ceza belirlenmiştir ancak bunlardan silâhın uyuşturucu veya uyarıcı maddenin temin edilmesi ya da bulundurulması esasen suç teşkil etmektedir bu durumda fikri içtima hükümlerine göre fail daha ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılacaktır ancak bu şekilde belirlenen ceza fıkrada belirtilen oranda artırılacaktır

ikinci fıkrada ise uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı dışında kalıp da kanuna uygun olarak yasaklanmış olan her türlü eşya araç gereç veya malzemeleri ceza infaz kurumları ve tutukevlerine sokanlar hakkında uygulanacak cezalar öngörülmüştür ancak bu suçun oluşabilmesi için suç konusu eşyanın infaz kurumuna veya tutukevine sokulmasının mevzuat çerçevesinde yasaklanmış olduğunun fail tarafından bilinmesi gerekir yani bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir

ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların haberleşmesini ziyaretçileriyle görüşmesini iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim ve spor meslek kazandırma ve işyurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarını kurum tabibince muayene ve tedavilerini avukat atamalarını veya bunlarla görüşmelerini mahkemelere veya cumhuriyet başsavcılıklarına gitmelerini kurum görevlileriyle görüşmelerini veya salıverilenlerin kurum dışına çıkmalarını her ne suretle olursa olsun engelleyenler hükümlü ve tutukluları bu fiillere teşvik edenler bu yolda talimat verenler ile mevzuatın hükümlü ve tutuklulara tanıdığı her türlü görüşme ve temas olanaklarını engelleyenler hakkında verilecek hapis cezası belirlenmiştir hükümlü ve tutukluların açlık grevine veya ölüm orucuna ikna veya teşvik edilmeleri veya bu yolda kendilerine talimat verilmesinin de beslenmesinin engellenmesi sayılacağı ifade edilerek beslenmeyi engelleyenler hakkında uygulanacak hürriyeti bağlayıcı cezalar belirtilmiştir

maddenin üçüncü fıkrasında beslenmenin engellenmesi nedeniyle kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinden biri veya ölüm meydana gelmiş ise ayrıca kasten yaralama veya kasten öldürme suçlarına ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunacağı kabul edilmiştir cumhurbaşkanının devleti temsil etmesi ve anayasada belirtilen görev ve yetkileri göz önüne alınarak onun kişiliğine yöneltilen hareketin bir bakıma devlet kuvvetleri aleyhine cürümlerden sayılması gerektiği düşüncesinden hareketle bu madde kaleme alınmış ve cumhurbaşkanına karşı hakaret müstakil bir suç hâline getirilmiştir

maddenin ikinci fıkrasında cumhurbaşkanına hakaretin alenen ya da basın ve yayın yoluyla işlenmesi bu suçun bir nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir

üçüncü fıkraya göre bu suçtan dolayı kovuşturma yapılması adalet bakanının iznini gerektirmektedir hakaret suçlarının niteliği gereği suçun böylece bir kovuşturma koşuluna bağlanmasının uygun olacağı düşünülmüştür

türklüğü cumhuriyeti veya türkiye büyük millet meclisini alenen aşağılamak suç olarak tanımlanmıştır

maddede geçen türklük deyiminden maksat dünyanın neresinde yaşarsa yaşasınlar türklere has müşterek kültürün ortaya çıkardığı ortak varlık anlaşılır bu varlık türk milleti kavramından geniştir ve türkiye dışında yaşayan ve aynı kültürün iştirakçileri olan toplumları da kapsar cumhuriyet deyiminden türkiye cumhuriyeti devleti anlaşılmalıdır

suçun maddî unsuru aşağılamaktır bu aşağılamanın alenen gerçekleşmesi gerekir aşağılamak suçun konusunu oluşturan değerlere duyulan saygınlığı azaltmaya yönelik davranışlardan ibarettir

maddenin ikinci fıkrasında türkiye cumhuriyeti hükûmetini devletin yargı organlarını askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılamak ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır

bu hüküm karşısında örneğin iktidarın tahkir ve tezyifi hâlinde fiilin hükûmete yönelik bulunduğu hususunda duraksanmayacak işaret ve alâmetler varsa fiilin hükûmete yönelik olduğu kabul edilecektir

üçüncü fıkra bu suçun konusu işlendiği yer ve faili bakımından daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli hâli kabul edilmiştir buna göre türklüğü aşağılamanın yabancı bir ülkede bir türk vatandaşı tarafından işlenmesi hâlinde ceza artırılabacaktır madde devletin ülkesine egemenliğine ve birliğine karşı cürümlerden en ağırını cezalandırmaktadır korunan hukukî yarar devletin ülkesinin bütünlüğü ve egemenliğidir söz konusu suç serbest hareketli bir suçtur

söz konusu suçun oluşabilmesi için işlenen fiilin bu amaçları gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir bu bakımdan fiillerin söz konusu neticeleri yaratabilecek nitelikte bulunması suçun oluşması için şarttır devletin birliğini bozmak topraklarının bir kısmını veya tamamını başka bir devletin egemenliği altına koymak topraklarından bir kısmını devlet egemenliğinden ayırmak devletin bağımsızlığını azaltmak sonuçlarını doğurması mümkün bulunmayan bir fiil suçun maddî unsurunu oluşturmayacaktır fiilin bu niteliği taşıyıp taşımadığı ise olayların özelliğine göre takdir edilecektir

bu fiillerin cebrî nitelikli olması gerekir maddede ayrıca yönelik cebrî fiiller denilmesi gereksiz lüzumsuz zait sayılmıştır zira maddede belirtilen maksatlar çerçevesinde fiillerin kendisinin nitelikleri gereği cebrî olması icap ettiği aşîkârdır

suçun oluşabilmesi için maddede yazılı hedeflerin gerçekleşmiş bulunmasına ihtiyaç yoktur belirtilen amaçlara yönelik fiillerin işlenmiş bulunması yeterlidir

bu suçun işlenmesi sırasında örneğin kişiler öldürülmüş kasten yaralanmış ya da kişilerin veya kamu mallarına zarar verilmiş olabilir maddenin ikinci fıkrasında bu suçlardan dolayı da ayrıca cezaya hükmolunacağı kabul edilmiştir

maddenin üçüncü fıkrasına göre bir ve ikinci fıkra da yer alan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır

madde metninde türkiye cumhuriyeti devleti ile savaş hâlinde olan devletin ordusunda hizmet kabul etme veya düşman devletin yanında türkiye cumhuriyeti devletine karşı silâhlı mücadeleye girmek suç olarak tanımlanmaktadır bu suçun faili ancak vatandaş olabilir

uluslararası askerî ittifaklar nedeniyle türkiye cumhuriyeti devletin savaş hâlinde bulunduğu devlet ile aralarında savaş için ittifak veya iştirak olan bir diğer devletin ordusunda hizmet kabul eden vatandaşın türkiye devleti ile savaş hâlinde bulunan devlet ordusunda hizmet kabul etmiş gibi sayılması gerekecektir

ikinci fıkra da düşman devlet ordusunda herhangi bir komuta görevi üstlenilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu suçun oluşabilmesi için düşman devletle savaş hâlinde olunması gerekmemektedir henüz savaş hâlinde olmamakla birlikte türkiye cumhuriyeti devletine karşı hasmane hareketlerde bulunan devlet düşman devlet olarak kabul edilmelidir bu suçun faili de ancak vatandaş olabilir

bu suçun oluşması açısından dikkat edilecek husus düşman devlet ordusunda dolaylı da olsa yönetme ve idareye etkili olma şeklinde bir görevin üstlenilmiş olmasıdır

bir veya ikinci fıkra da tanımlanan suçların işlenmesi sırasında örneğin kişiler öldürülmüş kasten yaralanmış ya da kişilerin veya kamu mallarına zarar verilmiş olabilir maddenin üçüncü fıkrasında bu suçlardan dolayı da ayrıca cezaya hükmolunacağı kabul edilmiştir

savaştan evvel yabancı devlet topraklarında bulunup da o devlet kanunlarının yüklediği bir hizmeti kabul etmek zorunda kalmış bulunanların cezalandırılmayacakları maddenin dördüncü fıkrasında açıklanmıştır gerçekten zorunlu olarak bir şeyi yapmaya zorlanan kimsenin bundan dolayı sorumlu tutulmaması ceza hukukunda geçerli subjektif sorumluluk ilkesinin gereğidir

hukukî yarar esas itibarıyla türkiye bakımından dış barışın korunmasıdır bu itibarla yabancı bir devletin türkiyeye savaş açması veya hasmane hareketlerde bulunması için yabancı devlet yetkililerinin tahrik edilmesi veya bu maksada yönelik olarak yabancı devlet yetkilileri ile işbirliği yapılması birinci fıkrada belirtilen suçu oluşturmaktadır fıkrada geçen hasmane hareket barış ilişkileriyle bağdaşması olanağı bulunmayan fiil ve hareketleri ifade etmektedir böylece hasmane hareket düşmanca tutumu ifade eder ve hatta savaş nedeni olabilir

söz konusu suçun failinin vatandaş olabileceği gibi yabancı da olabilir bu suçun özellikle yabancı devlet yetkilileri ile işbirliği yapmak suretiyle işlenmesi açısından yabancı devlet vatandaşı olan yabancı devlet yetkilileri yabancı devlet adına görev yapan örneğin bir bakan milletvekili veya diplomat fail olabilecektir bu bakımdan örneğin türkiye devletine karşı hasmane hareketlerde bulunmak amacına yönelik olarak türk vatandaşlarıyla işbirliği yapan yabancı devlet yetkilileri türkiyede bu suç nedeniyle cezalandırılabilir

bu fıkrada yazılı suçun tamamlanması için türkiye açısından savaşın gerçekleşmiş bulunmasına ihtiyaç yoktur

tahrik fiilinin basın ve yayın yolu ile işlenmesi bu suç açısından daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli hâl olarak kabul edilmiştir

maddenin ikinci fıkrasında hasmane hareket kavramı açısından önemli bir hükme yer verilmiştir buna göre türkiyenin güvenliğine karşı suç işlemek üzere oluşturulmuş örgütlerin doğrudan veya dolaylı olarak desteklenmesi hasmane hareket olarak kabul edilecektir böylece belirtilen özellikleri taşıyan suç örgütlerinin desteklemek için yabancı devlet yetkililerinin tahrik edilmesi veya bu yönde yabancı devlet yetkilileri ile işbirliği yapılması birinci fıkrada tanımlanan suçu oluşturacaktır

maddenin üçüncü fıkrasında bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı kabul edilmiştir

madde genel olarak temel millî yararları korumakta ve bunlara karşı fiillerde bulunmak üzere yarar elde edilmesini cezalandırmaktadır temel millî yarar kavramının gerek içerik gerek kapsamı itibarıyla çok geniş olabileceği bilinmektedir bu bakımdan maddenin son fıkrası kısıtlayıcı bir ölçüt olarak kaleme alınmıştır

kanunsuz suç olmaz ilkesini kabul etmiş bulunan türk ceza hukuku sisteminde temel millî yarara karşı eylemde bulunma maksadının belirlenmesi bazen duraksamalara neden olabilir ancak maddenin son fıkrası duraksamaların giderilmesine olanak verecek niteliktedir

suçun maddî unsuru para gibi bir yarar kabul etmektir ancak bu kabulün belirli temel millî yararlar karşı eylemlerde bulunmak amacıyla veya bu nedenle gerçekleşmesi gereklidir sağlanan yararı kabul etmek suçun tamamlanması için yeterlidir ayrıca fiilen temel millî yararlar karşı eylemde bulunmuş olmak suçun oluşması için zorunlu değildir

madde failde kastın ötesinde belli bir amacın varlığını aramaktadır maddî unsur temel millî yararlar karşı eylemlerde bulunmak amacıyla gerçekleştirilecektir

yukarıda açıklandığı üzere madde genel olarak temel millî yararlar karşı eylemleri cezalandırmaktadır bu itibarla kanunda temel millî yararların ihlâli ayrıca özel hükümlerle korunmuş bulunduğu hâllerde o hükümlerin uygulanması gerekecektir

maddenin ikinci fıkrasında suçun savaş sırasında işlenmiş olması daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâl sayılmıştır esasen savaş sırasında temel millî yararın saptanmasında hiçbir zorluk da bulunmaz zira artık ölçü vardır savaş çabalarını ve zaferin kazanılmasını engelleyici her fiil temel millî yararlar karşı sayılmak gerekecektir

keza bu fıkraya göre basın ve yayın yoluyla propaganda yapmak üzere para veya yarar veya vaat kabul edilmiş ise ceza artırılabilecektir

maddenin üçüncü fıkrası temel millî yarar kavramının belirlenmesindeki tereddütleri gidermek ve gereksiz kovuşturmalara yer bırakmamak için suçun kovuşturulmasını barış zamanında adalet bakanının iznine bağlamıştır

maddenin son fıkrası temel millî yararlardan nelerin anlaşılması gerektiğini göstermektedir bu fıkra fransız ceza kanunundan esinlenilerek kaleme alınmıştır fransız kanunu belirttiği bazı suçların temel millî yararlar ilişkin bulunmasını suçun unsuru saymış ve bu nedenle temel millî yararların neler olduğunu tanımlamıştır böylece fransız kanunu temel millî yararlar yönelik her hareketi suç saymamakta bazı suçların cezalandırılması için bu yararlar zarar olasılığını aramakla ve bu nedenle temel millî yararların ne olduğunu tanımlamaktadır

asker toplama fiilinin türkiye devletini savaş tehlikesiyle karşı karşıya bırakacak şekilde olması gerekir böyle bir tehlikenin bulunmadığı hâllerde suç oluşmaz söz gelimi güney amerikadaki bir ülkede muharip sıfatını almış bulunan ihtilalcilere yardım maksadıyla yabancı devlete karşı asker toplanılması hâlinde türkiye bakımından bir savaş tehlikesi ortaya çıkmayacağından suçun oluştuğundan söz edilmeyeceği gibi toplanan asker sayısının çok az olması hâlinde de suç oluşmayacaktır

suçun oluşabilmesi için asker toplama hususunda türkiye hükûmetinin onamının bulunmaması gerekir

ikinci ilâ dördüncü fıkralarda asker toplama veya hasmane hareketlerde bulunma fiillerinin meydana getirebilecekleri neticelere göre faillere ayrı ayrı cezalar verileceği belirtilmiştir bu hâllerden birincisi asker toplama veya hasmane hareketler neticesinde savaşın meydana gelmesidir ikinci hâl suçun sadece maddî unsurunu oluşturan fiillerin siyasal ilişkileri bozacak veya devleti veya türk vatandaşlarını misillemelere karşı bırakacak nitelikte olmasıdır bu hâlde belirtilen biçimde bir tehlikenin ortaya çıkması yeterlidir üçüncü hâl ise fiilen ilişkilerin kesilmesi veya misillemelerin gerçekleşmesidir

her üç hâlde de neticenin gerçekleşmesi yeterli olup failde sonuçlara yönelik bir kastın bulunması gerekmez

maddenin beşinci fıkrası ile bu maddede yazılı suçların kovuşturulması adalet bakanının iznine bağlanmıştır

son fıkraya göre bu madde hükümleri fiili savaş hâlinde ülke topraklarının tamamını veya bir kısmını işgal eden yabancı devlet kuvvetlerine karşı meşru müdafaa amaçlı direniş hareketleri hakkında uygulanmayacaktır böylece millî direniş hareketlerinin hukuka uygun olduğu kanun metniyle vurgulanmış olmaktadır

maddî unsuru oluşturan iki hareketten birisinin türkiye devletinin zararına olmak üzere düşman hareketlerini kolaylaştırmak veya türkiye devletinin hareketlerine zarar vermek maksadıyla yapılmış bulunması gerekmektedir o hâlde bu maksatla anlaşma yapmak suçun oluşması için yeterlidir anlaşma sonucu düşman askerî hareketleri fiilen kolaylaşmış veya türkiye devletinin askerî hareketleri zarar görmüş ise ceza artırılarak verilecektir anlaşma olmadan bu neticeleri meydana getirmeye yönelik fiillerin işlenmesi hâlinde de suçun oluşması için söz konusu neticelerin meydana gelmesine ihtiyaç yoktur bu hâlde de neticenin meydana gelmiş olması beşinci fıkra hükmünce ağırlaştırıcı neden sayılacaktır

suçun faili vatandaş veya yabancı olabilir fiil anlaşma maddî unsurunun gerçekleşmesi suretiyle işlendiği takdirde çok failli bir suç teşkil edecektir bununla birlikte her türlü duraksamayı gidermek için maddenin altıncı fıkrasında anlaşılan yabancıya da aynı cezanın verileceği belirtilmiştir

maddenin son fıkrasına göre bu maddede tanımlanan suçların türkiye devleti ile aralarında savaş için ittifak veya iştirak olan devlet zararına olarak türkiyede işlenmesi hâlinde de bu madde hükümleri uygulanacaktır

madde savaş hâlinde vatandaşın veya türkiyedeki yabancılardan düşmanla her türlü ticarî veya iktisadî ilişkilerde bulunmalarını yasaklamakta ve böylece devletin savaş çabalarına ne suretle olursa olsun engel olunmamasını sağlamak amacını gütmektedir

maddenin birinci fıkrasında yazılı suçun maddî unsuru savaş zamanında düşman devlete savaşta türkiye cumhuriyeti devletinin aleyhine kullanılabilecek her türlü eşyanın verilmesidir bu şeylerin verilmesi ister doğrudan doğruya olsun isterse bunları veren kişinin kendisini saklayarak dolaylı bir yolu seçmesi suretiyle gerçekleşsin suç oluşacaktır

maddenin ikinci fıkrası ise düşman devlet lehine malî kolaylıklar sağlanması fiillerini suç hâline getirmektedir suçun maddî unsuru düşman devlet yararına yapılan borçlanmalara veya her ne nedenle olursa olsun ödemelere katılmak veya bunlara ilişkin işlemleri kolaylaştırmaktır demek oluyor ki ikinci fıkrada yer alan suç seçimlik hareketlidir

anayasanın başlangıç kısmında aynen millet iradesinin mutlak üstünlüğü egemenliğin kayıtsız şartsız türk milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiç bir kişi ve kuruluşun bu anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk dışına çıkamayacağı hiç bir faaliyetin türk millî menfaatlerinin türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının türklüğün tarihi ve manevî değerlerini atatürk milliyetçiliği ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı şeklindeki ifade ile siyasal iktidarın kuruluş ve işleyişine egemen olması gereken ilkeler gösterilmiş bulunmaktadır

siyasal iktidarın kuruluşu ve işleyişine egemen olan bu ilkeleri içeren kuralların bütünü anayasal düzeni teşkil etmektedir bu madde ile korunmak istenen hukukî yarar anayasa düzenine egemen olan ilkelerdir

madde ile korunmak istenen hukukî yararın niteliği dikkate alınarak türkiye cumhuriyeti anayasasının öngördüğü düzen ibaresi kullanılmış böylece korunmak istenen hukukî yarara açıklık getirilmiştir

maddede tanımlanan suçun oluşabilmesi için cebir veya tehdit kullanarak anayasal düzenin değiştirilmesine teşebbüs edilmesi gerekir bu nedenle cebir ve tehdit bu suçun unsurunu oluşturmaktadır cebir ve tehdit kavramlarının hukukî anlam ve içeriği bilinen bir husustur bu nedenle anayasal düzenin değiştirilmesine yönelik teşebbüsün ancak cebir veya tehdit kullanılarak yani bireylerin iradeleri zorlanmak suretiyle ifsat edilerek gerçekleştirilmesi gerekir 765 sayılı türk ceza kanununun 146 ncı maddesinin kaynağını oluşturan 1889 italyan ceza kanununun 118 inci maddesi 146 ncı maddede olduğu gibi cebir violentemente unsurunu taşımaktaydı ancak 1930 faşist italyan ceza kanununun aynı konuyu düzenleyen 283 üncü maddesinde suç tanımından cebir unsuru çıkarılmıştı faşizmin etkisiyle kaleme alınan bu 283 üncü madde bilahare 11111947 tarihinde yeniden değiştirilerek suç tanımında tekrar cebir unsuruna yer verilmiştir

anayasayı ihlâl suçu anayasa düzenine hâkim olan ilke ve sistemleri koruma amacını güderken bu madde türkiye cumhuriyeti devletinin egemenlik unsurunun oluşturduğu üç güçten birini ve yasama gücünü oluşturan türkiye büyük millet meclisinin anayasa kurallarına uygun bir biçimde görevlerini yerine getirebilmesi yeteneğini korumaktadır

anayasa düzenini ortadan kaldırma veya bu düzen yerine başka bir düzen getirme veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önleme amacını gerçekleştirmek için türkiye büyük millet meclisine yönelen saldırılar anayasayı ihlâl suçunu oluşturur bu madde kapsamında tanımlanan suç bu amaçlar dışında türkiye büyük millet meclisinin anayasaya uygun bir şekilde görevlerini yerine getirmesini engelleme hâllerinde oluşacaktır

bu maddeyle de türkiye büyük millet meclisinin görevlerinin engellenmesine yönelik teşebbüse ait icra hareketleri tam suç gibi cezalandırılmaktadır teşebbüs hareketlerinin ne gibi nitelik taşıması gerektiği hususunda anayasayı ihlâl suçunun gerekçesine bakılmalıdır

maddede tanımlanan suçun oluşabilmesi için cebir veya tehdide başvurulması gerekir bu nedenle cebir ve tehdit bu suçun seçimlik unsurunu oluşturmaktadır cebir ve tehdit kavramlarının hukukî anlam ve içeriği hakkında anayasayı ihlâl suçunun gerekçesine bakılmalıdır

bu suçun işlenmesi sırasında kişiler öldürülmüş kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâlleri gerçekleşmiş ya da kişilerin veya kamu mallarına zarar verilmiş olabilir maddenin ikinci fıkrasında bu suçlardan dolayı da ayrıca cezaya hükmolunacağı kabul edilmiştir

madde metninde türkiye cumhuriyeti devletinin egemenlik unsurunun olduğu üç güçten yönetim gücünü temsil eden hükûmetin ortadan kaldırılmasına veya böyle olmamakla birlikte görevini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs edilmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır bu suç tanımında da anayasa düzeninin temel organlarından biri olan hükûmetin ortadan kaldırılmasına veya görevlerinin engellenmesine yönelik teşebbüse ait icra hareketlerini tam suç gibi cezalandırılmaktadır

türkiye cumhuriyeti hükûmetine karşı silâhlı isyana tahrik suç olarak tanımlanmaktadır silâhlı isyan devlet otoritesini yok etmek amacını ifade eder

suçun oluşması bakımından önemli olan husus halkı silâhlı olarak maddî bir fiile kışkırtmaktır

suçun oluşması için isyana tahrik fiili yeterlidir isyanın gerçekleşmesi şart değildir zira maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yapılan kışkırtma sonucu isyanın gerçekleşmesi hâlinde buna katılanlara ve isyanı idare edenlere verilmesi gerekli cezalar ayrıca gösterilmiştir

ikinci fıkraya göre isyana kışkırtan ayrıca buna katılmış veya isyanı idare etmiş ise artık sadece katılma veya idare etmeden dolayı ceza verilmesi gerekecektir

maddenin üçüncü fıkrasında halkı türkiye cumhuriyeti hükûmetine karşı silâhlı isyana tahrik veya silâhlı isyan suçlarının devletin savaş hâlinde olmasının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi hâlinde verilecek ceza belirlenmiştir

silâhlı isyan suçunun işlenmesi sırasında kişiler öldürülmüş yaralanmış ya da kişilerin veya kamu mallarına zarar verilmiş olabilir maddenin dördüncü fıkrasında bu suçlardan dolayı da ayrıca cezaya hükmolunacağı kabul edilmiştir

maddenin birinci fıkrasında bu fıkra kapsamına giren suçları işlemek amacıyla silâhlı örgüt kurmak veya yönetmek ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır ikinci fıkrada ise bu nitelikleri taşıyan örgüte üye olmak ayrı bir suç olarak yaptırım altına alınmıştır

maddede geçen temel kavram örgüttür dikkat edilmelidir ki genel olarak suç işlemek amacıyla örgüt kurmak yönetmek veya bu örgüte üye olmak kanunda yaptırım altına alınmış olmasına rağmen bu maddede işlenmesi amaçlanan suçlar bakımından bir sınırlama getirilmiştir keza her iki suç arasında örgütün niteliği bakımından da farklılık bulunmaktadır bu madde kapsamına giren örgütün silâhlı olması gerekmektedir başka bir deyişle silâh bu suçun bir unsurunu oluşturmaktadır ancak örgütün bütün mensuplarının silâhlı olmaları zorunlu değildir hedeflenen suçların işlenmesini sağlayabilecek derecede olmak üzere bazı üyelerin silâhlı olmaları suçun oluşması için yeterlidir her hâlde silâh sayısının suçun oluşması bakımından yeterli olup olmadığının takdiri de hâkime aittir

maddenin üçüncü fıkrasında suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümlerin bu suç açısından da aynen uygulanacağı kabul edilmiştir

765 sayılı türk ceza kanununun 171 inci maddesinde gizlice ittifak sözcükleri kullanılmıştır gizlice sözcüğü kaynak kanunda yoktur ve anlamsızdır bu nedenle yeniden meydana getirilen suç tanımında bu kelimeye yer verilmemiştir anlaşmanın açıkça yapılmış bulunması hâlinde fiilin suç teşkil etmemesinin anlamı olamaz

anlaşma konularından birisini oluşturan elverişli vasıttan suçun işlenmesinde kolaylık sağlayan her türlü gereçleri anlamak gereklidir ancak suçun işlenmesinde anlaşmaların vasıtayı da saptamış olmaları gerekir

maddede yer alan anlaşmanın maddî olgularla belirlenen bir biçimde olması ibaresi suçun oluştuğunu kabul edebilmek için bulunması gerekli delillerin niteliğine işaret etmektedir

bir suçun işlenmesi için sadece anlaşmaya varmak anlaşma konusu suç açısından bir hazırlık hareketidir eğer anlaşma konusu suçun icrasına başlanmamışsa bu anlaşma dolayısıyla iştirak ve teşebbüs hükümlerinden hareketle cezaya hükmedilemeyecektir ancak bu madde kapsamına giren suçlar açısından farklı bir yol izlenmiştir madde kapsamına giren suçların işlenmesi hususunda anlaşmaya varılması bu suçlardan bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır bu madde kapsamına giren suçların icrasına başlanmamış olsa bile bu suçları işlemeye yönelik bir hazırlık hareketi mahiyetindeki anlaşma dolayısıyla cezaya hükmedilebilecektir

anlaşmaya varanların sayı bakımından yeterli olup olmadıkları anlaşmaların toplumda işgal ettikleri yer kişilikleri temsil ettikleri güç bakımlarından neticeyi alabilecek durumda olup olmadıkları hâkim tarafından takdir edilecek ve saptanacaktır

maddenin ikinci fıkrası ile cezasızlığı sonuçlayan bir etkin pişmanlık hâli getirilmiştir işlenmesi kararlaştırılan suçun icra hareketlerine geçilmesinden önce ve soruşturmaya başlamadan ittifaktan yani anlaşmadan çekilme hâlinde çekilene ceza verilmeyecektir ancak soruşturmaya başladıktan sonra anlaşmadan çekilme hâlinde bu etkin pişmanlık hükmü uygulanamayacaktır

silâhlı kuvvetlerin vatan savunması bakımından kanunlar çerçevesindeki görevlerini gereğince yerine getirebilmeleri için mensuplarının kanunlara itaat etmeleri ve yeminlerine sadık kalmaları askerî disiplini sıkı bir şekilde muhafaza etmeleri zorunluluğuna ilişkin toplum yararını korumak amacıyla bu madde getirilmiş bulunmaktadır

maddede bu maksatla iki suç yer almaktadır her iki suçun faili asker veya sivil olabilir bu suçlarla millî savunma ile ilgili toplum yararı ihlâl edilmiş olmaktadır askerler veya askerî idareye bağlı olarak görev yapan diğer kişiler ise suçun konusunu teşkil etmektedirler

madde kapsamında iki suç tanımına yer verilmiştir bunlardan birincisi askerleri veya askerî idareye bağlı olarak çalışan sivilleri kanunlara itaatsizliğe yeminlerini bozmaya veya askerî disiplini ihlâl askerlik hizmetine ilişkin görevlerini keza ihmale yöneltmek veya tahrik etmektir fıkra da yer alan ikinci suç ise sözü geçen yöneltme ve tahrik konularını askerlerin önünde övmek veya bunları iyi gördüğünü söylemektir

her iki fiil de bir tehlike suçu oluşturduklarından yöneltme tahrik veya övme veya iyi gördüğünü söyleme suçun oluşması için yeterlidir doğal olarak her tehlike suçunda olduğu gibi maddenin yorumunda somut tehlike olasılığının varlığı araştırılmalıdır ayrıca fiilen bir itaatsizlik neticesinin meydana gelmiş bulunması gerekli değildir

maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında her iki suça ait ortak ağırlaştırıcı nedenler gösterilmiştir ikinci fıkradan anlaşılabileceği üzere suçun oluşması için bir tek kişiye yönelik tahrik yeterlidir

ülkede ne nedenle olursa olsun vatandaşlardan asker toplamak veya vatandaşları silâhlandırmak devletin tekelinde olan bir iştir ancak hükûmetin izniyle vatandaşlar arasında bir yabancı veya yabancı devletin hizmetinde veya lehinde çalışmak üzere asker toplamak veya vatandaşları silâhlandırmak olanaklıdır işte madde hükûmetin müsaadesi olmadan ülkede vatandaşlar arasında asker yazmayı veya bunları silâhlandırmayı cezalandırarak devletin söz konusu yarar ve tekeli korumaktadır

söz konusu suç seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır bu seçimlik hareketlerden birincisi asker yazmaktır asker yazmak kişilere bir taahhütname imzalatmak bu maksatla para veya başka şeyler vermek yararlar sağlamak gibi şekillerle gerçekleştirilebilir

madde devletin güvenliğine veya iç veya dış siyasal yararlarına ilişkin belge veya vesikaların yok edilmesi tahribi bunlar üzerinde sahtecilik yapılması veya bunların tahsis olundukları yerden başka bir yerde kullanılmaları hileyle alınmaları veya çalınmaları fiillerini cezalandırmaktadır böylece maddenin koruduğu hukukî değer ülkenin savunmasıdır

devletin güvenliği kavramı devletin varlığının korunması tehlikeyle karşı karşıya bırakılmaması demektir devletin varlığını tehlikeye düşürebilecek nitelikteki fiiller devletin güvenliğini ihlâl eder devletin iç ve dış yararları ibaresine gelince bir büyük örgütlenme olarak devletin elbette ki yararları ile güvenliği arasında da sıkı bir ilişki vardır yararlarını koruyamayan devletin güvenliği de tehlikeye düşebilir madde devlet yararları arasında siyasal olanları göz önüne almış bulunmakta bu nedenle ekonomik kültürel ve benzerî nitelikteki yararlarla ilişkin belge veya vesikalar bu suçun konusunu oluşturmamaktadır söz gelimi devletin dış ilişkilerinin iyi tarzda sürdürülmesi hususundaki yarar gibi

suçun oluşması için belge veya vesikaların bir sırrı içermesi hususunda zorunluluk yoktur zira madde belgenin içerdiği sırrı değil bizatihi devletin güvenliği veya siyasal yararları ile ilgili olan belge veya vesikaları korumaktadır ancak fiillerin işlendiği sırada devletin güvenliği veya siyasal yararlarıyla olan ilgisinin devam etmiş bulunması gerekir söz gelimi tarihi belge veya vesikalar hâlen bu niteliği korumuyorlarsa onlar hakkında bu maddenin uygulanması söz konusu olmaz

maddede yazılı olan belge sözcüğü her türlü evrak ve vesikaları kapsamaktadır resmî belge genellikle hukukî işlemlerin doğruluğunu belirtme yetkisine sahip makam tarafından usulüne göre düzenlenmiş veya onaylanmış yazılar devlet memurlarınca görev gereği gerçekleştirilen işlemleri taşıyan resmî defter ve dosyalar askerî plan ve haritalar ve bir olayın gerçeğe uygunluğunu gösteren her türlü yazılardır güvenilen doğrulanan her türlü belge anlamındadır

maddenin ikinci fıkrası suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâllerini göstermektedir buna göre birinci fıkrada yazılı fiiller savaş etkinliğini veya askerî hareketleri tehlikeye koymuş ise ceza artırılacaktır

maddenin uygulanmasında dikkat edilmesi gerekli husus temin edilen bilgilerin devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları gereği gizli kalmasının zorunlu olmasıdır demek oluyor ki bilgi sır niteliğinde olacaktır eğer bilgi temin olunduğu sırada sır olma vasfını kaybetmiş ise söz gelimi temin edilmeden önce açıklanmış veya herkes tarafından bilinen bir husus hâline gelmiş ise artık sır olmaktan çıkacağından bunun temininden dolayı faile ceza verilemeyecektir

sırdan maksat yetkili bulunmayan kişilerin hakkında bilgi sahibi olmaları hâlinde devletin güvenliğinin millî varlığının bütünlüğünün anayasal düzeninin veya iç veya dış siyasal yararlarının tehlikeye düşebileceği bilgilerdir ancak vurgulamak gerekir ki suç olgusuna ilişkin bilgi ve belgeler bir hukuk toplumunda hiçbir surette devlet sırrı olarak koruma altına alınamaz

maddede geçen temin kelimesi gizli kalması gereken bilgilerin öğrenilmesi için çaba göstermek bu hususta vasıtalara başvurma gereğini ifade etmektedir bilgilerin böylece temini yani öğrenilmesiyle suç oluşur bu suçun oluşabilmesi için bunların açıklanmasına gerek yoktur

elde edilen bilgilerin ilgili mevzuat hükümlerine göre devletin güvenliği yahut iç ve dış siyasal yararlarının gizli kalmasını gerektirdiği bir bilgi olup olmadığının belirlenmesi gerekir

madde devletin güvenliğine veya iç veya dış siyasal yararlarına ilişkin belge ya da vesika içeriklerindeki bilgilerin siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin edilmesini cezalandırmaktadır

siyasal casusluktan maksat yabancı bir devlet yararına türkiye devletin veya vatandaşlarının veya türkiyede oturmakta ikâmet etmekte olanların zararına olarak bilgilerin toplanması demektir kamu sağlığına ilişkin malî veya milletin maneviyatına ilişkin gizli kalması gereken bütün bilgiler casusluğun kapsamı içindedir

askerî casusluktan maksat ise yabancı devlet yararına ve türkiye cumhuriyeti devleti zararına askerî bilgilerin toplanmasıdır

suçun maddî unsuru bilgilerin temin edilmesidir maddî unsuru oluşturan hareket esasen var olan bilgilerin ele geçirilmesi yani bu maksatla çaba gösterilerek teminidir

suçun oluşması için failde kastın yanı sıra özel bir maksadın varlığı aranacaktır bilgilerin siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temini gerekmektedir

suçun konusunu oluşturan bilgilerin nitelikleri itibarıyla gizli kalması gerekli bilgiler olmalıdır vatandaşların haber alma aydınlanma haklarını saklı tutmak için bilgilerin nitelikleri itibarıyla gizli kalmaları zorunluluğuna işaret edilmiştir gizliliği gerekli kılan husus devletin güvenliği veya iç ve dış siyasal yararlarıdır bu itibarla bilgilerin devletin güvenliği veya iç ve dış siyasal yararları ile yakından ilgili bulunma ve bunların elde edilmelerinin söz konusu değerleri tehlikeye sokabilecek nitelikte olması gereklidir

maddenin ikinci fıkrasının a ve b bentlerinde suçun nitelikli hâlleri gösterilmiştir bunlardan birincisi fiilin türkiye ile savaş hâlinde bulunan bir devlet yararına işlenmesi yani failde türkiye ile savaş hâlinde olan bir devlet yararına iş görme amacının varlığıdır

ikinci nitelikli hâl ise fiilin devletin savaş hazırlıkları veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye sokmuş bulunması veya fiilin savaş sırasında işlenmiş olmasıdır

devletin savaş etkinliği ibaresi devletin savaş bakımından bütün güç kudret ve yeteneklerini olanaklarını kapsamaktadır

madde devletin güvenliği veya iç ve dış siyasal yararları gereği niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgilerin açıklanmasını cezalandırmakta ve böylece ülke güvenliğini ve yararlarını korumaktadır

suçun maddî unsuru olan açıklama yukarıda nitelikleri gösterilen devlet sırlarının bir veya birden fazla kişiye her ne suretle olursa olsun bildirilmesini naklini belirtmektedir

ikinci fıkrada gösterilen suça ait nitelikli unsurlar hakkında yukarıdaki maddenin ikinci fıkrasının gerekçesine bakılmalıdır

maddenin üçüncü fıkrasında failin taksiri sonucu fiilin işlenmesine neden olunması hâli cezalandırılmakta ve bu hâllerde birinci ve ikinci fıkraların ihlâl edilmiş olabileceği öngörülerek ayrı ayrı yaptırım konulmaktadır bu fıkrayla cezalandırılan fiil taksir sonucu devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararlarının gizli kalmasını gerektirdiği bilgilerin bunları açıklayan kimsenin eline geçmiş olmasıdır

maddede askerî yarar gereği yasaklanan yerlere gizlice veya hile ile girilmesi cezalandırılmaktadır taksirle yanlışlıkla girmek suç olmayacaktır

gizlice girmek denetim ve korumaya ilişkin her türlü tedbirler giderilerek yasaklanan yere girilmesi anlamındadır

hile ile girmek ise girmek için aldatıcı vasıtalar kullanmak demektir sahte kimlik kullanma askerî elbise giymek gibi

girilen yerin devletin askerî yararı gereği yasaklanmış yerlerden olması gerekir bir askerî tesis inşaatında kişilerin güvenliğini sağlamak maksadıyla konulmuş giriş yasağının ihlâli bu suçu oluşturamaz çünkü bu durumdaki yasaklama askerî yarar gereği değildir

devletin askerî yararı gereği girilmesi yasaklanmış yerler askerî yarar nedeniyle girilmesi yasaklanmış kara deniz ve hava bölgelerini kapsamaktadır

maddenin son fıkrasındaki hüküm fiilin savaş zamanında işlenmesini bir ağırlaştırıcı neden saymış bulunmaktadır

madde birinci fıkrasında devletin güvenliğinin gizli kalmasını gerektirdiği fennî keşif veya yeni buluşları veya sınaî yenilikleri görevi dolayısıyla öğrenip de kendisinin veya başkasının yararına kullanmayı veya kullanılmasını sağlamayı cezalandırmaktadır böylece birinci fıkra aslında devletin güvenliği açısından gizli kalması gerekli fennî ve sınaî sırların açıklanmasını önlemek amacını gütmektedir suçun faili kamu görevlisi olabilir

suçun maddî unsuru fennî keşif veya yeni buluşları veya sınaî yenilikleri kendisi veya başkası yararına kullanmak veya kullanılmasını sağlamaktır

maddenin ikinci fıkrasında suça ait ağırlaştırıcı nedenler gösterilmiştir

maddenin üçüncü fıkrasında ayrı bir suç yer almış bulunmaktadır korunmak istenen yarar türkiye tarafından yabancı bir memlekette devlete ait belirli bir işi görmeye memur edilen kimsenin bu görevi sadakatle yerine getirmesinin teminidir görevin sadakatle yerine getirilmemesi yani devlete karşı görevde gösterilmesi gerekli özen ve itina dışında ihmal ile icrası bu suçu meydana getirecektir ancak suçun oluşabilmesi için sadakatle yerine getirilmemiş görev dolayısıyla zarar meydana gelebilmesi olasılığının ortaya çıkması gereklidir zarar gelebilmesi olasılığı bir cezalandırılabilme koşulunu oluşturduğundan failde buna yönelik bir kastın bulunması gerekmez esasen suç ihmal niteliğindedir zira görev sadakatle yani tam olarak yerine getirilmemekte ihmalde bulunmaktadır